

RANNSÓKNAMIÐSTÖÐ
FERÐAMÁLA

Áhrif fyrirhugaðrar háspennulínu
frá Blönduvirkjun til Akureyrar
- Blöndulínu 3 -
á ferðaþjónustu og útivist

Dr. Gunnþóra Ólafsdóttir

© Rannsóknamiðstöð ferðamála 2009

Útgefandi: Rannsóknamiðstöð ferðamála, Borgum v/ Norðurslóð, IS-600 Akureyri
Sími: (+354) 460-8930
Fax: (+354) 460-8919
Rafpóstur: edward@unak.is
Veffang: www.rmfi.is

Titill: Áhrif fyrirhugaðrar háspennulínu frá Blönduvirkjun til Akureyrar –
Blöndulínu 3 – á ferðaþjónustu og útivist

Höfundur: Dr. Gunnþóra Ólafsdóttir

Kápa: Ásprent-Stíll og Rannsóknamiðstöð ferðamála

Númer: RMF-S-03-2009

Forsíðumynd er af 220 kV háspennumastri á Hellisheiði. Ljósmynd: GÓ

Skýrslan er gefin út rafrænt af Rannsóknamiðstöð ferðamála

Öll réttindi áskilin. Skýrslu þessa má ekki afrita með neinum hætti, svo sem með ljósmyndun, prentun, hljóðritun eða á annan sambærilegan hátt, að hluta eða í heild, án skriflegs leyfis útgefanda.

Áhrif fyrirhugaðrar háspennulínu frá Blönduvirkjun til Akureyrar – Blöndulínu 3 – á ferðaþjónustu og útivist

RANNSÓKNAMIÐSTÖÐ FERÐAMÁLA
September 2009

EFNISYFIRLIT

Efnisyfirlit	i
Myndaskrá	ii
Töfluskrá	iv
Kortaskrá	v
Samantekt	viii
1 Inngangur	1
1.1 Viðfangsefni skýrslunnar	1
1.2 Ábrifasvæði framkvæmdarinnar hvað varðar ferðaþjónustu og útivist	2
1.3 Markmið rannsóknarinnar	4
2 Fræðilegur bakgrunnur	5
3 Framkvæmd rannsókna	18
3.1 Viðtöl	18
3.2 Vettvangsrannsókn	22
4 Ferðaþjónusta og útivist	24
4.1 Íslenske ferðaþjónusta	24
4.2 Ferðaþjónusta á meginábrifasvæði Blöndulínu 3	26
4.2.1 Húnavatnshreppur í Húnavatnssýslu	28
4.2.2 Skagafjörður (Sveitarfélagið Skagafjörður og Akerabreppur)	32
4.2.3 Öxnadalur og Akureyri (Hörgárbyggð og Akureyrarbær)	35
4.2.4 Hvati útivistar og ferðalaga og úmynd meginábrifasvæðisins	39
5 Áhrif Blöndulínu 3 á ferðaþjónustu og útivist	44
5.1 Staðsetning Blöndulínu 3 í útivistar- og ferðaþjónustulandslaginu	44
5.2 Viðhorf hagsmunaaðila í ferðaþjónustu og útivist til Blöndulínu 3	85
5.3 Afstaða sveitarfélagsfulltrúa til Blöndulínu 3 sem leyfisveitendur	100
6 Umræður og ályktanir	104
Heimildir	111
Viðauki I	118
Viðauki II	119
Viðauki III	124

MYNDASKRÁ

1	<i>Stálmastur 220kV rafmagnslínu. Helgunarsvæði línunnar er allt að 88m</i>	3
2	<i>Forsíða á bæklingi Ferðamálastofu 2006</i>	13
3	<i>Í bestaferð um Hóp</i>	29
4	<i>Í Hveravallalaug</i>	31
5	<i>Glóðafeykir</i>	33
6	<i>Á vegi 815</i>	36
7	<i>Auðnahylur</i>	38
8	<i>Blönduvirkjun</i>	45
9	<i>Veidistaður 4 í Blöndu</i>	46
10	<i>Vegamót Kjalvegjar og 733</i>	47
11	<i>Á Kjalvegi rétt norðan við Blönduvirkjun</i>	47
12	<i>Séð af Kjalvegi rétt vestan við afleggjarann að útfallinu</i>	48
13	<i>Á Kili</i>	49
14	<i>Í n.p.b. 10km fjarlægð frá Blönduvirkjun</i>	49
15	<i>Á vegi 733 í landi Eyvindastaða</i>	50
16	<i>Horft austur eftir núverandi byggðalínu frá vegi 724</i>	51
17	<i>Horft að Torfastöðum frá Barkarstöðum</i>	52
18	<i>Í landi Torfastaða</i>	53
19	<i>Á þjóðvegi 1 á leið austur yfir Vatnsskarð</i>	54
20	<i>Við Vatnsblíðarvatn</i>	55
21	<i>Horft af þjóðvegi 1 suður að legustæði Blöndulínu 3 við Valadalshnjúk</i>	56
22	<i>Horft vestur yfir þjóðveg 1</i>	56
23	<i>Horft til suðurs frá minnisvarða um Stephan G. Stephansson</i>	57
24	<i>Horft yfir Skagafjörð frá minnisvarða um Stephan G.</i>	58
25	<i>Við Víðimyrarkirkju</i>	58
26	<i>Á vegi 752 Mælifell – Sprengisandur</i>	59
27	<i>Horft að Mælifellshnjúk frá tjaldstæðinu á Bakkaflöt</i>	60
28	<i>Horft frá Vindheimaafleggjaranum í átt að fyrirbugaðri Efribýggðarlínu</i>	61
29	<i>Horft frá vegamótum Efribýggðar og veg 756</i>	62
30	<i>Horft norður eftir vegi 752</i>	62

31	<i>Á leið á Eggjar</i>	63
32	<i>Núverandi uppbygging á Eggjum</i>	63
33	<i>Á Eggjum</i>	64
34	<i>Horft af Eggjum</i>	65
35	<i>Á vegi 752</i>	66
36	<i>Í jaðri vegar 752</i>	66
37	<i>Ævintýraferðir</i>	67
38	<i>Á Héraðsvatnaleið</i>	68
39	<i>Vindheimamelar-Stapi-Laugardalur</i>	69
40	<i>Horft af vegi 754</i>	70
41	<i>Og betjur riðu yfir Héröð...</i>	71
42	<i>Silfrastaðakirkja</i>	71
43	<i>Herpistangi í landi Flatatungu séð frá Eggjum</i>	72
44	<i>Á Norðurárbrú á vegi 759</i>	73
45	<i>Gamla tréstauro-byggðalínan í Norðurárdal</i>	74
46	<i>Við útsýnisstaðinn Krókárdalsgil</i>	75
47	<i>Í grennd við Grjóta</i>	76
48	<i>Dverun núverandi byggðalínu rétt vestan við Bakkasel í Öxnadal</i>	77
49	<i>Við Bakkasel í Öxnadal</i>	78
50	<i>Við Steinsstaði í Öxnadal</i>	79
51	<i>Horft frá Auðnubyl suður yfir Öxnadalsá og þjóðveginn</i>	80
52	<i>Kýrnar við Bægisárhyl</i>	81
53	<i>Laugaland</i>	82
54	<i>Á vegi 815</i>	83
55	<i>Á gatnamótum Hliðarfjallsvegur og Rangárvalla</i>	84
56	<i>Forsíða á upplýsingabæklingi Sveitarfélagsins Skagafjarðar „Skagafjörður. Skemmtilegur í frúnu!“</i>	110

TÖFLUSKRÁ

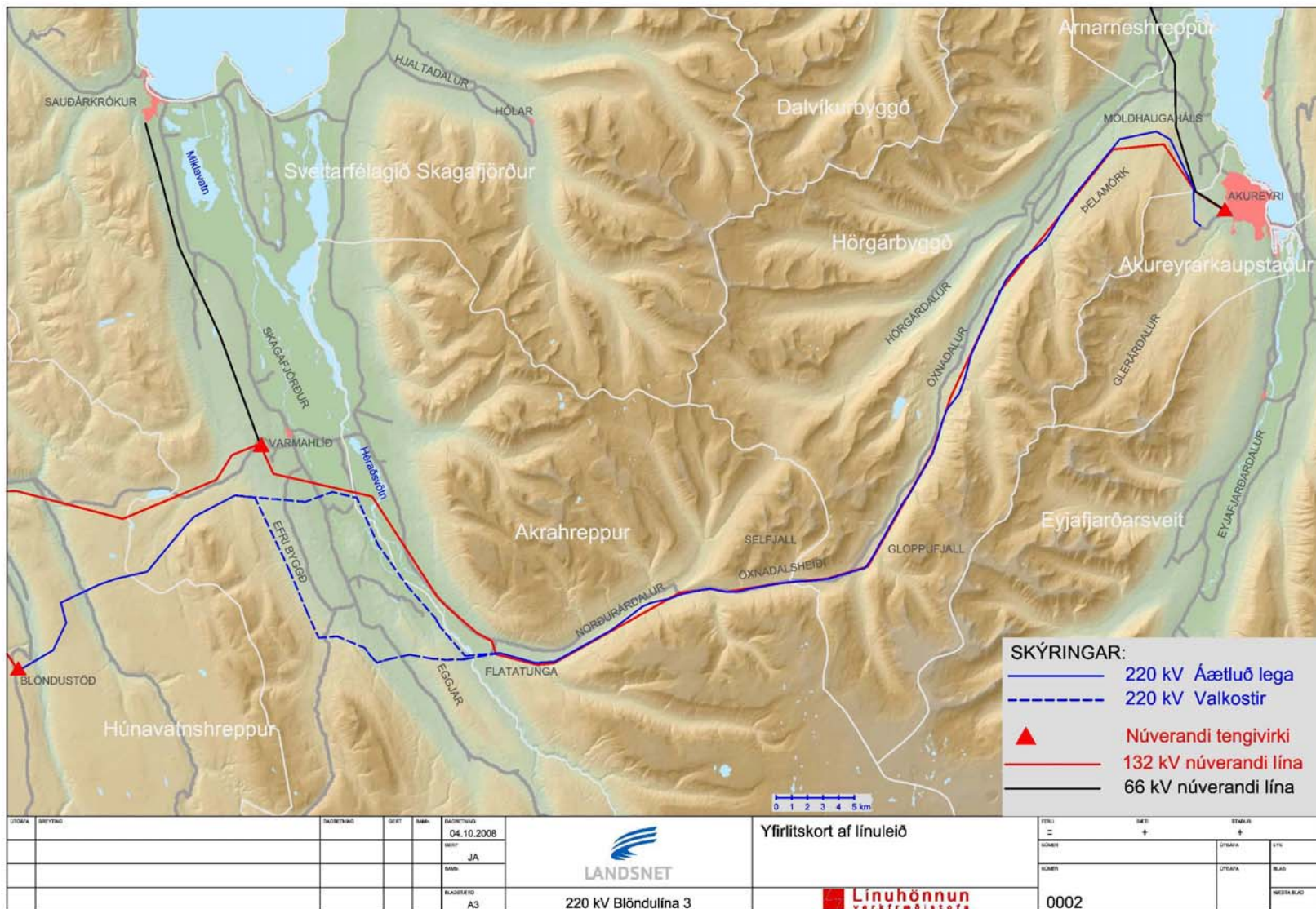
1 *Nýting gistingu á hótélum og gistiheimilum 2005*

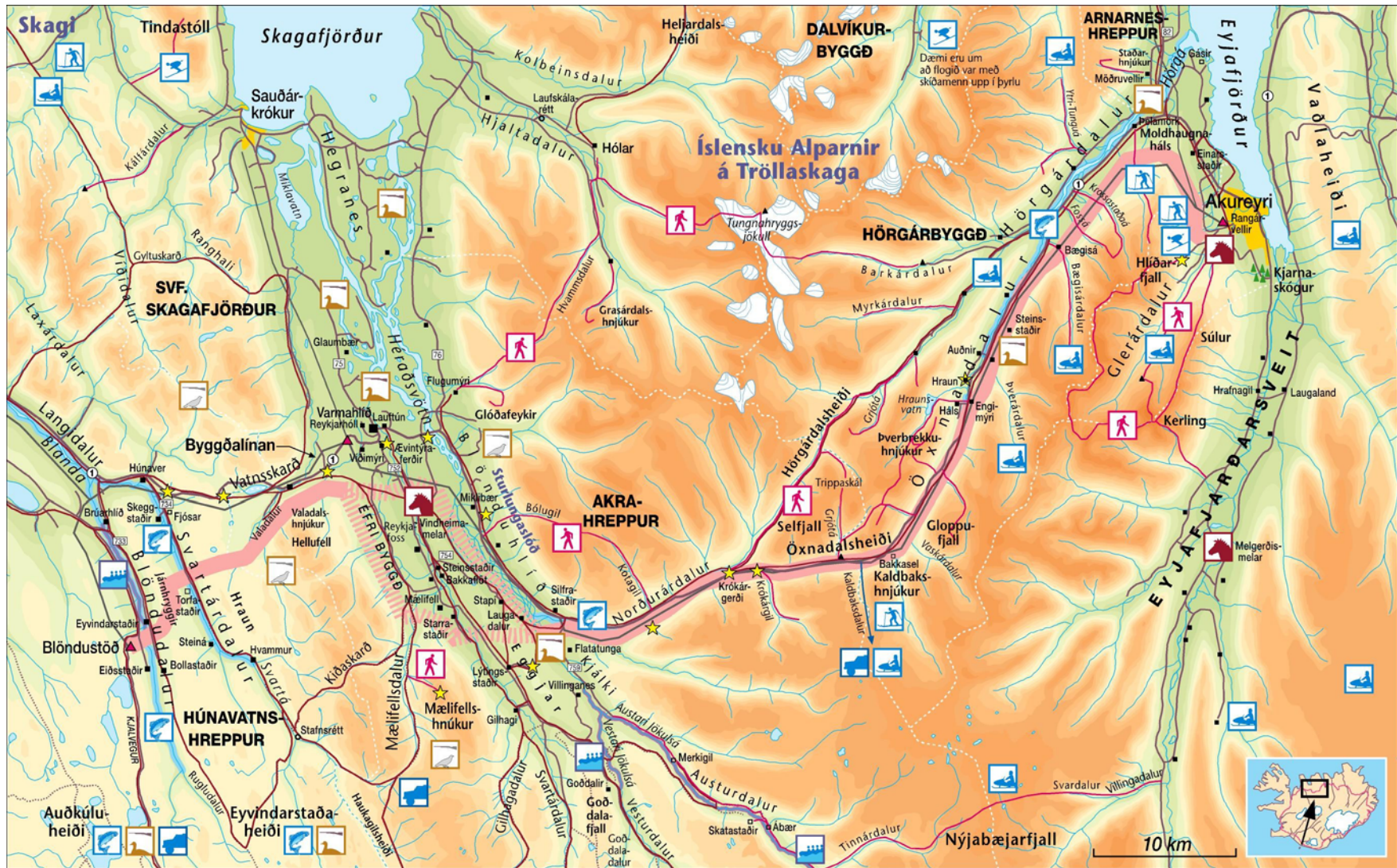
27

KORTASKRÁ

1	<i>Yfirlitskort af línuleið Blöndulínu 3 úr Tillögu að matsáætlun</i>	vi
2	<i>Sérkort 1: Blöndulína 3. Landnotkun ferða- og útivistarfólks.</i>	vii

Mannvit, 2008. Blöndulína 3 (220 kV). Frá Blöndustöð til Akureyrar. Tillaga að matsáætlun. Unnið fyrir Landsnet hf.

**Blöndulína 3, 220 kV
Landnotkun útivistar-
og ferðafólks**

Ýkt línustæði	Akvegir	Nokkrar gönguleiðir	Flúðasiglingar	Stangveiði	Skíðasvæði	Helstu vélsleðasvæði
Valkostir	Útsýnisstaður	Nokkrar reiðleiðir	Skotveiði	Gönguskiði	Jeppaferðir að vetri	

Kortagerð:
Guðmundur Ó Ingvarsson

SAMANTEKT

Skýrslan greinir frá niðurstöðum rannsóknar á mögulegum áhrifum 220 kV háspennulínu – Blöndulínu 3 – á ferðaþjónustu og útivist sem tillaga er um að leggja á möstrum frá Blöndustöð til Akureyrar. Tilgangur framkvæmdarinnar er að styrkja flutningsleiðir raforku á Norðurlandi sem og að hefja fyrsta áfanga í endurnýjun og styrkingu á byggðalínuhringnum um landið svo hægt sé að bæta afhendingu og auka flutningsgetu rafmagns til þeirra staða sem línunni tengjast. Skilgreindir hagsmunaaðilar rannsóknarinnar eru:

- Staðbundnir ferðaþjónustuaðilar, útivistarunnendur innan Húnavatnshrepps, Sveitarfélagsins Skagafjarðar, Akrahrepps, Hörgárbyggðar og Akureyrarbæjar, sem og sveitarfélögin sjálf, sem hafa það hlutverk að standa vörð um hagsmuni fólksins sem þar býr og starfar.
- Innlendir og erlendir ferðaþjónustuaðilar, ferðamenn og útivistarunnendur sem búa utan marka sveitarfélaganna fimm og stunda (eða (munu) hafa hug á að stunda) ferðaþjónustu, ferðamennsku eða útivist innan þeirra.
- Innlendir og erlendir ferðaþjónustuaðilar, ferðamenn og útivistarunnendur sem búa innan eða utan sveitarfélaganna fimm og stunda eða munu mögulega stunda ferðamennsku á Íslandi.

Rannsóknin hefur fjögur markmið:

1. Að greina hvaða ferðaþjónusta og útivist á sér stað innan marka sveitarfélaganna fimm, þ.á.m. núverandi landnotkun, sérstakt aðdráttarafl (staðir og athafnir), ímynd og hvað fólk sækist eftir að upplifa með þátttöku sinni.
2. Að kanna framtíðarsýn og áætlanir hagsmunaaðila sem og opinbera stefnu í tengslum við ferðaþjónustu og útivist hjá sveitarstjórnnum, ferðaþjónustuaðilum og áhugamannafélögum í útivist, og útivistarunnenda innan sveitarfélaganna fimm.
3. Að kanna hvernig helstu hagsmunaaðilar ferðaþjónustu og útivistar í sveitarfélögunum fimm og fulltrúar ferðaskipuleggjenda í íslenskri ferðaþjónustu meta möguleg áhrif fyrirhugaðrar Blöndulínu 3 á sína starfsemi/útivist og svæðið sem áfangastaður ferðamanna/útivistarsvæði. Áhersla er lögð á að meta hvaða

breytingar þessar framkvæmdir hafa í för með sér á landnotkun, ímynd, upplifun fólks og framtíðarmöguleika.

4. Að álykta um möguleg áhrif fyrirhugaðrar Blöndulínu 3 á ferðaþjónustu og útivist í sveitarfélögunum fimm annars vegar og á Ísland sem áfangastað ferðamanna hins vegar.

Niðurstöður eru þessar helstar:

Starfsemi, ímynd og aðdráttarafl

Útivist á megináhrifasvæði Blöndulínu 3 er einkum stunduð á hestum, fótgangandi, á jeppum, vélsleðum og á skíðum. veiðar, bæði skotveiðar og stangveiðar, eru einnig vinsælar. Ferðaþjónustan gerir út á sömu iðju og útivistarunnendur, auk flúðasiglinga. Þar fyrir utan nýtir hún sér vaxandi söguáhuga fólks og þörf þeirra fyrir ýmsa stoðþjónustu. Veiðiferðamennska, hestaferðamennska og sögu- og menningartengd ferðamennska er þungamiðja ferðaþjónustunnar í Húnavatnshreppi; hestaferðamennska, flúðasiglingar og sögu- og menningartengd ferðamennska eru einkennandi í Skagafirði; og ferðamennska í tengslum við skíði, fjallgöngur, veiði og sögu – auk stoðþjónustu í Hörgárbyggð og á Akureyri. Starfssvæði ferðaþjónustunnar er annars landamæralaust. Ferðaþjónustuaðilar njóta góðs af einstökum áfangastöðum í öðrum sveitarfélögum s.s. aðdráttaraflí flúðasiglinga í Skagafirði, Akureyrar og annarra vinsælla ferðamannastaða á Norðurlandi, og skipuleggja ferðir langt utan eigins sveitarfélags. Þjóðvegir landsins, þar á meðal hringvegurinn, er lífæðin sem tengir staðina og svæðin saman og gerir ferðaþjónustaðila meðvitaða um að tilheyra ferðamannalandinu Íslandi. Ferðamennska og útivist fer fram í dreifbýlinu, í jaðri þéttbýlisins og á öræfunum. Auðlindin er landslagið og náttúru- og/eða sögustemning. Ferðaþjónustuaðilar gera út á sömu ímynd og fylgir ferðamannalandinu Íslandi – hin hreina, fallega, ósnortna náttúra landsins. Öræfin bera með sér hugmyndir um dvöl í mannvirkjalausri náttúru með tilheyrandi möguleika á einveru, kyrrð, frelsi frá áreysi og til að hreyfa sig að vild og reyna á sig. Útivistin/ferðalag í sveitalandslaginu og í jaðri þéttbýlisins (Akureyri) er einnig sett í samhengi við gefandi samvist við náttúruna sem þar er að finna. Þar beinist athygli fólks að náttúrunni sem finnst á meðal uppbyggingarinnar s.s. landslaginu, snjónum, fjöllumum

og þessu óhlutbundna s.s. fegurðinni og kyrrðinni. Útivistarfolk og ferðafolk (að mati ferðaþjónustuaðilanna) laðast að útivistar- og ferðamannasvæðum/stöðum til að upplifa ákveðna stemningu og hughrif. Dvölin í náttúrunni skapar vellíðan. Fólk segist t.d. *gleðjast* yfir fegurð landsins, finna fyrir *frelsi* og *létti* yfir lausninni frá áreytinu sem fylgir hinu daglega lífi og sumir fá *ögrandi tækifæri* til að glíma við aðstæður og reyna færni sína. Eftir samvistina við náttúruna segist fólk finna fyrir *endurnýjun á líkama og sál* og betur í stakk búið til að takast á við daglegt líf.

Framtíðaráform ferðaþjónustunnar á megináhrifasvæðinu

Ferðaþjónusta er mikilvæg atvinnugrein á megináhrifasvæðinu og sveitarstjórnarmenn binda vonir um að hún efli enn frekar efnahagslega og menningarlega velsæld. Svæðið sem heild býr þó við það vandamál að teljast „óspennandi gegnumkeyrslusvæði“. Heimamenn hafa á tilfinningunni að þúsundir ferðamanna fari nánast viðstöðulaust í gegn. Rekstraraðilar í samvinnu við flest sveitarfélögin vinna að því að sporna gegn þessu með því að skapa svæðinu meiri sérstöðu í hesta-, fjallgöngu-, flúðasiglinga- og skíðaferðaþjónustu, sem og að byggja upp áfangastaði ferðamanna á sögufrægum stöðum Vatnsdælasögu í Húnavatnshreppi og Sturlungu í Skagafirði sem og Gásakaupstað í Hörgárbyggð. Tilraunir eru auk þess hafnar í skotveiðiferðamennsku fyrir kröfuharðan erlendan markhóp sem lengir ferðamannatímabilið um 2 mánuði. Heimamenn álíta heiðasvæðið í kringum Mælifellshnjúk eitt besta rjúpnaveiðisvæði á landinu og vannýtta auðlind. Þekking og sambönd á erlendum mörkuðum er til staðar, en nokkurra ára friðun rjúpunnar og eftir það sjálfbær veiðimennska er þó að þeirra mati skilyrði fyrir velgengni.

Viðhorf hagsmunaaðila í ferðaþjónustu og útivist til Blöndulínu 3 á megináhrifasvæðinu

Það er einkum sú virkni að flytja rafmagn á milli staða og efnahagshrunið sem skapar jákvæða afstöðu gagnvart Blöndulínu 3. Enginn ferðaþjónustuaðili né útivistarunnandi telur hins vegar að mannvirkið eigi samleið með þeirra starfsemi/athöfnum úti í mörkinni fyrir utan þau tækifæri sem gætu fylgt s.s. mögulega opnun reiðleiðar yfir Moldhaugaháls. Fyrir marga rekstraaðila ferðaþjónustu þýðir Blöndulína 3 mögulegt efnahagslegt tap. Það viðhorf er því ráðandi hjá 97% viðmælenda að finnast Blöndulína 3 ljótt og eyðileggjandi fyrirbrigði í ferðaþjónustu- og útivistarlandslaginu og það kallar

fram almennar neikvæðar kenndir gagnvart henni. Fólki talar fyrst og fremst um sjónræn áhrif línunnar, eins minnst fólki á rafsegulmengun og háværan og leiðigjarnan hvin sem fylgir háspennulínunum og minnst stöðugt á rafmagnsflutninginn. Það grípur til orða eins og *sjónmengun, skrímsli, alien og skelfilegt* eða *hræðilegt* lýti til að lýsa áhrifum Blöndulínu 3 á það landslag sem þeir dvelja í sem útivistarfólk eða gera út á sem ferðaþjónustuaðilar. Framkvæmdin var því dæmd *skemmandi, eyðileggjandi og absúrd* fyrir þá náttúrustemningu og upplifun sem dvölinni á annars að fylgja þegar menn virða fyrir sér, njóta, dást og drekka í landslagið/náttúruna/áfangastaðina með öllum skynfærunum í gegnum ólíka ferðamáta/útivist. Meginniðurstöður rannsóknarinnar sýna að mastralínan Blöndulína 3 ber ímynd iðnvæðingar, minnst á möguleg heilsuspillandi áhrif og telst til uppbyggingar sem stríðir á móti því að umhverfið sem hún liggur um sé skynjað náttúrulegt. Hörðustu viðbrögðin gegn Blöndulínu 3 koma frá þeim sem stunda útivist eða ferðaþjónustu á svæðinu sem henni er ætlað að liggja um, hafa reynslu af neikvæðum viðbrögðum ferðamanna af háspennulínunum eða eru hræddir við rafsegulmengun. Má álykta að Blöndulína 3 muni grafa undan ferðaþjónustunni og útivistinni sem fer fram á og við legustæðið, og þaðan sem hún sést, fyrst og fremst vegna þess að hún gerir það svæði „ónáttúrulegt“, brýtur niður náttúrustemninguna, beinir athyglinni að „skemmdinni“ og minnst á iðnað/stóriðju. Út frá niðurstöðum rannsóknarinnar má álykta að gamla byggðalínan með tréstaureforminu er skynjuð sem hluti af menningarlandslagi sveitarinnar. Hún virðist vera nægilega „þreytt“ og lágstemmd bæði í efni og anda til að teljast til sveitarinnar og falla inn í sveitalandslagið þar sem hún virðist ekki trufla upplifun fólks á náttúrulegu landslagi sveitarinnar eða koma í veg fyrir að fólk tengist náttúrunni þar á meðal – þó einstaka staur á óheppilegum stöðum fari endalaust í taugarnar á fólki. Hins vegar sýna niðurstöðurnar að það er allt annað mál með Blöndulínu 3 – form hennar og stærð skýtur langt yfir markið að hún geti átt heima í sveitinni eða náttúrunni – fólk skynjar framkvæmdina ekki sem nauðsynlega endurnýjun á byggðalínunni heldur sem iðnaðarmannvirki. Þar af leiðandi má álykta að á legustæði Blöndulínu 3 og þaðan sem raflínan sést verði stoðþjónustan í aðalhlutverki í skynjun ferðafólks í staðinn fyrir að vera það sem hún á að vera – í hinu mikilvæga (!) aukahlutverki að *styðja við* ferðaþjónustuna sem og allar aðrar atvinnugreinar og heimilin á megináhrifasvæðinu.

1. INNGANGUR

1.1. Viðfangsefni skýrslunnar

Viðfangsefni þessarar skýrslu er að greina frá niðurstöðum rannsóknar á áhrifum 220 kV háspennulínu frá Blöndustöð til Akureyrar – Blöndulínu 3 – á ferðaþjónustu og útivist. Framkvæmdaraðilinn Landsnet hf. hyggst með línulögninni annars vegar styrkja flutningsleiðir raforku á Norðurlandi og hins vegar hefja fyrsta áfanga í endurnýjun og styrkingu á byggðalínuhringnum um landið svo hægt sé að bæta afhendingu og auka flutningsgetu rafmagns til þeirra staða sem línunni tengjast. Framkvæmdin er matsskyld samkvæmt 22. tl. í 1. viðauka laga nr. 106/2000 um mat á umhverfisáhrifum. Í 3. gr. laganna skilgreinast *umhverfisáhrif* áhrif framkvæmdar og starfsemi sem henni fylgir á *umhverfi*. Umhverfi er samkvæmt laganna hljóðan:

 samheiti fyrir menn, dýr, plöntur og annað í lífríkinu, jarðveg, jarðmyndanir, vatn, loft, veðurfar og landslag, samfélag, heilbrigði, menningu og menningarminjar, atvinnu og efnisleg verðmæti.

Rannsóknin var unnin fyrir Landsnet hf. að beiðni Verkfræðistofunnar Mannvits. Hún er ein af sex rannsóknum sem framkvæmdaraðili stendur fyrir svo hægt sé meta með upplýstum hætti hvaða umhverfisáhrif muni hljóta af þessari framkvæmd í þeirri mynd sem lagt er upp með í *Tillögu að matsáætlun* (sjá Landsnet 2008). Verkið var unnið í tveimur hlutum á tímabilinu 1. apríl til 16. september 2009. Í fyrri hluta var rannsóknin skilgreind með tilliti til áhrifasvæðis, hagsmunaaðila, markmiða og fræðilegra efnistaka, rannsóknarspurningar mótaðar og viðtöl tekin við hagsmunaaðila á vettvangi. Í seinni hluta var unnið að öflun á heimildum sem tengjast rannsókninni, gerð rannsókn á efninu, viðtöl greind og túlkuð og skýrslan skrifuð.

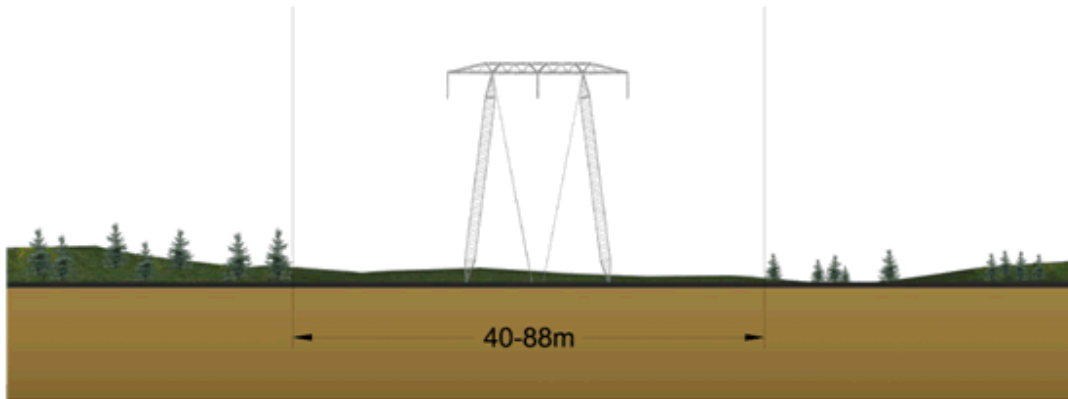
Skýrslan er byggð upp á eftirfarandi hátt. Í inngangskafli er gerð grein fyrir áhrifasvæði og hagsmunaaðilum með tilliti til ferðaþjónustu og útivistar og markmiðum rannsóknarinnar. Fræðilegur bakgrunnur er umfjöllunarefni annars kafla og framkvæmd rannsóknarinnar þess þriðja. Í fjórða kafla birtast niðurstöður er varða núverandi starfsemi, (ó)opinbera stefnu í ferðaþjónustu og útivist á áhrifasvæðinu. Staðsetning línunnar í útivistar- og ferðaþjónustulandslaginu, áhrif framkvæmdarinnar að mati hagsmunaaðila og afstaða sveitarstjórnafulltrúa/leyfisveitenda til Blöndulínu 3 er viðfangsefni fimmta kafla og lokakafla skýrslunnar inniheldur umræðu og ályktanir

rannsakanda með vísan í viðhorf hagsmunaaðila til Blöndulínu 3, fræðilega umræðu sem og rannsóknir á upplifun ferðamanna hér á landi og annars staðar.

1.2. Áhrifasvæði framkvæmdarinnar hvað varðar ferðaþjónustu og útivist

Í *Tillögu að matsáætlun* (Landsnet 2008) er gert ráð fyrir að Blöndulína 3 verði 220 kV loftlína sem liggja á tilheyrandi stálgrindamöstrum frá Blöndustöð yfir Svartárdal utan við Torfastaði, um Vatnsskarð í Kirkjuból í Skagafirði þaðan sem tveir valkostir um legu línunnar eru til skoðunar. Annar kosturinn er að leggja hana um Efríbyggð suður að Mælifelli yfir Tungusveit og Eggjar (*Efríbyggðaleið*). Hinn kosturinn er að leggja línuna frá Kirkjubóli að Stokkhólma og þaðan í suðaustur eftir farvegi Héraðsvatna (*Héraðsvatnaleið*). Samsíða liggja tillögurnar yfir Héraðsvötnin úr landi Þorsteinsstaða að Herpistanga í Flatatungu þaðan sem loftlínan heldur fram Norðurárdal, Öxnadalshéiði og Öxnadal, yfir Moldhaugaháls til Akureyrar (sjá yfirlitskort bls. vi). Samkvæmt þessu er áætlað að Blöndulína 3 verði reist á landi Húnavatnshrepps, Sveitarfélagsins Skagafjarðar, Akrahrepps, Hörgárbyggðar og Akureyrarbæjar og má búast við að framkvæmdin, sem felur í sér aukna uppbyggingu á landi, snerti staðbundna ferðaþjónustuaðila og útivistarunnendur í þessum fimm sveitarfélögum með beinum hætti hvað varðar landnotkun, upplifun og ímynd. Þessi sveitarfélög marka því megináhrifasvæði framkvæmdarinnar. Áhrif Blöndulínu 3 mun einnig ná til þeirra sem búa utan sveitarfélaganna en stunda (eða (munu) hafa hug á að stunda) ferðaþjónustu og/eða ferðast innan þeirra marka. Og enn stækkar áhrifasvæði framkvæmdarinnar þegar tekið er með í reikninginn að framkvæmdin færir þennan hluta byggðalínunnar úr tréstaúraforminu yfir í 20 - 34 metra hátt stálmastraform (mynd 1) og hefur þar með í för með sér aukna uppbyggingu á áfangastaðnum Íslandi, en rannsóknir sýna að ferðamenn hugsa um ímynd landsins í heild í tengslum við ákvörðunina að fara í ferð til Íslands eða til einstakra áfangastaða innan þess. Það er sú ímynd sem ferðamenn máta við aðstæður á vettvangi á meðan ferðast er um landið (sjá Gunnþóra Ólafsdóttir 2007). Rannsóknir á aðdráttaraflí Íslands sem áfangastað erlendra ferðamanna og áhrif ferðalags um landið á líðan fólks (Gunnþóra Ólafsdóttir 2007; 2008) leiddu í ljós að þátttakendur tengja gönguferð og jeppaferð á Íslandi við hið spennandi líf sem dregið er upp af ferðalagi á Íslandi í gegnum ímynd hinnar ægifögru villtu ósnortnu náttúru – náttúru sem er

óuppbyggð, óútreiknanleg og þróast á eigin forsendum. Íslensk ferðaþjónusta gerir einmitt út á ímynd villtrar og hreinnar/ósnortinnar náttúru (Ferðamálastofa 2005). Ferðabæklingar sem nú eru í dreifingu hjá upplýsingamiðstöðvum ferðamála um allt land, sýna ýmist ferðamanninn í (nánast) mannvirkjalausri náttúru ýmist við rólega iðju eða í ævintýralegri „glímu“ við náttúruna (s.s. flúðasiglingar).

Mynd 1: Stálmastur 220kV rafmagnslínu. Helgunarsvæði línunnar er allt að 88m.
Heimild: Mannvit 2009

Öll uppbygging á landi sem ferðamenn ferðast um eða þar sem beina á ferðamönnum þarf því að skoða sérstaklega með tilliti til áhrifa hennar á kjarnaímyndina sem gert er út á og dregur fólk að Íslandi, hvernig það hefur áhrif á hvernig fólk ferðast um landið og hvað það fær út úr því. Hið óbeina áhrifasvæði fyrirhugaðrar Blöndulínu 3 nær því yfir allt Ísland og langt út yfir landssteinana – til ferðaþjónustuaðila og einstaklinga sem búa hérlendis eða erlendis og hugsa um Ísland sem áfangastað fyrir ferðamenn sem byggir á ímynd hinnar villtu/hreinu/ósnortnu náttúru.

Samkvæmt ofansögðu eru hagsmunaaðilar í ferðaþjónustu og útivist sem framkvæmdin snertir eftirfarandi:

- Staðbundnir ferðaþjónustuaðilar, útivistarunnendur innan Húnavatnshrepps, Sveitarfélagsins Skagafjarðar, Akrahrepps, Hörgárbyggðar og Akureyrarbæjar, sem og sveitarfélögin sjálf, sem hafa það hlutverk að standa vörð um hagsmuni fólksins sem þar býr og starfar.

- Innlendir og erlendir ferðaþjónustuaðilar, ferðamenn og útivistarunnendur sem búa utan marka sveitarfélaganna fimm og stunda (eða (munu) hafa hug á að stunda) ferðaþjónustu, ferðamennsku eða útivist innan þeirra.
- Innlendir og erlendir ferðaþjónustuaðilar, ferðamenn og útivistarunnendur sem búa innan eða utan sveitarfélaganna fimm og stunda eða munu mögulega stunda ferðamennsku á Íslandi.

1.3. Markmið rannsóknarinnar

Rannsóknin hefur fjögur meginmarkmið:

1. Að greina hvaða ferðaþjónusta og útivist á sér stað innan marka sveitarfélaganna fimm, þ.á.m. núverandi landnotkun, sérstakt aðdráttarafl (staðir og athafnir), ímynd og hvað menn eru að sækjast eftir að upplifa með þátttöku sinni.
2. Að kanna framtíðarsýn og áætlanir hagsmunaaðila sem og opinbera stefnu í tengslum við ferðaþjónustu og útivist hjá sveitarstjórnnum, ferðaþjónustuaðilum og áhugamannafélögum í útivist, og útivistarunnenda innan sveitarfélaganna fimm.
3. Að kanna hvernig helstu hagsmunaaðilar ferðaþjónustu og útivistar í sveitarfélögunum fimm og fulltrúar ferðaskipuleggjenda í íslenski ferðaþjónustu meta möguleg áhrif fyrirhugaðrar Blöndulínu 3 á sína starfsemi/útivist og svæðið sem áfangastaður ferðamanna/útivistarsvæði. Áhersla er lögð á að fá fram mat þeirra á hvaða breytingar Blöndulína 3 hafi í för með sér á landnotkun, ímynd, upplifun fólks og framtíðarmöguleika.
4. Að álykta um möguleg áhrif fyrirhugaðrar Blöndulínu 3 á ferðaþjónustu og útivist í sveitarfélögunum fimm annars vegar og á Ísland sem áfangastað ferðamanna hins vegar.

2. FRÆÐILEGUR BAKGRUNNUR

Á síðastliðnum 20 árum hefur tengslahyggja (e. *relational conceptualisation*) rutt sér til rúms í félagsfræðilegum rannsóknum. Um nokkurt skeið hefur hún verið eitt af megin stefnum í rannsóknum á sambúð manns og náttúru (Whatmore 2002; Massey 2004; 2005). Í þessari rannsókn er hugmyndafræði tengslahyggjunnar nýtt til að rannsaka möguleg áhrif sem ný raflína, Blöndulína 3, mun hafa á samspil manns og náttúru hjá ferðapjónustuaðilum sem nýta náttúruna sem auðlind fyrir ferðamennsku og útivistarunnendum/ferðamönnum sem nýta náttúruna sér til yndisauka.

Tengslahyggja var fyrst og fremst hugsuð sem andsvar fræðimanna við verufræðilegri tvíhyggju. Upphafsmenn hennar gátu ekki sætt sig við þau hugmyndafræðilegu skil sem fylgja því að hugsa náttúruna annað hvort sem flókna hugmynd (e. *constructivism*) eða efnislegan veruleika (e. *realism*) og sáu þörf á að rannsaka sambandið *á milli* manns og náttúru því þau verka hvort á annað (Whatmore 1999a; Instone 2004). Þetta er fyrirbærafræðileg afstaða sem segir að vitundin er aldrei óháð umhverfinu, heldur verður hún til fyrir tilstilli tengslanna á milli þess einstaklings sem skynjar og þess sem skynjað er á hverju augnabliki. Hér er náttúran ekki hugsuð sem dautt svið þar sem maðurinn lifir lífi sínu óháð umhverfinu heldur *finna* menn fyrir félags-, menningar-, efnahags-, efnis- umhverfinu bæði í hinum hlutbundna og óhlutbundna veruleika. Hér ríkir sú hugsun að sérhvert augnablik og reynsla er hluti af samfelldri atburðarás af samþættingu manns og umhverfis í gegnum síbreytileg tengsl, sem gera það að verkum að maðurinn, lífið og landið er í sífelldri mótun fyrir tilstilli mannsins og náttúrunnar (sjá íslenskt efni Björn Þorsteinsson 2005; Edward Huijbens 2006; Gunnþóra Ólafsdóttir 2008, bls. 53).

Þetta sjónarhorn lítur á öll form samfélagsins, hvort sem það er menning, hagkerfi, landslag eða ferðapjónusta, hvorki sem afmörkuð svið né stöðug fyrirbæri, heldur hlutar í samofinni heild sem er í stöðugri mótun – afleiðingar margleitra tengsla sem eiga sér meðvitað og ómeðvitað stað í gegnum athafnir ólíkra gerenda (Massey 2004). Sköpunin liggur í hinu smáa – í athöfnum eins og *að framkvæma, að meta, að tjá sig...* eða hvað svo sem menn *gera* í nafni ákveðins viðfangsefnis. Verkefni rannsakandans er því að skoða reynsluna – skoða hlutina eins og þeir birtast og nema hvað hefur áhrif þar á.

Þessi hugmyndafræði hefur haft mikla þýðingu fyrir rannsóknir í ferðamennsku sem hafa um nokkurt skeið verið gagnrýndar fyrir að gera lítið annað en að flokka áfangastaði, ferðamenn og þjónustu og finna athöfnum þeirra stað í stöðluðum líkönum (Cloke og Perkins 1998; Crouch 2002; Edensor 1998; Franklin og Crang 2001), í staðinn fyrir að hugsa ferðamennsku sem einn af þeim mýmörgu háttum sem við högum lífi okkar og leggja sig í líma við að skilja út á hvað ferðamennskan gengur á hverjum tíma. Tengslahyggjan opnaði þann möguleika. Hún býður upp á að kafa djúpt ofan í „sköpunarverk“ athafna sem gerðar eru í nafni ferðamennsku (eða útivistar) og greina hina ýmsu þætti sem stýra gerðum og hugsunum allt eftir efni rannsóknarinnar. Greining af þessu tagi gefur færi á að öðlast djúpan skilning á ferli sem á sér stað í ákveðnu samhengi og jafnframt möguleika á að fá vitneskju um hvaða pólitísk, efnahagsleg og siðferðisleg gildi eru virk, hvernig þau eru virkjuð og viðhaldið í gegnum athafnir sem gerðar eru í tengslum við það (í þessu tilfelli að meta áhrif Blöndulínu 3 á ferðaþjónustu eða útivist); hvernig þeir straumar hafa áhrif á hvernig við högum lífi okkar í þessu ákveðna samhengi, hvernig það snertir okkur og aðra þætti í samfélaginu eða náttúruni og gefur færi á að spyrja hvort við séum raunverulega á réttri leið. Heimspekingurinn Judith Butler (1990; 1993) hefur einmitt bent á að það er ýmislegt í okkar heimi sem stýrist af viðtekinni orðræðu; að margt sé gert umhugsunarlaust, af vana, eða af því að það er viðtekin og viðurkennd leið í viðkomandi samfélagi, sem hún hvetur til að þurfi að kryfja, spyrja um afleiðingar og siðferðislegt réttmæti.

Margar leiðir eru færar til að opna augnablikið og greina hvaða hugmyndir eru virkar og virkjaðar í gegnum viðkomandi athöfn. Gerendanetskenning (e. *Actor-Network Theory*) Latour (1993) hefur verið hvað vinsælust en hefur verið gagnrýnd fyrir að vera of „loftkennd“ (t.d. Bingham og Thrift 2000; Cloke og Jones 2001). Hugmyndir David Crouch (2002) eru á hinn bóginn opnar fyrir alla hagsmunaaðila þessarar rannsóknar því þær beina sjónum að því margþætta samspili efnis og anda sem fer í gang þegar manneskjan t.d. *athafnar sig í nafni ferðamennsku* (e. *doing tourism*):

Mikilvægasta einkenni rýmisins í iðju sem gerð er í nafni ferðamennsku er samþætting hins efnislega og myndræna. Um leið og við viðurkennum að þátttakandinn er samofinn umheimi sínum og ferðamennska er iðja, er það augljóst að líkaminn mætir efnisheiminum í rýminu; líkaminn finnur bókstaflega fyrir efninu sem umlykur hann á hverjum tíma. Hins vegar er rýmið og innihald þess einnig meðtekið huglægt, sem sería af táknum og ímyndum. Og þar fyrir utan eru þau tákni meðtekin og virkjuð einstaklingsbundið í takt við það sem við höfum mætt áður og því sem við mætum þá (Crouch 2002: 208, þýð. höf.).

Til að fanga þetta margþætta samspil í þessari rannsókn var sú leið farin að slá saman tveimur ólíkum kenningum sem vinna vel saman þegar samspil manns og náttúru er skoðað í hvers kyns samhengi, þ.e.: hugmyndinni um *félagslega smíð* (e. *social construction*) annars vegar og útfærslu Cloke og Jones (2001; 2004) á tengslakenningu Heideggers um *að búa* (e. *dwelling*) hins vegar. *Félagsleg smíð* viðurkennir að menn koma aldrei til leiks með tóman huga. Fólki hefur mismunandi viðhorf gagnvart náttúrunni eða umhverfinu sem það lifir og hrærist í. *Félagsleg smíð* viðurkennir jafnframt að *fyrirframgefna hugmyndir hafa áhrif* á hvernig fólk tengist náttúrunni/umhverfinu (Abram 1996); að náttúran í sinni fjölbreyttu mynd mótar líf okkar (Braun 2005); og að skynjun á náttúrunni er hlaðin menningarbundinni merkingu (Castree 2001; 2005). Þannig gerir hugtakið ráð fyrir að efnið (náttúran) og iðjan (að reka ferðaþjónustu; að stunda útivist; að ferðast) séu flóknar menningarbundnar hugmyndir sem hafa stýringaráhrif á hvernig fólk skilur, notar og skynjar náttúruna og veruna þar (FitzSimmons 1989). Með henni má því greina hvaða hugmyndir maðurinn kemur með inn í tengsl sín við náttúruna. Tengslakenning Cloke og Jones (2001; 2004), sem má nefna *þematengda iðju* brúar síðan bilið á milli manns og náttúru í gegnum athafnir mannsins. Þetta er mannhverft sjónarhorn.

Þó svo að áhrifamáttur „hins“ er viðurkenndur í því sem skynjað er á hverri stundu er það í valdi einstaklingsins að ákveða hverju hann tengist innan rýmisins og hvernig hann gerir það. Hér er gert ráð fyrir að iðjan sé ávallt bundin ákveðnum stað og tíma; hún tilheyrir bæði einstaklingsbundinni og staðbundinni sögu og sé jafnframt þematengd. Þannig endurspeglar hún ætíð ákveðið samhengi og tilgang, sem setur fólk í ákveðnar stellingar gagnvart umhverfinu og sjálfum sér. Þar með stillir þemað/tilgangurinn upp grunnsambandi á milli manns og náttúru, sem og hvaða tækni, ímyndir, orðræða, norm, verkfæri, væntingar, reynsla, grunngerð o.fl. koma inn í og hafa áhrif á tengslin. Þannig má hugsa það „að ferðast“ sem þematengt og virkt atferli, sem hefur sín ákveðnu sérkenni en endurspeglar ávallt einstaklingsbundin tengsl við umhverfið sem það sprettur úr (Gunnþóra Ólafsdóttir 2008: 54).

Til að skilja einstaklingsbundin viðbrögð fólks og greina hinar viðteknu hugmyndir sem hafa áhrif þar á, þarf að sjá hvaðan þær koma og hvaða merking liggur þeim að baki. Samkvæmt de Certeau (1984) og Ingold (1995) birtir sérhver athöfn einstaklingsbundna

úrvinnslu á viðtekinni merkingu athafnarinnar og þeirri orðræðu, normum og táknum sem henni fylgja og gilda í viðkomandi þjóðfélagi; hún er einnig að hluta til endurtekning á vana eða minningum. Þær hugmyndir sem koma óhjákvæmilega til með að hafa áhrif á mat útivistarunnenda og ferðaþjónustuaðila á áhrifum Blöndulínu 3 eru viðteknar hugmyndir um samband manns og náttúru, hugtökin „náttúra“ og „náttúrulegt umhverfi“ og athafnirnar „að dvelja í náttúrunni“ og „njóta náttúrunnar“ í samhengi við ferðaþjónustu og útivist. Til að átta sig á þeim er nauðsynlegt að kíkja aðeins aftur í tímann og skoða hvaða hugsun býr að baki þeirra.

Skilningur fólks á efnisheiminum hefur ávallt verið bæði einstaklingsbundinn og menningarbundinn. Hvað varðar „náttúruna“ hefur hún:

...verið skilgreind, afmörkuð, og jafnvel efnislega endurhönnuð af mismunandi samfélögum, oft til að þjóna ákveðnum, og venjulega ríkjandi, félagslegum hagsmunum (Castree 2001: 3, þýð. höf.).

Það hefur ætíð verið viðurkennt að efnisheimurinn *er* til, en samband mannsins við hann, hvort sem það er í gegnum hið talaða orð eða athafnir, minningar eða hugrenningar, endurspeglar ávallt einstaklingsbundinn og samfélagsleg pólitísk, efnahagsleg eða menningarleg gildi, merkingu og hugsanir. Í þessu felst ákveðið vald sem hægt er að nýta til að ná hugmyndafræðilegum yfirræðum (Castree 2001; Gregory 2001). Og það hafa menn gert þegar kemur að sambúð manns og náttúru.

Abram (1996) telur að hugmyndafræðileg yfirræð mannsins yfir náttúrunni hafi hafist 1500 f. Kr. við uppfinningu hljóðstafrófsins, þegar maðurinn fór að *gefa* hlutum og stöðum heiti og lýsingar. Þetta rímar við hugmyndir Lewis (1964), að það hafi verið uppfinningin á fyrirbærinu „náttúra“ sem hann eignar forngrísku heimspekingunum, sem upphaflega umturnaði sambandi manns og náttúru og hóf sköpunarsögu valdamikilla hugarsmíða þar sem staðhæfingar um náttúruna segja jafn mikið um manneskjuna sjálfa og um náttúruna sem hún vísar í (Castree 2001).

Einmitt hvernig náttúran hefur verið gerð að sérstöku fyrirbæri í gegnum tíðina, fyrst óhlutbundinn, síðan persónugerð, sýnir hvernig fólk hugsaði um sjálft sig, stöðu sína í heiminum, samband við hvort annað og við landið, og hvernig það skynjaði vald sitt og valdleysi til að hafa áhrif á heiminn sem það bjó í (Macnagthen og Urry 1998: 8, þýð. höf.).

Lengi vel trúðu vestrænir menn að náttúran, Guð og menn væri óaðskiljanleg eining. Guð hafði valdið og fólk skynjaði það mjög sterkt að það var hluti af keðjuverkandi heild (Whatmore 1999b). Þessi heimsmynd umturnaðist hins vegar á 16. og 17. öld við áhrifamikillar uppfinningar. Galileo kynnti vélræna verufræði, Descartes kynnti skynsemishyggjuna, og Newton skýrði gangverk heimsins með lögmálum (Macnaghten og Urry 1998). Þessir vísindamenn gerðu náttúruna að dauðu efni sem hafði myndunarsögu sem hægt er að skýra, skynja og jafnvel spá fyrir um með vitsmunalegum, stærðfræðilegum og rúmfræðilegum hugtökum. Uppfinningarnar gerðu einnig hlutverk Guðs í sköpunarverkinu þarflaust og bjuggu til verufræðileg skil á milli manns og náttúru. Við aðskilnaðinn hófust „náttúruleg“ yfirráð mannsins yfir náttúrunni sem áttu sér nokkrar útfærslur sem eru enn við lýði. Maðurinn fór að nýta sér þetta vald og meðhöndla náttúruna eins og mynd – ferli sem Gregory (2001: 92) nefnir eftir Heidegger *innrömmun náttúrunnar* (e. *enframing nature*) – og bjó til ákveðnar ímyndir og sýn sem miðlaði ákveðnum tengslum við náttúruna.

Hin passíva vísindalega sýn á náttúruna þróaðist síðan samhliða þeirri almennu trú að einu sinni hefði náttúran verið til í sinni upprunalegri mynd (e. *first nature*) (Whatmore 1999b) sem fólk síðan túlkaði á tvo vegu (Macnaghten og Urry 1998). Sumir trúðu að hin upprunalega náttúra hefði verið hin villta og vægðarlaus náttúra fyrir utan Edengarð, þangað sem hinir syndugu fóru eftir fallið. Þessi sýn, sem stillir upp óvinveittri og harkalegri náttúru, renndi stoðum undir Upplýsinguna í Evrópu, valdamikla hugmyndafræði sem spratt upp á 18. öld, en sú mynd sem hún dró upp af sambandinu á milli manns og náttúru einkenndist af tilfinningalausri nytjahyggju. Meginhlutverk siðmenningarinnar var að maðurinn gæti ákveðið sína eigin framtíð og mikilvægur þáttur í því var því að komast yfir alla „óhagstæða“ kosti náttúrunnar. „Sigur“ mannsins yfir náttúrunni með fræðslu, uppfinningum og nýrri tækni, var því merki um framþróun mannsins – hinnar æðri upplýstu tegundar. Þessi hugmyndafræði stýrði hinni vestrænu menningu í gegnum iðnvæðinguna og þéttbýlismyndunina sem umturnaði svæðum og samböndum við náttúruna og var (og er ennþá) réttlætt með verufræðilegum aðskilnaði og hugmyndum um jákvæða þróun. Seinna urðu slík inngrip mannsins í náttúruna tekin gild sem „náttúruleg viðbrögð“ byggða á rétti mannsins til að nýta náttúruna sér til

viðurværis. Hinir trúðu fundu merki þess í Biblíuni að það væri auk þess Guðs vilji (Macnaghten og Urry 1998).

Aðrir héldu því hins vegar fram að hin upprunalega náttúra hefði verið náttúran í Edengarði, og dróu upp mynd af frjósamri, tærri, næringaríkri og algjörlega meinlausri náttúru – íverustað þar sem ríkti fullkominn friður, góðvild og samvinna. Þessi sýn þróaðist samhliða auknum áhuga á náttúrufræði, líffræði og þróunarsögu náttúrunnar og fékk byr undir báða vængi þegar menn fóru að finna fyrir neikvæðum áhrifum iðnvæðingarinnar á umhverfi, líf og líðan í þéttbýlinu. Uppúr þessu spratt rómantíkin í byrjun 19. aldar (Gold og Revill 2004) sem vann á áhrifaríkan hátt á móti hinni tilfinningasnauðu sýn á náttúruna og bjó henni ákveðinn skilning og gildi sem hún enn hefur í hinum vestræna hugmyndaheimi: að náttúran sé falleg og eftirtektarverð; að það sé manningnum *nauðsynlegt* að komast burt úr (skítugum og spilltum) mannheimi og dvelja í náttúrulegu umhverfi til að komast aftur í tengsl við upprunann – náttúruna og sjálfan sig; að dvöl í náttúrunni hafi endurnýjunaráhrif á líðan fólks; að náttúran taki aðeins það sem hún þarf, kenni fallett líferni, boði heildarhyggju og sé uppspretta styrks og friðar. Á þessum tíma urðu ákveðin náttúrufrýrbrigði, aðstæður og einkenni upphafin í nafni rómantíkurinnar (s.s. sólin, seitlandi lækir, stilla, kyrrð, vötn, regndropar, blóm, tré, og landslag). Óhamin og villt náttúra (e. *wilderness*) og fyrirbæri innan hennar fengu einnig jákvætt gildi einmitt fyrir hina hráu, kraftmiklu og óútreiknanlegu eiginleika (s.s. jöklar, gljúfur, vatnsmiklar ár, fossar, óbyggðir, hafið, eyðisandar, hvassir himinháir tindar, fjallabálgar og hrjóstrugt landslag). Þau urðu *ægifögur* og þekkt fyrir að geta kallað fram yndislega tilfinningu sem einkennist af lotningu fyrir náttúruöflunum/fyrirbærunum sem á upptök sín í sérkennilegu sambandi af hrifningu og hræðslu. Í krafti rómantíkurinnar varð dvöl í náttúrulegu umhverfi ekki einungis mikils metin fagurfræðileg upplifun, heldur í ljósi þekkingar og reynslu hressti menn á alla lund og gerði menn að betri manneskjum (Gold og Revill 2004).

Hugmyndafræði upplýsingarinnar og rómantíkurinnar eru ennþá mjög áhrifamiklar (Macnaghten og Urry 1998). Hin mannhverfa nýjahyggja upplýsingarinnar er samofin

vestrænum þjóðfélögum, sem urðu smám saman „ólífræn“ í krafti orðræðu hinnar nýklassísku hagfræði þar sem lögmál markaðarins varð að „náttúrulegumáli“.

Hin nýju náttúrulegu efnahagslögmál, hið náttúrulega frelsi frumkvöðulsins til að fara sínu fram án afskipta, gerðu markaðinn að náttúrulegum [sic] gangráð ...leifar ... af óhlutbundnari hugmyndum af félagslegum samhljómi, þar sem eiginhagsmunir og hagsmunir heildarinnar myndu, þegar best léti, samsvarast (Williams 1972: 158, í Macnaghten og Urry 1998: 13 þýð. höf.).

Þrátt fyrir að svo and-rómantískir þættir eins og starfsgreinaskipting, persónuleg afrek og samkeppni knýja markaðshagkerfið, var það almennt litið jákvæðum augum þó þeir valdi mismunun manna á milli, einkum vegna þess að hinn frjálsi markaður skapaði hagsæld, velgengni og þótti stuðla að frjálsu lýðræði í vestrænum þjóðfélögum. Fyrir vikið var erfitt að sporna á móti þessari hugmyndafræði og finna annað kerfi sem ekki hvíldi á yfirráðum yfir náttúrunni (Macnaghten og Urry 1998). Hið rómantíska svar við þessu var að „flýja“, þ.e.a.s. í staðinn fyrir að reyna að innlima náttúruna inn í samfélagið og víkka út siðferðisvitund fólks, staðsetti maðurinn náttúruna fyrir utan þéttbýlismörkin þar sem hún getur varðveitt náttúrulegt eðli sitt og útlit, og hægt er að njóta hennar óáreitt. Sem sagt, nú ríkir sú hugmynd að náttúruna sé að finna þar sem þéttbýlinu og iðnvæðingunni sleppir.

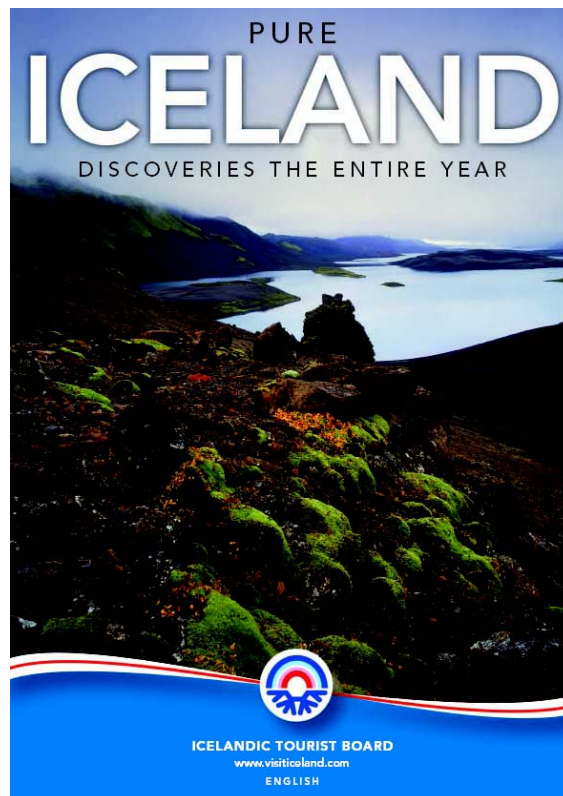
Þessi hugsun sem stillir upp „byggðu“ umhverfi og „náttúrulegu“ sem andstæðum í stigskiptu kerfi búsetu og uppbyggingar hefur haft mjög mikil áhrif á hvernig menn skilja og skynja návist og fjarvist náttúrunnar (Whatmore 1998). Hugmyndafræðileg skil hafa myndast á milli daglegs lífs og „hins“ umhverfisins – þar sem hið daglega umhverfi er gjarnan sett í samhengi við brauðstritið, hversdagsleika og tilbreytingarleysi og hefur frekar neikvæð formerki, á meðan „hitt“ umhverfið, eða náttúran er ávísun á frelsi frá hinu daglegu striti, svæði þar sem menn hlaða batteríin og koma endurnærðir til baka – grunnhugmyndin að baki skynuninni að fara í frí /ferðalag og vera í fríi og á ferðalagi.

Hvað varðar hugmyndir um hvað sé „náttúra“ og „náttúrulegt umhverfi“ hafa fræðimenn (t.d. Wilson 1992; Cloke og Perkins 1998) rannsakað hvernig ráðandi hugmyndum um það er stöðugt miðlað og (ó)meðvitað viðhaldið í gegnum ljósmyndir, framleiðsluvörur, auglýsingar, fagurfræði og stofnanir eins og kirkjur, skóla, fjölmiðla og ferðaþjónustugeirann. Þeir hafa sýnt fram á að skilningur á náttúrunni er bæði

staðbundinn og menningarbundinn; tengist ákveðnum stað og tíma, og varðar landfræði, sögu, menningu, og hvaða skilning menn leggja í „hitt umhverfið“ (Macnaghten og Urry 1998, eftir Williams 1972). Landamærin á milli manns og náttúru, manngerðs heims og náttúrlegs umhverfis eru hins vegar þökukennð. Macnaghten og Urry (1998) halda því fram að hin hugmyndafræðilegu tengsl á milli einstaklings og náttúru þarf að skilja sem einstaklingsbundinn bræðing af misstórum skömmtum af rómantík, upplýsingu, sem og öðrum lykilhugtökum í vestrænni hugsun eins og lýðræði, nútíma, samfélag, hugsjón og trú. Það sé ekki til neitt sem heitir ein náttúra – einn skilningur – heldur náttúrur. Hver og einn einstaklingur býr til sína eigin útfærslu á viðteknum skilningi og skilgreiningum á náttúrunni í hans eigin samfélagi um leið og hann lifir lífi sínu í gegnum ótal athafnir, sem menningarvera og þáttakandi í viðkomandi þjóðfélagi (Whatmore 1998). En einmitt í því ferli kristallast mynstur – verða til víðteknar hugmyndir um hvað sé „náttúra“ og „náttúrulegt umhverfi“ í viðkomandi samfélagi – sem einstaklingar þess vinna úr og viðhalda einfaldlega við það að lifa lífi sínu í því samhengi sem hugmyndirnar náttúra og náttúrulegt umhverfi eiga við.

Um leið og það er viðurkennt að menningarheimurinn og hugmyndir honum tengdum eru í stöðugri mótun í gegnum líf einstaklinga og hafi þar með sín áhrif á hvernig menn hugsa og athafna sig, er hægt að „taka upp úr kössunum“ og greina *hvaða* hugmyndir um þjóðfélagið og skipun þess eru endurteknar, lögmætar, útskúfaðar, gerðar fullgildar varðandi nýtingu náttúrunnar og af hverju. Aftur komum við inná þetta vald og (ó)meðvitaða beitingu þess til að „innramma“ eða *sviðsetja* (e. *staging*) (Desmond 1999) náttúruna og stýra því hvernig náttúran er skynjuð og notuð. Í dag birtist það meðal annars í því hvernig hugmyndin um náttúru hefur tekið á sig mun agaðra form (Macnaghten og Urry 1998; Desmond 1999) í alls konar þjónustuiðnaði eins og ferðamennsku. Dæmi um þetta eru stofnanir eins og dýragarðar, þar sem upplifun á hinu „náttúrulega“ er seld í gegnum aðgengi að villtum dýrum (Desmond 1999). Þjóðgarðar eru annað dæmi (Macnaghten og Urry 1998). Í báðum tilfellum er um að ræða dæmi um sviðsetningu á hinu „náttúrulega“ sem er miðlað í gegnum ákveðið útlit/form eða virkni (e. *function*), „tamið“ í samræmi við (ágóðamiðaða) áætlanagerð og markaðsstefnu og eru miðaðar við einstaklingsbundinn og kerfisbundinn skilning á hinu „náttúrulega“ og hvers

konar umgjörð er talin best hæf til að miðla slíkri upplifun á hverjum stað og tíma. Í báðum tilfellum má búast við að þörf fyrir að vernda lífríkið af ýmsum ólíkum ástæðum komi einnig við sögu. Ímyndasköpun er annað dæmi um ferli þar sem staðir, náttúra þeirra og menning, eru vísitandi sett í samhengi við ákveðna starfsemi og athafnir í gegnum markaðsáætlanir og kynningar sem nýta ráðandi hugmyndir og orðræðu samfélagsins sér í hag (Shields 1991). Staðir geta öðlast ákveðna viðtekna ímynd en geta jafnframt misst stöðu sína ef kjarnaímyndin af einhverjum ástæðum missir máttinn eða ef grunneðli staðarins breytist (Shields 1991; sjá einnig Cloke og Perkins 1998). Ákvarðanir hins opinbera og fyrirtækja geta haft mjög mikil áhrif á ímynd staða og kollvarpað landnotkun (Perkins 2006). Og búast má við að hver sá sem laðast að náttúrunni hefur orðið fyrir einhverjum áhrifum af því hvernig staðir og ferðamennska í náttúrunni hafa verið auglýstir (sjá mynd 2) og gefa í skyn ákveðin samskipti á milli manns og náttúru.

Mynd 2 Forsíða á bæklingi Ferðamálastofu 2006.
Heimild: Ferðamálastofa 2005

Samkvæmt þessu er ljóst að hversu raunverulegt sem samneyti okkar við efnisheiminn er, er skynjunin alltaf lituð af mannlegri hugsun, sem verður fyrir áhrifum af ráðandi hugmyndum, orðræðu, reglum og normum sem ríkja í samfélaginu sem viðkomandi tilheyrir, sem aftur verður fyrir áhrifum af þeim þeim og siðareglum sem ríkja varðandi hegðun, túlkun og framsetningu. Það verður fróðlegt að sjá hvaða hugmyndir ríkja hjá hagsmunaaðilum um umhverfið sem þeir nýta til ferðaþjónustu og útivistar og veruna þar og hvernig það hefur áhrif á matið á áhrifum Blöndulínu 3.

Annað sem kemur óhjákvæmilega til með að hafa áhrif á mat útivistarunnenda og ferðaþjónustuaðila á áhrifum Blöndulínu 3 eru viðteknar hugmyndir manna um raforkulínur og áhrif þeirra. Innlandar og erlendar rannsóknir á viðhorfum fólks til þeirra hafa einkum verið gerðar í tengslum við mat á umhverfisáhrifum. Mest hafa þær beinst að heimamönnum því augljóslega verða þeir fyrir meiri áhrifum en annað fólk vegna búsetu sinnar og hafa einkum snúist um skynjun á landslagi fyrir og eftir línu og hvaða hönnun á möstrum fellur mönnum best í geð (sjá yfirlit Priestley og Evans 1996). Viðhorf ferðamanna til raforkulína hefur verið kannað óbeint í rannsóknum á hvers konar mannvirki ferðamenn þola vel/illa á náttúruverndarsvæðum (sjá t.d. Park o.fl. 2007; Anna Dóra Sæþórsdóttir 2008; Anna Dóra Sæþórsdóttir og Gunnþóra Ólafsdóttir 2003; Anna Dóra Sæþórsdóttir o.fl. 2001; 2003; 2007). En nánast ekkert er um sjálfstæðar rannsóknir fræðimanna á þessu viðfangsefni. Þó má nefna finnska rannsókn Soini og félaga frá 2008 (væntanlegt) á afstöðu heimamanna til háspennulína í landbúnaðarhéraðinu Nurmijärvi í suður Finnlandi og hvað býr að baki sjónarmiðunum. Rannsóknin sýnir að 64% af 630 svarendum skynja raflínur sem neikvætt fyrirbrigði í landslaginu á meðan 10% finnst þau jákvæð. Aðrir voru hlutlausir. Fólk sem býr mjög nálægt háspennulínu er líklegra til að vera hlutlausari eða jákvæðir í afstöðu sinni og var það rakið til vanans. Á móti eru þeir sem ekki búa við neinar raforkulínur mjög líklegir til að vera mjög neikvæðir gagnvart þeim og almennt er fólk mjög viðkvæmt fyrir hugsanlegum breytingum á umhverfi sínu. Fólk er mun viðkvæmara gagnvart hugmyndinni um nýja línu en endurnýjun á eldri línu. Raforkulínur, símastaurar og jarðir í niðurníðslu eru þeir landslagsþættir sem fólki þykir hafa neikvæð áhrif á landslag. Allt annað, vegir, girðingar, byggingar o.s.frv. fá jákvæða svörun. Raforkulínur koma lang verst út. Símastaurar koma næst en þykja mun betri en

háspennulínur. Ástæðan fyrir neikvæðri afstöðu er í fullu samræmi við niðurstöður rannsókna af sama toga, að háspennulínur þykja mjög truflandi því fólki finnst þær skemma landslag og útsýni og yfirgnæfandi meirihluti heldur að þær hafi neikvæð áhrif á heilsuna (Soini o.fl. væntanlegt). Þar fyrir utan er fólk mest sammála um að raforkulínur kalla fram óþægilegar tilfinningar, gerir umhverfið ógeðfeldara, minnka verðgildi eigna, trufla fugla, verður eitt af því sem einkennir svæðið og koma með truflandi hljóð inn í landslagið. Neikvæð sjónræn áhrif eru mest áberandi, en einnig bar á að menn væru á móti línunni vegna efnahagslegra hagsmuna. Landeigendur eru líklegir til að vera neikvæðir eða mjög neikvæðir gagnvart raforkulínum. Það sem framkallaði jákvæða afstöðu til línanna tengist þeirri staðreynd að þjóðfélag nútímans þarf raforku sem þarf að flytja á milli svæða. Fólk er mest sammála um tvo jákvæða þætti í tengslum við þær: fólk getur vanist þeim og þeim geta fylgt ný tækifæri til útivistar. Umhverfisverndarsinnar og útivistarunnendur sem stunda náttúruskoðun á svæðinu eru líklegri en aðrir til að hafa mjög neikvæð viðhorf (Soini o.fl. væntanlegt). Þær niðurstöður eru í fullu samræmi við niðurstöður þolmarkarannsóknanna sem hafa verið unnar á Íslandi á undanförunum árum (sjá Anna Dóra Sæþórsdóttir og Gunnþóra Ólafsdóttir 2003; Anna Dóra Sæþórsdóttir o.fl. 2001; 2003; 2007) sem hafa sýnt fram á að mannvirki sem tilheyra framleiðslu á rafmagni og flutningi á því fá mjög neikvæða svörun ferðamanna þar sem þau þykja síst passa stemningunni sem menn eru að sækjast eftir að upplifa á náttúrulegum svæðum. Sömu rannsóknir sýna að ferðamönnum þykir mikilvægast að geta upplifað óraskaða náttúru á þessum svæðum.

Niðurstöður Soini og féлага eru í takt við niðurstöður annarra rannsókna á viðhorfum fólks til raflína, en samanburður á þeim sýnir að sú hugsun sé ráðandi að raforkulínur eru neikvætt fyrirbæri fyrst og fremst á þeim forsendum að þær skemma landslag og þeirri trú að þær hafi heilsuspillandi áhrif á fólk (Soini o.fl. væntanlegt). En margt kemur til. Raforkulínur eru m.a. menningarfyrirbæri. Í byrjun 20. aldar höfðu raforkulínur og önnur mannvirki iðnvæðingarinnar jákvæða ímynd sem tæknilega merkileg fyrirbrigði og tákni um framfarir mannsins og jákvæða þróun grunngerðarinnar (Soini o.fl. væntanlegt, sjá einnig Nilsson 1992).

Í dag eru raforkulínur hins vegar orðnar sjálfsagður hluti af nútíma samfélagi og standa ekki lengur fyrir sérstakar framfarir. Fyrir marga tákna þær einmitt hið gagnstæða, hve maðurinn spáir lítið í verndun umhverfisins og bera vott um gamaldags og kærulausa tækni (Soini o.fl. væntanlegt, bls. 7).

Raforkulínur hafa því ekki lengur táknafræðilegan meðbyr. Hins vegar þykir sumu fólki þessi mannvirki hönnunarlega áhugaverð og skynja þau sem slík. Það er vel þekkt að fólk dáist og hrífst af tækniundrum, hvers kyns handverki, og listsköpun eins og tónlist, myndlist eða bókmenntum í öðru samhengi (sjá t.d. Gell 1992; McCarthy og Wright 2003). Raforkuflutningsfyrirtæki hafa kappkostað að hanna meira aðlaðandi raforkulínur þannig að fólk sætti sig frekar við þær og nota umhverfisvænni efni í takt við sívaxandi umhverfisvitund almennings og nýjar reglugerðir (Soini o.fl. væntanlegt).

Það er vel þekkt að raforkulínur eru skynjaðar í samhengi við heilsu og lífríki. Þær hafa það orð á sér að geta skaðað heilsu fólks, sérstaklega hjá börnum (Alþjóðaheilbrigðisstofnunin 1998a). Þetta er ein af rótum neikvæðrar afstöðu til raforkulína. Í sumum löndum hefur nýjum raflínum verið harðlega mótmælt (Alþjóðaheilbrigðisstofnunin 1998a) sem hefur leitt til þess að þeim hefur verið haldið frá byggð og jafnvel hætt við þær (Alþjóðaheilbrigðisstofnunin 1998b). Árið 1998 eyddu Bandaríkin 1 milljarði Bandaríkjadala til að minnka rafsegulmengun í umhverfinu. Ekki hefur verið hægt að staðfesta sambandið á milli (alvarlegra) veikinda lágtíðni rafsegulsmengunar (frá t.d. háspennulínum) (sjá Soini o.fl. væntanlegt). En fundist hafa mjög veikar vísbendingar í þá veru og umræðan í vísindasamfélaginu um þessar mundir snýst um hvort *langvarandi* sambúð við lágtíðni rafsegulsmengun geti haft heilsuspillandi áhrif (Alþjóðaheilbrigðisstofnunin 2009). Hræðslan er því fyrir hendi í krafti óvissunnar og fundist hafa merki um að fólk sem er óvant háspennulínum eða stundar útivist nálægt þeim hafi tilhneygingu til að hafa áhyggjur af öryggi sínu og heilsu. Af þeim sökum geta raforkulínur mögulega haft neikvæð áhrif á heilsuna vegna sálrænna áhrifa sprottin af hræðslu og óöryggi (Priestley og Evans 1997).

Raforkulínur eru einnig skynjaðar sem hluti af landslagi efnahagslífsins. Fólk er meðvitað um að þær flytja rafmagnið sem allir þarfnast, viðheldur atvinnustarfseminni og framleiðslunni og er þar með atvinnuskapandi. Uppsetning og viðhald á raforkulínum er þar fyrir utan atvinnuskapandi. Raflínur geta jafnframt opnað nýjar leiðir/tækifæri til

landnotkunar t.d. ruddur skógur getur þýtt nýtt ferðamanna- og útivistarsvæði á landi sem áður var þakið ófærum þéttum skógi. Allt þetta er litið jákvæðum augum. Hins vegar getur raflína takmarkað ýmsa nýtingu í krafti helgunarsvæðisins og þannig rýrt efnahagslega afkomu (Soini o.fl. væntanlegt).

Stephenson (2008) telur að skynjun fólks á landslagi sé ávallt samspil þriggja þátta: form og gerð landslagins, samhengið sem það er skynjað í og áhrifin sem menn skynja í því samhengi, sem gefur tilefni til að ætla að skynjun fólks á þeim breytingum sem ný raflína hefur í för með sér fyrir umhverfið verði breytilegt eftir staðsetningu, landslagsgerð, persónum, og iðju. Gobster o.fl. (2007) telja að fagurfræðilegt gildi landslags hafa mikil áhrif á hvernig fólk metur umhverfi sitt og breytingar á því. Í þessari rannsókn er allt opið. Kenningarnar um félagslega smíð og þematengda iðju verða nýttar til að opna hugmyndaheim skilgreindra hagsmunaaðila og greina hvaða hugmyndir og orðræða koma inn og hafa áhrif á tengsl hagsmunaaðila við landslagið þegar það sest í dómarasætið og tekst á við þá iðju og meta áhrif háspennulínunnar Blöndulínu 3 á ferðaþjónustu- eða útivistarlandslagið – og skilja viðbrögð þeirra.

3. FRAMKVÆMD RANNSÓKNAR

Í fyrirbærafræðilegri rannsókn er markmiðið að opna atburðarás rannsóknarinnar og kanna hvernig einstaklingar bregðast við og tengjast umhverfi sínu í því samhengi sem er til rannsóknar hverju sinni. Að fyrirmynd erlendra rannsókna á athöfnum fólks var leitað í smiðju *eigindlegra rannsóknaraðferða* (e. *qualitative research methods*) til að finna „tæki“ til að rannsaka landfræði augnabliksins og þau útfærð í þeim anda sem hæfir fyrirbærafræðilegri rannsókn á iðju (e. *performance studies* sjá t.d. Thrift og Dewsbury 2000; Dewsbury o.fl. 2002). Tímamörk rannsóknarinnar voru þröng og því þótti skilvirkast að afla gagna annars vegar með viðtölum við hagsmunaaðila og hins vegar með vettvangskönnun á landnotkun og staðsetningu Blöndulínu 3 í útivistar- og ferðapjónustulandslagi megináhrifasvæðisins.

3.1. Viðtöl

Stuðst var við hálfmótað viðtalsferli (e. *semi-structured interviews*) (t.d. Taylor og Bogdan 1998) sem byggist á því að rannsakandi mætir til leiks með ákveðnar spurningar/punkta sem hann vill fá svör við og fellir inn í viðræður við viðmælendur (sjá viðauka I). Þessi aðferð gefur samskiptunum frjálst form. Viðmælendur fá tækifæri til að tjá skoðanir sínar með eigin orðum, hafa frelsi til að draga hvað sem er inn í samræðurnar og þar með auka möguleika rannsakanda á að setja sig inn í aðstæður, skilja og koma á framfæri hinum ólíku sjónarmiðum sem kristallast úr viðtalsferlinu.

Framkvæmd rannsóknarinnar fór þannig fram að megináhrifasvæðinu var skipt eftir sveitarfélagsmörkum Húnavatnshrepps, Sveitarfélagsins Skagafjarðar, Akrahrepps, Hörgárbyggðar og Akureyrarbæjar og haft samband við sveitarstjórnarskrifstofur til að fá lista yfir ferðapjónustufyrirtæki og útivistarfélög sem eru starfrækt innan hvers sveitarfélags. Afraksturinn var listi yfir 166 ferðapjónustufyrirtæki og 20 útivistarfélög (sjá viðauka II). Úr þessum hópi var tekið *lagskipt handahófskennt úrtak* (e. *stratified random sample*) (t.d. Burt og Barber 1996) til að tryggja að skilgreindir hagsmunaaðilar – rekstraraðilar ferðapjónustu og útivistarunnendur – fengju þrjá fulltrúa hvor um sig í hverju sveitarfélagi. Þannig var tryggt að jafnvægi ríkti á milli hagsmuna heimamanna

sem byggja á efnahagslegri velferð og útivistarfólks sem er drifið af öðrum hvötum. Ferðaþjónustufyrirtækjum var skipt upp í nýsköpunarverkefni, afþreyingafyrirtæki og önnur fyrirtæki og einn fulltrúi valinn úr hverjum hópi með *tilviljunarkenndum* hætti (nöfn þeirra voru skrifuð á miða og dreginn einn miði úr hverjum hópi). Þrjú útivistarfélög voru valin með sama hætti úr einum potti fyrir hvert sveitarfélag. Fulltrúar útivistarfélaganna voru beðnir um að sinna tveimur hlutverkum: að vera forsvarsmenn félagsins og gefa upplýsingar um starfsemi þess og vera fulltrúar heimamanna sem stunda þessa ákveðnu útivist sér til ánægju. Síðan var haft samband við einn ráðamann úr hverju sveitarfélagi og hann beðinn um að upplýsa rannsakanda um þá ferðaþjónustu og útivist sem er stunduð í sveitarfélaginu, opinbera stefnu þar að lútandi og afstöðu sveitarfélagsins til Blöndulínu 3 sem leyfisveitendur. Fulltrúar Markaðsskrifstofu Norðurlands og verkefnisstjóri markaðsátaks um ferðaþjónustu í Skagafirði voru einnig beðnir um að gefa sitt álit á framkvæmdinni vegna sérfræðipækkingar þeirra á markaðinum sem atvinnugreinin byggir á og auðlindinni sem hún gerir út á. Sömu rök voru notuð þegar fulltrúar hagsmunaaðila utan sveitarfélaganna voru valdir með markvissu úrtaki úr röðum forsvarsmanna fimm stórra og rótgróinna íslenskra ferðaþjónustufyrirtækja sem bjóða upp á mjög ólíka ferðamáta/útivist fyrir innlenda og erlenda ferðamenn á Íslandi (gönguferðir, hestaferðir, veiðiferðir, jeppaferðir, rútuferðir). Raddir erlendra ferðamanna fá einnig að heyrast í þessari rannsókn í gegnum niðurstöður rannsóknar á aðdráttarafli Íslands fyrir erlenda ferðamenn, upplifun ferðamanna á vettvangi og (endurnýjunar)áhrif ferðalaga um náttúru Íslands á líðan ferðafólks (Gunnþóra Ólafsdóttir 2007; 2008) sem og aðrar rannsóknir sem gerðar hafa verið á upplifun ferðamanna á náttúrulegum svæðum (Porteous 1991; Fredrickson og Anderson 1999; Lewis 2000; Markwell 2001; Macnaghten og Urry 2001; Mackey 2002; Conradson 2005). Þessi gögn eru sett í samhengi við niðurstöður rannsóknarinnar og nýtt til að meta væntanleg áhrif af Blöndulínu 3 á ferðaþjónustu og útivist á megináhrifasvæðinu og álykta um möguleg áhrif framkvæmdarinnar á Ísland sem áfangastað ferðamanna.

Boðun fór þannig fram að hringt var í sveitarstjórnarskrifstofurnar fimm og starfsmenn þeirra beðnir um að benda á forsvarsaðila sem fengu símhringingu í framhaldinu. Þar næst var hringt í eigendur/rekstraraðila ferðaþjónustufyrirtækjanna og formenn

útivistarfélaganna og þeir beðnir um þátttöku. Allir voru mjög velviljaðir rannsókninni. Þeir sem ekki samþykktu viðtal bentu á aðra í þeirra stað sem þóttu hæfari fulltrúar. Þegar aðstæður leyfðu var símtölum fylgt eftir með tölvupósti (sjá viðauka III) þar sem staður og stund fyrir viðkomandi viðtal var staðfest skriflega. Með tölvupóstinum fylgdi skjalið *Blöndulína 3 Tillaga að matsáætlun* (Landsnet 2008) eins og lofað var í símtalinu, til að gefa fólki tækifæri á að kynna sér matsáætlunina og kortið sem sýnir fyrirhugaða legu línunnar (yfirlitskort bls. vi). Þátttakendum var jafnframt tjáð að kortið yrði notað í viðtalinu til að þeir gætu áttað sig betur á framkvæmdinni og betur metið hvernig hún komi við útivist/ferðapjónustu í sveitarfélaginu eða viðkomandi aðila.

Vettvangsvinnan fór fram á tímabilinu 20. apríl – 13. maí 2009. Rannsakandi dvaldi fyrst á megináhrifasvæðinu, ferðaðist á milli viðmælenda og skoðaði aðstæður á vettvangi. Síðan sneri hún sér að viðtölum við fulltrúa hagsmunaaðlia sem búa og starfa utan megináhrifasvæðisins. Alls voru tekin 42 viðtöl sem skiptast þannig: 5 sveitarfélagsfulltrúar, 15 fulltrúar ferðapjónustunnar innan sveitarfélaganna; 15 fulltrúar útivistahópa/útivistarunnenda, 2 markaðsmenn og 5 fulltrúar íslenskra ferðapjónustufyrirtækja utan sveitarfélaganna. Flest viðtalanna fóru fram í starfsaðstöðu eða á heimili viðmælenda. Tvö viðtöl fóru fram í fundaraðstöðu ReykjavíkurAkademíunnar, eitt á skrifstofu rannsakanda og tvö í fundaraðstöðu Rannsóknamiðstöðvar ferðamála á Akureyri.

Viðtölin fóru þannig fram að rannsakandi kynnti sig og framkvæmdina Blöndulínu 3. Hún sýndi fyrirhugaða legu línunnar á fyrrnefndu korti (bls. vi) til að tryggja að viðmælendur hefðu skýra hugmynd um fyrirhugaða framkvæmd og legu línunnar. Viðmælendur fengu síðan ljósrit af kortinu og þeir beðnir um að merkja inn á það helstu áfangastaði/leiðir ferðafólks/útivistarfólks. Þannig upplýstu sveitarfélagsfulltrúar rannsakanda um hvaða ferðapjónusta og útivist er stunduð í sveitarfélaginu. Fulltrúar fyrirtækja/útivistarfélaganna sýndu hvar fólk á þeirra vegum ferðast. Útivistarunnandinn (og forsvarsmaður útivistarfélags) sýndi hvar hann og félagsmenn stunda helst sína útivist. Allir voru beðnir um að lýsa sérstöðu svæðisins fyrir ferðamenn/útivistarunnendur og hvað þeir (héldu að ferðamenn) væru að sækjast eftir að fá út úr því. Þátttakendur innan

megin áhrifasvæðisins voru inntir eftir framtíðaráformum varðandi ferðaþjónustu/útivist á svæðinu. Allir þátttakendur voru síðan beðnir um að meta hvort og hvaða áhrif þeir teldu að Blöndulína 3, eins og henni er lýst í matsáætluninni, muni hafa á núverandi ferðaþjónustu og útivist með tilliti til landnotkunar, ímyndar og upplifun ferðafólks/útivistarfólks; sem og á framtíðaráform sem viðkemur ferðaþjónustu og útivist; og hvort þeir vildu leggja til hvernig mætti samræma þarfir ferðaþjónustunnar/útivistarunnenda og rafmagnsveita/kaupenda (sjá viðtalsramma í viðauka I). Fulltrúar sveitarfélagana upplýstu rannsakanda jafnframt um opinbera afstöðu sveitarfélagsins til Blöndulínu 3 sem leyfisveitendur. Viðtölin tóku allt frá 40 mínútum upp í eina og hálfu klukkustund. Þau voru hljóðrituð með leyfi viðmælanda. Úrvinnslan fólst í að hlusta á viðtölin og greina þau samkvæmt markmiðum rannsóknarinnar. Á þeim tíma kom fram að sveitarfélagsmörkin voru ekkert endilega besta skiptingin. Útivistarmenn fara gjarnan í önnur sveitarfélög til að stunda sína útivist. Einnig var ljóst að viðhorf þeirra gagnvart Blöndulínu 3 endurspeglar að þeir skynja sig ekki síður sem Íslendingar en heimamenn ákveðinna svæða. Það sama á við um ferðaþjónustuaðilana á megináhrifasvæðinu og utan þess. Landamærin á milli starfssvæða ferðaþjónustuaðila á megináhrifasvæðinu eru heldur ekki klippt og skorin. Hestaferðaþjónustuaðilar í Húnavatnshreppi líta t.d. á Skagafjörð og öræfin sem sitt starfssvæði og skipuleggja ferðir þangað. Svæðin njóta einnig góðs af aðdráttarafli hvers annars fyrir ferðamenn. Akureyringar telja t.d. að hluti af aðdráttarafli Akureyrar sé einmitt nálægðin við flúðasiglingar í Skagafirði.

Þegar við segjum frá Akureyri, hvað er frábært við Akureyri þá segjum við: Það er 40 mínútur í river rafting. (Þórgnýr Dýrfjörð framkvæmdastjóri Akureyrarstofu)

Að sama skapi telja Húnavetningar og Skagfirðingar að margir ferðamenn hafi viðkomu hjá þeim á leiðinni til Akureyrar eða hringinn. Hringvegurinn er lífæðin sem tengir staðina og svæðin saman og gerir ferðaþjónustuaðila meðvitaða um að tilheyra ferðamannalandinu Íslandi. Allt þetta hafði stýringaráhrif á mat fólks á áhrifum Blöndulínu 3. Til að mæta þessu á einfaldan hátt var ákveðið að halda sveitarfélagaskiptingunni en kaflaskipta úrvinnslunni á megináhrifasvæðinu einnig eftir hinni hefðbundnu skiptingu Norðurlands í ákveðin ferðamannasvæði sem var áberandi í umræðu ferðaþjónustuaðila: *Húnavatnssýslurnar* (Húnavatnsshreppur), *Skagafjörður*

(Sveitarfélagið Skagafjörður og Akrahreppur), og Akureyri og Öxnadalur (Akureyrarbær og Hörgárbyggð). Í skýrsluskrifum voru svæðin síðan sameinuð þar sem viðhorf milli svæða voru keimlík en fjallað um sértæk atriði eins og við átti. Mikið er um beinar tilvitnanir en engar nafngreindar nema þær sem tilheyra fulltrúum leyfisveitenda Blöndulínu 3 í hverju sveitarfélagi fyrir sig, fólki í opinberum störfum sem tók þátt í rannsókninni sem slíkt, og útivistarfólk eða ferðaþjónustuaðilar sem tjáðu sig einnig undir slíkum formerkjum.

3.2. Vettvangskönnun

Til að mæta þessu samspili hvað varðar væntingar og veruleika úti í mörkinni var annars vegar lögð á það áhersla í viðtölunum að fá fram hvaða vætningar útivistarfólk og ferðafólk hefur í tengslum við landslagið sem það sækir og hvað það vill fá út ferðunum. Það var síðan sett í samhengi við kynningarefni ferðaþjónustufyrirtækjanna, bæði bæklinga sem liggja frammi á upplýsingamiðstöðvum og heimasíður. Hins vegar var staðsetning Blöndulínu 3 í útivistar- og ferðaþjónustulandslaginu skoðuð af nákvæmni, svo hægt sé að meta áhrif hennar í tengslum við landnotkun útivistarfólks/ferðamanna, landslag, aðra uppbyggingu sem er fyrir og núverandi byggðalínu. Rannsakandi fór á vettvang í lok ágúst, fylgdi fyrirhuguðu legustæði eftir eins nákvæmlega og henni var unnt á venjulegum fólksbíl og með því að ganga út frá vegunum, tók ljósmyndir af núverandi aðstæðum og punktaði hjá sér helstu þætti. Myndirnar eru notaðar í skýrslunni til að lýsa stemningu og aðstæðum á vettvangi og skýra texta. Gerð voru tvö kort í tengslum við rannsóknina. Annað sýnir legu Blöndulínu 3 (sjá yfirlitskort bls. vi). Hitt sýnir landnotkun útivistar- og ferðafólks á og í kringum fyrirhugað legustæði Blöndulínu 3 (sjá sérkort bls. vii). Kortið gefur engan veginn tæmandi upplýsingar um alla umferð ferða- og útivistarfólks á svæðinu, heldur byggt á upplýsingum sem söfnuðust í viðtölunum, vettvangferðinni og í ferðaáætlunum útivistarfélaga og ferðaþjónustufyrirtækjanna sem lentu í úrtakinu. Stuðst var við árbækur Ferðafélags Íslands til upplýsinga um nánari útfærslu ferðaleiða á Tröllaskaga (Þ. Ragnar Jónasson o.fl. 1990; Angantýr H. Hjálmarsson o.fl. 1991). Auk þess var aflað upplýsinga hjá eftirtöldum staðkunnugum heimamönnum: Hjalta Þórðarssyni kortagerðarmanni vegna gönguleiða og Jóni Pálmassyni skotveiðimanni vegna skotveiðisvæða. Þess ber að geta að skipulögð landnóktun t.d. gönguferðafélaga breytist að einhverju leyti frá ári til árs.

Sérkort 1, bls. vii (og umfjöllun í kafla 4.2.1, 4.2.2 og 4.2.3) lýsir því hluta af núverandi landnotkun ferða- og útivistarfólks á megináhrifasvæði Blöndulínu 3. Kortagerðin var í höndum Guðmundar Ó. Invarssonar landfræðings og kortagerðamanns. Rannsakandi ber ábyrgð á efninu.

4. FERÐAÞJÓNUSTA OG ÚTIVIST

4.1. Íslensk ferðaþjónusta

Hin villta náttúra Íslands, eldfjöll, fossar og spúandi hverir, hafa laðað til sín erlenda vísindamenn og „landkönnuði“ í yfir 300 ár (Sumarliði Ísleifsson 1996; Oslund 2002). Saga ferðaþjónustu á Íslandi hefst þó ekki fyrr en á 20. öldinni. Árið 1946 er gjarnan talið marka upphaf hennar, en þá hófst reglubundið flug til landsins frá öðrum Evrópulöndum og Norður-Ameríku (Birna Bjarnleifsdóttir 1988). Atvinnugreinin fór hægt af stað en hefur verið á hraðri uppleið, sérlega hin síðustu ár. Tölurnar tala sínu máli. Árið 1980 komu um 60 þúsund gestir til landsins, 25 árum seinna var talan komin í 360 þúsund og einungis þremur árum síðar, árið 2008, í 502 þúsund (Ferðamálastofa 2009a). Þessi stökkbreyting sem varð á eftirspurn upp úr síðustu aldamótum er m.a. rakin til aukinnar eftirspurnar eftir alls kyns afþreyingu í náttúrulegu umhverfi sem og vinsældum Norðursins sem áfangastað ferðamanna. Með hnitmiðuðu markaðs- og kynningarstarfi hefur tekist að skapa meiri aukningu í ferðamannastraumi til Íslands en til nágrennalandanna (Samgönguráðuneytið 2004). Frá árinu 2000 til 2008 óx fjöldi ferðamanna á Íslandi um 66% (Samtök ferðaþjónustunnar 2009). Í ár stefnir í annað metár ef marka má nýjustu tölur (Ferðamálastofa 2009b). Atvinnugreinin er tvímælalaust ein af meginstöðum íslensks atvinnulífs og snertir nánast alla þætti hagkerfisins (Ásgeir Jónsson 2004). Heildarneysla í ferðaþjónustu var 135 milljarðar króna árið 2006 (Hagstofa Íslands 2008) og talið er að hún hafi verið 175-185 milljarðar árið eftir (Samtök ferðaþjónustunnar 2009). Fram til ársins 2006 var ferðaþjónustan önnur stærsta útflutningsgrein landsins þegar stóriðjustefna ríkisins fór að segja til sín. Nú vermir hún þriðja sætið á eftir stóriðju og sjávarútvegi (Samtök ferðaþjónustunnar 2009).

Hin mikla uppsveifla í ferðaþjónustu gefur sannarlega vind í seglinn á þessum óvissutímum þegar miklar vonir eru bundnar við atvinnugreinina um að koma íslensku hagkerfi til hjálpar. Hins vegar má segja að mikil fjölgun erlendra ferðamanna sé einnig ákveðið áhyggjuefni. Kannanir Ferðamálastofu á viðhorfum erlendra ferðamanna sýna að 76% þeirra koma til landsins til „að vera í náttúrunni“ og 70% ferðamanna tengja hugmyndir um ævintýri í óspilltri (e. *pure*) náttúru á Ísland sem áfangastað ferðamanna (Ferðamálastofa 2007). Þetta rímar mjög vel við niðurstöður rannsóknar á aðdráttarafli

Íslands sem áfangastaður göngu- og jeppaferðamanna (Gunnþóra Ólafsdóttir 2007; 2008) og í fullu samræmi við opinberan skilning á auðlindinni sem íslensk ferðaþjónusta byggir á. Samkvæmt skýrslu Samgönguráðuneytisins (2002) er auðlind ferðaþjónustunnar annars vegar aðgengi að einstakri náttúru sem hefur þróast á milljónum ára við samspil elds og íss s.s. Grímsvötn. Hins vegar landslag/staðir sem ber/a vitni um aldalanga sambúð lands og lýðs eins og t.d. Þingvellir. Það að erlendir ferðamenn tengja dvöl í óspilltri náttúru við Ísland sem áfangastað ferðamennsku sýnir einnig að slagorð markaðsherferða á vegum hins opinbera í samvinnu við einkageirann eins og *Nature the Way Nature Made It; Pure, Natural, Unspoiled* og *Pure Iceland. Discoveries the Entire Year* (sjá mynd 1 bls. 3) hafa virkað og viðhaldið ímyndinni um hina villtu ósnortnu ægifygru náttúru sem hefur fylgt Íslandi síðan á 18. öld (sjá Sumarliði Ísleifsson 1996; Oslund 2002) sem einnig staðfestir seiglu og stýringarmátt rómantíkurinnar og nytja- eða auðlindahyggju í hennar anda. Svo virðist sem efnahagshrunið síðastliðið haust (2008) og hneykslismál því tengdu hafi heldur ekki náð að hnekkja þessu þar sem nýjustu kannanir á stærstu mörkuðum íslenskrar ferðaþjónustu sýna að útlendingar tengja Ísland ennþá helst við náttúruleg fyrirbrigði (sjá Ferðamálastofa 2009a). Þetta leiðir hugann aftur af áhyggjum tengdum gífurlegri fjölgun ferðamanna. Atvinnugreinin býr við stutta háönn. Flestir heimsækja landið yfir sumarmánuðina – júní, júlí, ágúst – sem þýðir mikið álag á helstu ferðamannastaði á mjög stuttum tíma. Ferðamannastraumurinn er nú þegar farinn að setja sitt mark á náttúru vinsælla áfangastaða umfram þolmörk (sjá t.d. Guðrún Gísladóttir 2003). Fjölgun ferðamanna ógnar því náttúruauðlindinni á mörgum stöðum. Þar fyrir utan á ferðaþjónustan í samkeppni um land við aðra landnotkun, sérlega raforkuframleiðslu. Bæði íslensk stjórnvöld og rafmagnsframleiðendur telja að ferðaþjónusta og raforkuframleiðsla geti lifað í sátt og samlindi; að nýjrir vegir sem fylgja framkvæmdum í tengslum við virkjanir og önnur aukin þjónusta opni fleirum aðgengi að svæðum – og að aukin umferð ferðamanna þýði meiri efnahagslegur ávinningur (sjá umfjöllun í Karl Benediktsson 2007). Þeir sem eru ósammála þessu segja hins vegar að hið villta missir hið villta yfirbragð við minnstu uppbyggingu og þar með fæli ákveðinn hóp af fólki frá (t.d. Anna Dóra Sæþórsdóttir 2008). Niðurstöður rannsóknar á breskum göngu- og jeppaferðamönnum á Íslandi (sjá Gunnþóra Ólafsdóttir 2007; 2008) styður hið síðar nefnda. Hún leiddi í ljós að ferðamenn eru mjög viðkvæmir fyrir uppbyggingu en að

Þetta sé meira mál en einföld tilfærsla á markhópum gefi í skyn. Í villtri náttúru eða öllu heldur á svæðum sem skynjuð eru sem „villt“ og „ósnert“, bæði í efni og anda, geta fengist fágætar nærandi upplifanir. Þar af leiðandi á svæðum sem falla undir þann hatt felast einstök verðmæti. Þetta er mikilvægt og verður útskýrt í lokakafla skýrslunnar þegar viðhorf hagsmunaaðila til fyrirhugaðrar loftlínu Blöndulínu 3 verða skoðuð í samhengi við rannsóknir á upplifunum ferðamanna á náttúrulegum svæðum.

Í *Ferðamálaáætlun* ríkisins fyrir tímabilið 2006-2015 (Samgönguráðuneytið 2004) setja íslensk stjórnvöld sér eftirfarandi markmið til að tryggja velferð ferðaþjónustunnar:

1. Náttúra Íslands, menning þjóðarinnar og fagmennska verði ráðandi þættir í þróun íslenskrar ferðaþjónustu
2. Tryggð verði samkeppnishæfni sem stuðli að hámarksafrakstri í greininni
3. Álag vegna ferðaþjónustu verði jafnað á landið og íbúa þess og verði innan þolmarka í samræmi við niðurstöður rannsókna.
4. Ímynd Íslands sem ferðamannastaðar verði byggð upp og varin.

Samkvæmt þessu er eitt af meginverkefnum íslenskrar ferðaþjónustu að dreifa betur álaginu sem af henni hlýst til að minnka álagið á eftirsótt umhverfi og auka möguleika fleiri Íslendinga til að njóta góðs af atvinnugreininni. Ferðaþjónustan er mikilvæg landsbyggðinni og er sérlega ágóðavænleg þar sem hún byggir að mestu leyti á staðbundnum aðföngum – eftirsóttum náttúruperlum, góðum náttúrulegum skilyrðum fyrir ákveðna gerð afþreyingar, sérhæfðri þekkingu heimamanna o.s.frv. (Samgönguráðuneytið 2004). Markmiðin minna hins vegar á að á Íslandi sitja ekki öll svæði við sama borð. Sérhvert svæði hefur sín sérkenni – tækifæri og ógnanir – sem þarf að taka tillit til svo áætlunin standist. Lítum á legustæði Blöndulínu 3.

4.2. Ferðaþjónusta á megináhrifasvæði Blöndulínu 3

Ef litið er á tölulegar staðreyndir sést að Norðurlandi Vestra¹ gengur illa að halda í ferðamenn. Á árinu 2007 voru 89.553 gistinætur í landsfjórungnum á meðan 358.594 gistinætur voru í Norðurlandi Eystra og 1.118.931 á Höfuðborgarsvæðinu (Hagstofan 2008). Nýting gistirýmis er að sama skapi léleg í landshlutanum sérlega utan háannar og

¹ Hefð hefur skapast í tölfraeðithugnum á ferðaþjónustu að skipta landinu upp í landshluta. Húnavatnshreppur, Sveitarfélagið Skagafjörður, Akrahreppur og Hörgárbyggð teljast til austurhluta Norðurlands Vestra, en Akureyri tilheyrir Norðurlandi Eystra.

mun lélegri en í austurenda Norðurlands. Bæði svæðin standa síðan mjög illa í þessu tilliti þegar þau eru borin saman við Höfuðborgarsvæðið (tafla 1):

Hótel og gistiheimili: Nýting gistirýmis (rúma) 2005

	jan	feb	mar	apr	maí	jún	júl	ágú	sept	okt	nóv	Des
Höfuðborgarsvæðið	24,4	38,6	39,2	43,4	44,3	58,5	68,6	71,5	48,6	44,8	31,5	24,7
Norðurland Eystra	4,3	13,8	17,0	16,5	25,7	43,1	70,4	54,1	24,1	14,5	11,8	6,8
Norðurland Vestra	2,9	4,7	9,6	11,0	16,6	33,3	51,6	42,6	16,6	6,5	5,2	3,0

Tafla 1 Nýting gistirýmis á hótélum og gistiheimilum 2005
Heimild: Hagstofa Íslands 2006

Tölfræðin skánar aðeins þegar tekið er með í reikninginn að Akureyri, sem telst til Norðurlands Eystra, hefur geysimikið aðdráttarafl sem eignað er stærðinni og fjölbreytni í þjónustu og afþreyingu (Samgönguráðuneytið 2004). Þar af leiðandi styðja þessar tölur tilfinningu heimamanna á megináhrifasvæði Blöndulínu 3 að Akureyri sé einn vinsælasti áfangastaður svæðisins; að aðrir áfangastaðir séu að einhverju leyti heimsóttir af því að þeir eru *á leiðinni* til eða frá Akureyri eða annarra vel þekktra áfangastaða ferðaðþjónustu:

Húnavatnssýslurnar hafa nú verið þekktar fyrir það að það sé gott að keyra í gengum þær. (Ferðaðþjónustuaðili í Húnavatnshreppi)

Segja má að landshlutinn njóti góðs af aðdráttarafli Akureyrar á sama tíma sem það getur að einhverju leyti talist Akkilesarhæll hans. Landsfjórðungurinn skartar einu af „trompum“ íslenskrar ferðaðþjónustu – flúðasiglingar í Skagafirði – afþreying sem laðar að þúsundir ferðamanna sem síðan virðast drífa sig annað í náttstað. Hlutfallslega litlar vinsældir Norðurlands Vestra til næturgistingar miðað við Norðurland Eystra skrifast þó ekki alfarið á nálægðina við Akureyri. Haft er eftir þeim sem markaðssetja og selja ferðalög um Ísland á höfuðborgarsvæðinu í Ferðamálaáætlun 2006-2015 að litið sé á Norðurland Vestra sem eina heild og þar sé tiltölulega fátt bitastætt í dag hvort sem litið er til náttúru- eða menningarferðamennsku. Íslandsbók *The Rough Guides* er sammála þessu. Hún telur landsfjórðunginn skarta mildari og ekki eins fráhrindandi náttúru og mörg önnur svæði og segir, að þó að vert sé að skoða menningarsetrin Þingeyrar og Hóla og hafa áningu á Sauðárkróki, sé leiðin eftir hringveginum frá Brú að Akureyri ein sú mest óspennandi á Íslandi, og af þeim sökum er viðhorfið til þessarar 230 km leiðar

gjarnan að það þurfi bara að hessa henni af (Rough Guides 2001). Skrifin í Rough Guides og ferðamálaáætluninni er auðvitað gott dæmi um hvernig slíkt „óorð“ er skapað og viðhaldið, en viðhorfið sem þar kemur fram og sú staðreynd að ferðamenn keyra gjarnan í gegn mætti kannski að einhverju leyti skýra með hve illa gengur að fella kjarnaímyndina um hina ósnortnu ægifygru náttúru við íslenska sveitalandslagið sem blasir við út um bílrúðunar lungan af þessari leið. Í ferðaþjónustu og útivist er alltaf verið að fást við þetta sama – hvernig andinn passar við efnið. Síðan virðist fólk á ferðalagi vera mjög áfangastaðamiðað (Gunnþóra Ólafsdóttir 2008). En að hluta til skrifast þetta á litla kynningu og fáar tölulegar athuganir. Heimamenn staðfestu í viðtölum, að Norðurland Vestra er, þrátt fyrir allt, fjölsótt svæði þó gistináttatölur gefi annað í skyn. Um 100 þúsund manns heimsóttu upplýsingamiðstöðina í Varmahlíð árið 2008 sem staðkunnugir telja aðeins brot af þeim fjölda sem kom í þjónustumiðstöðina í Varmahlíð.

Við erum mikið gegnumkeyrslusvæði. Reykjavík – Akureyri liggur hér í gegn þjóðvegurinn rétt þarna framhjá Varmahlíð og í gegnum Blönduhlíðina og 99% af þessum bílum eru að fara beint í gegn. Stoppa kannski í pulsu í Varmahlíð. Þannig að það er mikið unnið með því að fá þó ekki væri nema lítið brot af þessu fólki til að staldra við og skoða einn, tvo staði og ... (Markaðsmaður í Skagafirði)

Náttúra svæðisins og sögufrægir staðir nýtast á fjölbreyttan hátt til yndis og/eða viðurværis í ferðaþjónustu. Næst verður gerð grein því sem og aðdráttarafli svæðisins með tilliti til upplifunar og ímynda; hvaða skref er verið að taka til uppbyggingar og opinbera stefnu sveitarfélagana í tengslum við ferðaþjónustu og útivist (sbr. 1. og 2. markmið rannsóknarinnar). Niðurstöðurnar byggjast á mati viðmælenda en sannreynðar og ítarlegri upplýsingar fengnar í opinberum gögnum s.s. kynningarbæklingum, ferðaáætlunum og heimasíðum. Gert er ráð fyrir að fólk þekki staðbundnar náttúrufarslegar aðstæður (sjá Tómas Einarsson og Helgi Magnússon 1989 eða Þorsteinn Jóseppson o.fl. 1984).

4.2.1 Húnavatnshreppur í Húnavatnssýslu

Helstu flokkar útivistar í Húnavatnshreppi eru hesta-, veiði-, göngu- og skíðamennska. Í ferðaþjónustunni er gert út á hesta-, veiði- og sögutengda ferðamennsku. Auk veiðifélaganna sem leigja Laxá í Ásum, Vatnsdalsá, Blöndu og Svartá til ferðaþjónustufyrirtækis utan megináhrifasvæðisins eru 14 fyrirtæki rekin á svæðinu, 12 stoðþjónustufyrirtæki og 2 afþreyingafyrirtæki (sjá viðauka II). Fjölsóttustu

ferðamannastaðina telja heimamenn vera Hveravelli með um 40 þúsund gesti og Þingeyrarkirkja og Klausturstofan með 12 þúsund gesti á ári.

Landnotkun ræðst nokkuð af búsetu og aðstöðu fyrir ferðafólk en klassískar leiðir og staðir innan megináhrifasvæðisins eru eftirfarandi. *Hestamenn* fara um Hóp (mynd 3), Þingeyrarsand, Húnavatn, Langadal, Laxárdal og Víðidal á Skaga, um Svartárdal, Blöndudal, Svínadal, Vatnsdal og inn á heiðar um þessa dali, hringferðir yfir í Skagafjörð um Vatnsskarð, Mælifellsdal eða Gilhagadal og lengra inn á öræfin um fornar reiðleiðir (sjá sérkort bls. vii). Um 170 félagar eru t.d. í hestamannafélaginu Neista og áhugi er vaxandi.

Mynd 3 Í hestaferð um Hóp. Ljósmynd af ónafng. Birt með leyfi.

Hestaferðþjónustan nýtir þessi sömu svæði og leiðir í skipulögðum ferðum í samvinnu við Íshesta. Í boði eru fjögurra daga ferðir um Vatnsdal, Hóp og Þingeyrar, þriggja daga ferðir í hestaréttir í Víðidalstungurétt og Skrapatungurétt. Áfangi, Galtárskáli, Ströngukvíslarskáli og Hveravellir eru áfangastaðir/gististaðir (hesta)ferðamanna í óbyggðum. Í Vatnsdal, Húnaveri, Dalsmynni og á Þingeyrum er aðstaða fyrir hestaferðamenn í byggð. Heimamenn telja það til helstu kosta Húnavatnssýslna hvað allt er opið fyrir hestaumferð og búið er að mynda 23 fyrirtækja samstarfshóp með

Skagfirðingum um að nýta þessar aðstæður og gefa ferðafólki tækifæri til að kynna lífinu í sveitinni til að marka svæðinu meiri sérstöðu á ferðaþjónustumarkaðnum.

Það er ekkert víða í heiminum sem þú getur bara skverað 60 – 80 hestum niður á veg og bara lagt af stað í ferðalag. Hérna höfum við þetta rými og þetta er ekkert hægt allstaðar á Íslandi heldur. Hérna höfum við þetta rými og möguleika. ... Þetta er eina svæðið á landinu þar sem hross eru rekin á aftrétt þannig að við erum að bjóða fólki að koma með í smalamennsku á haustin. (Ferðaþjónustuaðili Húnavatnshreppi)

Veiðimenn nýta vötn á Skaga, Eyvindastaðaheiði og Auðkúluheiði til silungsveiða. Vatnasvæðin nýtast einnig til gæsaveiða og rjúpur eru veiddar í heiðalandinu t.d. vestan Mælifellshnjúks, í Laxárdal og Víðidal. Ferðaþjónustan nýtir laxveiðiárnar fyrrnefndu. Svartá er veidd fram að bænum Hvammi. Eftir það tekur silungsveiði við langt inn á Eyvindastaðaheiði. Lax er veiddur í Blöndu frá Rugludal til árósa (sjá sérkort bls. vii). Blanda er snemmgeng, vatnsmikil og nýtur sérstöðu erlendis vegna ósnortinnar náttúru sem laxinn er veiddur í og Norður-Atantshafslaxins sem er í útrýmingarhættu. Sá finnst aðallega á Norðvesturlandi Íslands og er aðráttarafl í sjálfu sér sem „the King of all Fish“ eins og segir í kynningabæklingi (Lax-á 2009).

Ætli það sé ekki þessi Norður-Atlantshafslax. Hann er nánast útdauður nema hér og í Noregi þar sem þeir mega drepa eitthvað af honum og fara með heim. Í Rússlandi er allt friðað. Við erum náttúrulega með alveg gríðarlega fallegt umhverfi svona ósnortið. (Fulltrúi veiðifélags Blöndu og Svartár)

Veiðimenn hafa aðstöðu í veiðihúsum í Langadal, Svartárdal og á Eiðsstöðum í Blöndudal. Veiðin er stunduð nokkuð jafnt af Íslendingum og útlendingum. Að sögn sveitarstjórans skilar veiðin miklum tekjum sem dreifist á margar hendur og er mjög mikilvæg tekjulind fyrir sveitarfélagið. Göngufólk fer á svipaðar slóðir og hestafólk t.d. um Laxárdal og Víðidal á Skaga, í Vatnsdal og á Þingeyrarsand (sjá sérkort bls. vii). Fjallgöngufólk nýtir fjöllin í Skagafirði eða á Tröllaskaga. Kortlagðar gönguleiðir eru um Álftarskálarárgil og Vatnsdalsárgil fyrir botni Vatnsdals og merkt gönguleið er um hina friðlýstu bergskriðu Vatnsdalshóla við þjóðveg 1. Nýjasta innleggið er sögutengd gönguferðamennska – *Söguslóð Vatnsdælasögu* – sem er markviss aðgerð til að fá ferðafólk til að dvelja á svæðinu með útgáfu sögukorts sem fylgir fólki á merkta staði í Vatnsdal og á Þingeyrum. *Skíðafólk* fer á skíðasvæðið við Tindastól og gönguskiðafólk rennir sér þar um slóðir sem og á ýmsum svæðum út frá slóðum og vegum á Skaga (sjá

sérkort bls. vii). Malbikaður vegur um Þverárdal hefur stóraukið umferð Húnvetninga yfir í Skagafjörð.

Sveitarfélagið vinnur ekki eftir opinberri stefnu hvað varðar ferðaþjónustu eða útivist að öðru leyti en að styðja almennt við allar starfandi atvinnugreinar og innviði sveitarfélagsins. Hins vegar vilja sveitarstjórnarmenn gera sitt til eflingar ferðaþjónustu og sjá tækifæri í þeim þúsundum ferðamanna sem ferðast um svæðið en stoppa lítið sem ekkert. Fyrir utan Vatnsdælaverkefnið vinnur sveitarfélagið í samvinnu við ferðaþjónustuaðila að því að koma Hveravöllum (mynd 4) enn betur á kortið í íslensku ferðaþjónustu og gera að hálandismiðstöð. Hvati þess er að nýta sér náttúruna og hinn mikla ferðamannafjölda sem þar hefur viðdvöl betur, stýra umferðinni til að vernda svæðið, og auka möguleika á miklum efnahagslegum ávinningi.

Mynd 4 í Hveravöllum. Allar hálandisferðir Íshesta gista eina nótt að Hveravöllum. Ljós. J. Dyson-Laurie, birt með leyfi.

4.2.2 Skagafjörður (Sveitarfélagið Skagafjörður og Akrahreppur)

Í Skagafirði er útivist helst stunduð á hestum, fótgangandi, á jeppum og á skíðum. Þungamiðjan í ferðaþjónustunni eru flúðasiglingar, hesta- og sögutengd ferðaþjónusta. Alls eru 68 ferðaþjónustufyrirtæki í Skagafirði (sjá viðauka II) mörg staðsett á milli Varmahlíðar og Lýtingsstaða, sem að einhverju leyti má skýra með nálægðinni við þjóðveg 1 og aðgengi að og frá hálendinu t.d. um Sprengisand, Gilhagadal og Mælifellsdal, sérlega fyrir hestaumferð. Landið er auk þess ásetið og lokað og það takmarkar för. Sérstaða Skagafjarðar er, eins og segir í kynningabæklingi svæðisins:

Skagafjörður er kjörinn áfangastaður til að upplifa og njóta íslenskrar náttúru, hestamennsku, viðburða allt árið um kring og afþreyingar fyrir alla fjölskylduna (Sveitarfélagið Skagafjörður 2008 bls. 2)

Landnotkun ræðst bæði af búsetu og hvar menn mega/geta farið. *Hestafólk* leitar burt úr umferð og uppbyggingu. Blönduhlíðin, gamla þingmannaleiðin frá Vindheimamelum að Eggjum, Varmahlíð-Vindheimamelar meðfram Húseyjarkvísl og áreyrar Héraðsvatna eru hefðbundnar reiðleiðir í byggð, en Skaginn (Laxárdalur, Víðidalur), Mælifellsdalur, Gilhagadalur, Svartárdalur (í Skagafirði), Goðdaladalur, Vesturdalur, Austurdalur og Merkgil í óbyggðum (sjá sérkort bls. vii). *Hestaferðaþjónustan* nýtir sömu svæði og leiðir í skipulögðum ferðum sem byrja og enda á Lýtingsstöðum eða Varmahlíð. Frá Flugumýri er farið um Blönduhlíðina. Einnig eru skipulagðar ferðir frá Varmahlíð og Lýtingsstöðum að Reykjafossi í Svartá, Valadal, Goðdalafjall, Aðalsmannsvatn, Eyvindastaðaheiði, Hveravelli, Blöndulón, Stafnsrétt, Mælifellsrétt, Kolbeinsdal og Laufskálarétt. Svæðið tengist jafnframt skipulögðum ferðum Íshesta yfir Kjöl, sem ýmist byrja eða enda í Lauftúni við Varmahlíð, fara um Mælifellsdal, Haukadalsheiði, meðfram Aðalsmannsvatni og áfram yfir Kjöl með viðkomu í Galtárskála, Ströngukvíslarskála og Hveravöllum. Í sumar voru farnar 10 tuttugu manna ferðir og uppselt í þær allar. Búið er að setja upp 15-16 brottfarir fyrir næsta sumar til að mæta aukinni eftirspurn. Nýju ferðirnar fara sömu leið en um Gilhagadal til og frá Skagafirði og hópar munu gista í Gilhaga eða í Lauftúni við Varmahlíð (Einar Bollason, forstjóri Íshesta munnl. heimild). Á núverandi skipulagsdrögum er tillaga um að opna reiðleiðir frá Varmahlíð yfir Vatnskarð um Víðimýrarlandið og frá Sauðárkróki að Vindaheimamelum meðfram Héraðsvötnunum. Hin síðarnefnda mun tengjast núverandi reiðleið frá Vindheimamelum

í fjarðarbotninn yfir Eggjar (sjá Sveitarfélagið Skagafjörður 2009a) og þar með opna fjörðinn allan fyrir hestaumferð með tilheyrandi tækifærum.

Hægt að gera glæsilega leið yfir eyrarnar. Þarna eru möguleikar á spennandi eins og Löngufjörur – alveg spes land. Samt byggð í næsta nágrenni. Hægt að gera túra Krókur-Vindheimamelar t.d.. (Útivistarunnandi í Skagafirði)

Flúðasiglingar fara fram í Austari og Vestari Jökulsá og í Blöndu en höfuðstöðvarnar eru við Varmahlíð og á Bakkaföt (sjá sérkort bls. vii). Yfir háannatímamann eru margar ferðir á dag. Um 12 þúsund ferðamenn sigldu árnar í fyrra. Tekið er upp úr skagfirsku ánum við Villinganes en siglingin hefst frá Ábæ í Austari Jökulsá og Goðdölum í Vestari Jökulsá. Einnig er Austari Jökulsá sigld á 2 dögum frá jökli niður í byggð, alls um 50 km leið. Í Blöndu er siglt með mikið fatlað fólk og börn frá landi Eiðstaða gengt útfallinu úr Blönduvirkjun að Brúarhlíð. Göngufólk nýtir Víðidal og Laxárdal á Skaga, Mælifellsdal, Kotárgil, Austurdal og Merkgil til náttúruskoðunar á tveimur jafnfljótum (sjá sérkort bls. vii). Fjallgöngufólk fer á Mælifellshnjúk, Glóðafeyki (mynd 5), Tindastól eða á Tröllaskagann ef menn eru á höttunum eftir krefjandi gönguleiðum í óbyggðum. Einu sinni á ári er gengin s.k. Hólaganga undir leiðsögn um Hvammsdal frá Flugumýri í tengslum við Hólahátíð.

Mynd 5 Glóðafeykir 1087 m.y.s. Ljósmynd af nafngreiningu, birt með leyfi.

Gönguferðaþjónusta er markvisst verið að fjárfesta í Ferðafélag Skagfirðinga skipuleggur ferðir í Austurdal og á Skaga. Í ár eru tvær ferðir í Austurdal. Önnur hefst í Varmahlíð, ekið að Gilsbakka (á Kjálka) þaðan sem gengið er að Skatastöðum um Ábæ. Hin er 3 daga ferð frá Bakkaflöt þar sem gengið er frá Grána niður í Hildarsel og þaðan að Skatastöðum þar sem menn eru sóttir og ferðin endar í heita pottinum á Bakkaflöt. Eins er farið frá Sauðárkróki fram Kálfárdal á Skaga (sjá sérkort bls. vii). Stóru draumarnir tengjast síðan Tröllaskaga – *Íslensku Ölpunum* (sjá sérkort bls. vii). Háskólinn á Hólum í samvinnu við sveitarfélögðin vinnur að kortagerð sem þykir nauðsynlegur þáttur í að opna svæðið og koma því „á kortið“ í íslenskri ferðaþjónustu.

Þetta er mjög spennandi gönguland og ögrandi fyrir vana göngumenn, bratt og jafnvel hættulegt. Þess vegna voru göngukortin algjör forsenda fyrir uppbyggingu, bara af öryggisástæðum. Þarna erum við búin að fjárfesta í mikilvægum verkefnum sem við trúum að muni verða til þess að efla ferðaþjónustuna allt í kringum Tröllaskagann, sem við höfum fleygt fram að séu Íslensku alparnir. (Guðrún Helgadóttir prófessor og starfandi deildastjóri ferðamálaeildar Háskólans á Hólum)

Hugmyndin er að gististaðir í jaðri byggðar tengist þessu. Annað nýtt innlegg í gönguferðamennsku, einnig sniðið til að auka vinsældir svæðisins, er nýsköpunarverkefnið *Sturlungaslóð* (sjá sérkort bls. vii) þar sem fólk er hvatt til að ganga um og nærast á umhverfinu og sögunni á sögufrægum stöðum Sturlungu í Blönduhlíðinni s.s. Flatatungu, Skeljungshöfða, Miklibæ, Örlygsstaði, Haugsnes, Róðugrund og Flugumýri. Hér er gert út á söguáhuga fólks en *sögu- og menningartengd ferðaþjónusta* er sterkur þáttur í skagfiskri ferðaþjónustu. Fyrir utan sögu Hólabiskupsdæmis er búskaparsaga héraðsins sögð í 11 söfnum. Glaumbær er þeirra stærst og einn fjölsóttasti ferðamannastaðurinn með 25-30 þúsund heimsóknir á ári. Aðrir vinsælir áfangastaðir eru t.d. Víðimýrarkirkja, Gröf, Hólakirkja, Hofsós þorpið, Drangey, Vesturfarasetrið og Siglufjörður. *Veidimenn* nýta vötn og ár til silungsveiða; svæðið frá Valadal að Haukagilsheiði, Mælifellsá að Gilhaga, Mælifellsdal, Blönduhlíðarfjöllin, Kjálka, Eggjar og Skaga til rjúpnaveiða; og túnin næst Héraðsvötnunum til gæsaveiða. *Veidi*ferðaþjónusta er á frumstigi í Norðurá. Bleikja er veidd á stöng frá Krókárgerði og niðurúr. Skotveiði ferðamennska er stunduð í smáum stíl í landi Flatatungu (sjá sérkort bls. vii). Fyrrum skotveiði ferðaþjónustuaðilar í Húnavatnshreppi og Skagafirði telja að vannýtt tækifæri liggi í stýrðri rjúpnaveiði á svæðinu frá Gilhagadal að Mælifellsá að því tilskyldu að stofninn verði friðaður í nokkur ár og nái sér að fullu.

Sérstaða þessa svæðis er sú að það er hægt að finna rjúpur á því eftir öllum veðurskilyrðum. Þetta eru staðbundnir stofnar og það er það sterkasta við það að það er hægt að skipuleggja nokkuð örugga veiði á því út af því. Þannig að það væri hægt að byggja upp og selja nokkuð örugga veiði hérna á þessu svæði. (Útivistarunandi og fyrrum skotveiðiferðaþjónustuaðili í Skagafirði)

Skíðafólk (sjá sérkort bls. vii) nýtir skíðasvæði Skagfirðinga við Tindastól og dalirnir á Skaga þykja góð gönguskiðasvæði. Síðan er gert út á jöklana á Tröllaskaga í skipulögðum þyluskíðaferðum á vegum ferðaþjónustuaðila utan megináhrifasvæðisins. *Vélsleðamenn* fara mest inn á Kaldbaksdal á Öxnadalsheiði eða inn á hálendið um Mælifellsdal þar sem sívaxandi umferð *jeppaútivistarfólks* fer inn á miðhálendið sumar sem vetur (sjá sérkort bls. vii). Skagfirðingadeild Ferðafélagsins 4x4 telur 86 virka félagi og merkir vaxandi áhuga á hálendisferðum. Fulltrúar beggja sveitarfélaga telja að ferðaþjónustan sé mikilvæg og mjög vaxandi atvinnugrein á svæðinu.

Akrahreppur vinnur ekki markvisst með ferðaþjónustufyrirtækjum að uppbyggingu en vill styðja við allar atvinnugreinar sveitarfélagsins almennt. Sveitarfélagið Skagafjörður er hins vegar búíð að marka sér eigin stefnu hvað ferðaþjónustuna varðar undir kjörorðunum „Gæði og Gleði“ (Sveitarfélagið Skagafjörður 2005). Bæklingurinn *Skagafjörður. Skemmtilegur í fríinu!* (Sveitarfélagið Skagafjörður 2008) og opnun heimasíðu (www.skagafjordur.is) er þáttur í því að fylgja henni. Ráðamenn sjá mikla möguleika til vaxtar ef vel er á spilum haldið eins og segir á heimasíðu þeirra:

Til að ná því markmiði er einkum og sér í lagi mikilvægt að vinna að þáttum eins og auknu samstarfi á milli aðila í skyldum rekstri (klasamyndun), auka upplýsingagjöf um framboð vöru og þjónustu, hafa gæðamál í góðu lagi, auka menntun starfsfólks og, síðast en ekki síst, nýta og vernda það sem skagfirskt er (Sveitarfélagið Skagafjörður 2009b).

4.2.3 Öxnadalur og Akureyri (Hörgárbyggð og Akureyrarbær)

Helstu flokkar útivistar eru hesta-, veiði-, göngu- og skíðamennska. Ferðaþjónustan gerir út á skíða-, fjallgöngu-, veiði- og sögutengda ferðamennsku, auk þarfa fyrir stoðþjónustu. Hún er vaxandi atvinnugrein í báðum sveitarfélögum og ein af meginstoðum Akureyrar. Um 88 fyrirtæki þjónusta greinina (viðauki II). Á Akureyri er varaflugvöllur millilandaflugs og bærinn er annar stærsti áfangastaður skemmtiferðaskipa á Íslandi (Samgönguráðuneytið 2004). Sérstöðu Akureyrar telja heimamenn vera stoðþjónustan, menningin og bær með nettri borgarstemningu, en ekki síður nálægðin við ósnortna náttúru, fjöllin og aðra vinsæla áfangastaði s.s. Mývatn, hvalaskoðun og flúðasiglingar.

Hestamennska fer fram að Rangárvöllum, í hlíðunum fyrir ofan bæinn, meðfram sjónum út með firðinum og inn í Hörgárdal (mynd 6, sjá einnig sérkort bls. vii). Í lengri ferðum er farið austur í Þingeyjarsýslur og yfir í Skagafjörð um Hörgárdal og Hörgárdalsheiði eða Svarfaðardal og Heljardalsheiði. *Göngufólk* fer í Kjarnaskóg – eitt af meginútvistarsvæðum Akureyringa – Glerárdal og fólkvanginn Hraun í Öxnadal (sjá sérkort bls. vii). Í lengri ferðum er t.d. farið inn á öræfi Þingeyjasýslna og hefðbundnar ferðaleiðir á Tröllaskaga. (*Fjall*)*gönguferðaþjónusta* er mjög vaxandi. Ferðafélagið Hörgur telur 50 félagar og Ferðafélag Akureyrar um 500. Samanlagt ásamt nýju gönguferðaþjónustufyrirtæki skipuleggja þau um 60 styttri og lengri göngu(skiða)ferðir á ári. Á megináhrifasvæði Blöndulínu 3 eru eftirfarandi ferðir á dagskrá í ár: fjöruferð um Gásir og gróðurskoðunarferð meðfram Glerá að árósum; inn að Trippaskál um Grjótárgil; á Staðárhjúk eða inn í Barkárdal frá Möðruvöllum; frá Þelamörk uppá Krossastaðafjall; frá Þelamörk að Skiðastöðum um Krossastaðagil, Stórahjúk og Mannshrygg; frá Sesseljubúð á Öxnadalsheiði upp með Grjótá að Gilsárskarði, uppá Varmavatnshólafljall, niður Vatnsdal og meðfram Hraunsvatni; frá Skatastöðum að Villingadal um Tinnárdal, Nýjabæjarfjall og Svardal. Auk þess eru skipulagðar s.k. giljagöngur um gil og fjöll Öxnadals, Hörgárdals og Skagafjarðar: Krossárstaðagil og Fossárgil; Bægisárgil; Glóppugil og Gilsgil; Stóra-Gil; Syðra-Tungugil og Ytra-Tungugil; Kotagil og Bólugil; og Grjótárgil og Myrkárgil (sjá sérkort bls. vii).

Mynd 6 Á vegi 815 í Hörgárdal. Nýtist einnig sem reiðleið. Ljós. G. Ólafsdóttir

Skipulagðar fjallgöngur eru á: Sútur (og önnur fjöll Glerárdalshringisins), Krossastaðafjall, Staðarhnjúk, Tungnahryggsjökul, Hraundranga, Þverárhjúk, Þverbrekkuhjúk, Hólafjöll, Mælifellshnjúk og Grasárdalshnjúk í Skagafirði, auk hinnar árlegu 24x24 göngu, þegar 24 toppar Glerárdalshringisins eru gengnir á 24 klukkustundum. Sérstaða Tröllaskagans á utanlandsmarkaði liggur í því að geta boðið uppá sömu aðstæður og menn fá í 4000 m hæð í Ölpunum. Markaðsherferð svæðisins á alþjóðlegum fjallaferðamenskumarkaði er í undirbúningi.

Menn eru að leita eftir að komast í ákveðnar aðstæður og við getum boðið upp á þannig aðstæður hér í 1400 metrum. Það þýðir það að þú getur komið til Akureyrar, eftir 6 til 8 klukkutíma erum við búnir að koma þér í aðstæðurnar og svo niður aftur og þú bara gistir og ferð út að borða og allt það um kvöldið og nýtur þess og hefur það bara gott og svo getur farið heim jafnvel daginn eftir. Þú getur gert helgarferð og komist í aðstæður, en ef þú ferð í Alpana þá er þetta lágmark vika. Fyrst að fara í hæðaraðlögun – það þarf ekki hér. (Ferðahjónustuaðili á Akureyri)

Gönguskiðafólk fer á Hlíðarfjall, flatann fyrir ofan Laugaland og á Kaldbakshnjúk í Kaldbaksdal. *Skiðafólk* leikur sér einnig fyrir ofan Laugaland en aðallega á Hlíðarfjalli, sem talin er fjölsóttasti útivistar- og ferðamannastaður svæðisins (sjá sérkort bls. vii). Á síðasta skíðatímabili fékk svæðið 50-70 þúsund gesti, þar af um 40% heimamenn. Vinsældirnar eru taldar byggjast á kjöraðstæðum fyrir byrjendur sem lengra komna, nægum snjó og nálægðin við þjónustuna á Akureyri. Til stendur að byggja heilsárshótel á hlíðarbrúninni í tengslum við uppbyggingu og markaðssetningu Hlíðarfjalls sem alþjóðlegt skíðaresort. Undirbúningur hófst fyrir 4 árum. *Vélsleðafólk* nýtir hins vegar Glerárdal og Kaldbaksdal þaðan sem allt er opið inn á hálendið (sjá sérkort bls. vii). Úr Glerárdal er farið á vélsleðum eða skíðum niður í Bægisárdal við Þelamörk og á vélsleðum niður Þverárdal við Engimýri í Öxnadal á móts við Hraundranga. Skráðir félagar í Vélsleðaklúbbi Eyjafjarðar eru 330. Sérstæða svæðisins fyrir þessa útivist byggist á nægum snjó, auðveldu aðgengi að óbyggðum og opnu rými og síðast en ekki síst hengjur! *Jeppafólk* fer í stutta túra innúr Eyjafirði upp Vatnahjalla og uppá Kerhólsöxl. Lengri ferðir eru t.d. farnar inn á hálendið um Bárðardal þar sem skáli félagsins er staðsettur; um Kaldbaksdal og/eða um Mælifellsdal í Skagafirði (sjá sérkort bls. vii). Eyjafjarðadeild Ferðaklúbbsins 4x4 telur um 350 virka féлага. *Veidimenn* veiða bleikju í Hörgá og Öxnadalsá frá Bakkaseli að Engimýri og frá Auðnum að Hörgárósum. Auðnahylur (mynd 7) og Bægisárhylur eru vinsælustu veiðisvæðin. *Veidiferðahjónusta* nýtir sömu ár og Hraunsvatn (sjá sérkort bls. vii). Einnig eru hafnar tilraunir með

skotveiði á gæs, rjúpu og sjófugl í Öxnadal (í landi Steinsstaða) og Hörgárdal (í landi Stóra-Dunhaga). Fjárfestingin byggir á sérstöðu Íslands sem veiðiland fyrir sérhæfðan og fjársterkan markhóp.

Þetta eru þessi takmörk sem eru á öllu og menn geta kannski ekki verið í sínu heimalandi nema svo takmarkað á sínum veiðum. Hérna geturðu farið dag eftir dag eftir dag og veitt eins og þig lystir. Og við erum fámenn og landið er stórt. Þetta er sérstaðan fyrst og fremst. (Ferðaþjónustuaðili í Hörgárbyggð)

Að lokum skal nefna landnýtingu sem tengist söguáhuga fólks og tengsl landsins við hann. Menningartengd ferðamennska fer fram að Hrauni í Öxnadal, Möðruvöllum, Nonnahúsi og öðrum söfnum á Akureyri sem og í tengslum við fornminjarnar af miðaldakaupstaðnum Gásam (sjá sérkort bls. vii). Þar er hafin uppbygging á tilgátu-Gásam – lifandi þorp – þar sem fólki gefst tækifæri til að detta 400 ár aftur í tímann.

Mynd 7 Auðnahylur. Ljós. G. Ólafsdóttir.

Frá árinu 2004 hafa sveitarfélögin Hörgárbyggð og Akureyrarbær í samvinnu við önnur sveitarfélög Eyjafjarðar unnið markvisst að uppbyggingu ferðaþjónustuklasa á Eyjafjarðasvæðinu sem stefnir á, með heilstæðu markaðsátaki, að gera Akureyri að

fjölskylduvænum ferðamannastað og tengja Norðurland alþjóðlegum samgöngum með beinu flugi frá Evrópu til Akureyrar (Iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið 2004). Einnig standa sveitarfélögin saman að uppbyggingu og þróun Gása sem er ætlað ásamt Akureyri að vera megin ferðamannasegull á Eyjafjarðasvæðinu fyrir erlenda ferðamenn. Með stofnun Akureyrarstofu á árinu 2008 hefur Akureyrarbær hugsað skipulega um þátttöku sína í uppbyggingu ferðaþjónustu.

Stóra breytingin er þessi að bærinn hugsi skipulega um þátttöku sína í uppbyggingu ferðaþjónustu, tengi saman ferðaþjónustu og menningarlíf og nýta styrkleikana í hvoru tveggja til að búa til sterkari mynd af bænum og laða að fleiri gesti. Það er svona grunnhugmyndin. (Þórgnýr Dýrffjörð framkvæmdastjóri Akureyrarstofu)

4.2.4 Hvati útivistar og ferðalaga og ímynd megináhrifasvæðisins

Það er einkum tvennt sem hvetur til ferðalaga innan megináhrifasvæðisins og dregur fólk að því í þúsundatali. Í fyrsta lagi er það áhugi fólks á sögu, menningu og íþróttum. Nægir að nefna söfn og nýstofnaðar söguslóðir, sem og árlega viðburði sem haldnir eru s.s. Sæluvika, Hólahátíð, Miðaldadagar á Gásam, landsmót og fjórðungsmót hestamanna á Vindheimamelum og Andrésar Andarleikar á Akureyri. Kynningarefni og ummæli viðmælenda um sögu- og menningartengda ferðamennsku í dreifbýlinu gefur til kynna ímynd um búsældarlegt nútímalíf í hefðbundinni og blómlegri sveit þar sem sagan drýpur af hverju strái. Akureyri er fyrst og fremst í stoðþjónustuhluverkinu í þessu sambandi. Hér er umhverfið eða náttúruyfyrirbrigði samofin og skilyrði fyrir að hægt sé að skynja söguna, menninguna eða stunda sportið. Hinn megin hvati útivistar og ferðaþjónustu á megináhrifasvæðinu er náttúruupplifun af ýmsu tagi. Aðráttaraflið er „náttúran“ eða „náttúrulegt umhverfi“. Samkvæmt kynningarefni og viðhorfum sem fram komu í viðtölunum eiga ferðaþjónustuaðilar á megináhrifasvæðinu það sameiginlegt að gera út á sömu ímynd og fylgir ferðamannalandinu Íslandi – hina hreinu, ósnortnu náttúru landsins – tækifærin sem tengjast því að sjá og dvelja í slíkri náttúru, hverfa burt frá amstri hversdagslífsins og endurnýjunaráhrifin sem af ferðalagi í náttúrunni fást. Þetta er sérstaðan og söluvaran í ferðaþjónustunni.

Það er okkar sérstaða að við erum með tiltölulega ósnert land. Og það er okkar sérstaða að það eru eiginlega engin tré hérna. Fólki finnst það voða heillandi þegar það kemur hérna að því finnst það hafa landscape. Það er það sem við höfum fram yfir Evrópu til dæmis og fólki finnst heillandi. Og svona rustic náttúra, sandur og allt þetta sko. ...Þú sérð slagorðið hérna: „Invest in your soul“. Við erum búin að tala um að ég fer að veiða til að kúpla mig út. Þetta er svona ákkúrat sem ég er að tala um. (Ferðaþjónustuaðili í Húnavatnshreppi)

Þetta er einnig sú ímynd sem útivistarunnendur bera í brjósti til útivistarsvæðisins og dvölinni þar. Í ummælum þeirra kristallast það t.d. í hvatanum eins og hjá þessum skagfirska hestaáhugamanni:

Það er nú bara að vera með mínu fólki bara í ferðalagi og náttúrulega að vera bara í ósnortinni náttúrunni. ... svo nota ég þetta líka í leiðni til að temja. Þá er maður að reyna að komast út úr skarkalanum hérna bílaumferðinni hérna uppfrá og það er náttúrulega bara það sem ég er að sækjast eftir.

Ekkert samasemmerki er á milli þess að ferðast með mikilli tækni og þola umhverfi með mikilli tækni (uppbyggingu), fólk ber saman um að vilja komast sem lengst frá uppbyggingu og skarkala hvort sem það ferðast á tveimur jafnfljótum, hestum, vélsleðum eða jeppum. Tæknin er einungis nauðsynlegur hjálpar- og öryggisútbúnaður sem fylgir ferðamáttanum:

Nei nei. Það er ekkert þannig. Þetta er bara svona hjálpartæki. Við viljum geta verið í sambandi ef eitthvað kemur uppá og erum að nota mikla tækni við að ferðast... (Útivistarunnandi á Akureyri - jeppar)

Fólk er að reyna að sækjast eftir að fara leiðir sem eru ekki tengdar þjóðvegi eða bara leiðinlegt að fara í gegnum umhverfi þar sem eru allskonar hús og bílar og ... fólk er náttúrulega að reyna að sækja soldið eftir þessum reiðleiðum, bara grónum grundum og bara að komast út í náttúruna. Það er náttúrulega það sem fólk er mest að sækjast eftir. (Útivistarunnandi í Akrahreppi - hestar)

Nauðsynin að þurfa að komast út úr uppbyggingunni til að njóta náttúrunnar var áberandi. Almenn viðhorf er að þeim mun náttúrulegra sem svæðið er því betra er það og nokkuð bar á að fólki finnist það ríkidæmi að eiga aðgang að náttúrulegu svæði – heiðunum, Mælifellsdal, Austurdal, Eggjum, Héraðsvötnunum, Tröllaskagafjöllum, Glerárdal svo dæmi séu tekin. Þarna spilar margt inní. Áberandi er hve öræfin bera með sér hugmyndir um iðju og dvöl í mannvirkjalausri náttúru sem þýðir möguleiki á miklu hindranalausum rými og frelsi til að fara hvert sem hugurinn girnist. Það er nánast skilyrði vélsleðaútivistar:

Þó það sé mikill snjór í byggðunum þá eru menn ekki mikið að sleðast í byggð og ekki við byggðir, heldur reyna að komast inn í dali, uppá fjöllin og eftir hryggjum og eftir dölum, helst í óbyggðum.... Ég held að hvatinn sé bara að fá að njóta kraftsins sem maður hefur í sleðanum, að þeysa upp þessa brekku og niður og svo ef menn lenda í lausamjöll þá er hvatinn að það þyrlist yfir allan sleðann það er flottast. (Útivistarunnandi á Akureyri)

Í þessum orðum örlar einnig á baráttuorðræðunni sem ímyndin setur upp og var áberandi hjá útivistar- og ferðaþjónustufólki. Útivistin/dvölin í náttúrunni er sett í samhengi við sport og tækifæri til að kjást við aðstæður/náttúruna og reyna á sig. Merki um þetta fannst

hjá veiði-, jeppa-, vélsleða-, skíða- og gönguferðafólki sem allir þurfa að (og vilja!) lesa í aðstæður og „eiga við“ viðfangsefnið.

Þetta er svona blanda af bíla- eða jeppadellu og svolítið þolraun líka þetta reynir á mann ekki líkamlega en aðallega að vera útsjónarsamur að koma sér á réttan stað og svona. Við getum oft lent í því að eitthvað bili eitthvað eða eitthvað komi uppá ef að menn festa sig ... og svo bara að koma í tæri við náttúruna. ... Auðvitað er þetta ákveðin spenna sem maður er að sækja í og maður þarf að læra að umgangast þessi náttúruöfl okkar og þar með náttúrulega að fá reynslu í því að keyra yfir ár og annað. (Útivistarunnandi í Akureyri)

Bara þessi veiðimennska og kænskan sem þarf til að ná einhverju ...Þú ert að lesa náttúruna. Þú hugsar sko hvað myndi ég gera ef þetta væri svona og hinsegin. Hvernig á ég að veiða samkvæmt veðrinu það skiptir máli. (Ferðaþjónustuaðili í Hörgárbyggð)

Markmiðið í þessu sambandi er að sigrast á aðstæðum. Baráttan og sigurtílfíningin sem fylgir því t.d. að *landa* laxinum eða *komast* á tindinn er einmitt upplifunin sem gert er út á í veiði- og fjallgönguferðamenskunni:

Við erum í fjallgöngu og við förum í fjallgöngurnar þó svo að það sjáist ekki neitt, þó veðrið sé ekkert sérstakt. Já ég held að... þetta snýst um að þetta er fjallgangi, þú ert að fara upp á fjall. Það er það sem málið snýst um og hérna sigrast á fjallinu. Ef þú færð útsýni eða gott veður þá er það bara bónus ef það gerist. (Ferðaþjónustuaðili á Akureyri)

Í krafti ímyndarinnar eru því „Alpa-aðstæður“, öræfin, sterkur og sjaldgæfur Atlantshafslaxinn, villtar gæsir/rjúpur/silungur, og veðurfarslegar aðstæður eins og bylur og þoka „vörur“ og „verðmæti“ á megináhrifasvæðinu. Það sama má segja um örugga veiði, nægan snjó, óhindrað aðgengi o.s.frv. sem gerir svæðið eftirsótt til útivistar og að betri „söluvöru“.

Jafnaberandi í gögnunum er að dvöl í náttúrunni ber með sér hugmyndir um að komast í afslöppun og frið, hvort sem það er á öræfunum eða úr alfaraleið í jaðri þéttbýlisins:

Það er bara þetta amstur hversdagslega amstur t.d. með GSM símann maður losnar við hann og fær bara frið. (Útivistarunnandi í Skagafirði - jeppar)

Það er náttúrulega að sækjast upp í öræfin og friðinn það er alveg ljóst. (Ferðaþjónustuaðili í Húnavatnshreppi - hestar)

Þetta er einhvern veginn, þú ert kominn svo ... þú ert bara orðinn svo einn, þú getur alveg fundið þér stað þar sem þú ert alveg einn, og finna bara frið og ró. (Ferðaþjónustuaðili á Akureyri - afþreying)

Fólk skynjar og tengist náttúrunni á öræfunum en einnig í sveitalandslaginu og í jaðri þéttbýlisins (Akureyri). Þar beinist athyglin að náttúrunni/fyrirbærum sem finnst á meðal uppbyggingarinnar t.d. fuglunum, blómunum, grösunum, snjónum, laxinum, hestunum, fjöllum, landslaginu o.s.frv. og þessu óhlutbundna s.s. fegurðinni, kyrrðinni, kraftinum,

sögunni o.s.frv. Samkvæmt ofansögðu laðast útivistarmenn og ferðamenn (að mati ferðaþjónustuaðilanna) að svæðum/stöðum til að upplifa ákveðna stemningu og hughrif, sem er í fullu samræmi við rannsóknir og kenningar fræðimanna um meginhvata útivistar og ferðalaga (sjá t.d. Urry 1990; Löfgren 1999; de Botton 2001) og rannsóknir á aðráttaraflí Íslands fyrir erlenda ferðamenn (Gunnþóra Ólafsdóttir 2007, 2008). Þeir sækja á þessi svæði af því að dvölin í náttúrunni skapar þeim vellíðan – og aðra líðan en menn finna annars staðar.

Mér líður náttúrulega hvergi betur en uppi á hálandinu og sækist ofsalega mikið í að komast upp á hálandi og vera það. (Útivistarunnandi í Skagafirði - jeppar)

Það er einhvern veginn öðruvísi líðan bara á fjöllum. (Útivistarunnandi í Skagafirði - fjallgöngur)

Ef kíkt er á hvað skapar vellíðan í þessu samhengi þá segist fólk t.d. *gleðjast* yfir fegurð landsins og finna fyrir *létti* yfir lausninni frá áreytinu sem fylgir hinu daglega lífi.

Ef ég tek dæmi eins og Laugafell þegar maður kemur þangað kannski að kvöldi til og hendir dótínu sínu inn og svo fer maður bara í 10 gráðu frosti þarna út bara í sundskýlunni ofan í pottinn og það er heiðskírt og það eru bara gjörsamlega allt, þú getur séð hverja einustu stjörnu á himni. Það er náttúrulega engin ljós sem trufla þig. Það er enginn hávaði. Það er ýmislegt svona sem er alveg rosalega skemmtilegt að upplifa. (Útivistarunnandi á Akureyri - jeppar)

Sérstaklega þegar maður er ekki í GSM sambandi það er afar afslappandi að geta bara verið þarna með félögunum og einhverjum byssum eða félögunum og einhverri stöng. (Útivistarunnandi í Húnavatnshreppi - veiði)

Almennt finnst fólki útivistin/ferðalögin *gefandi* og eigna það ýmist samvistinni við umhverfið, dýrin og/eða sína nánustu. Þeir sem stunda fjallamennsku á vélsleðum, skíðum, jeppum og tveimur jafnfljótum tala um „*kikkið*“ og *gleðina* sem fylgir því að fá að glíma við erfiðar aðstæður og „*sigrast*“ á þeim.

Það er bara veiðieðlið... það er mikið kikk út úr þessu, alveg gríðarleg. (Ferðaþjónustuaðili í Hörgárbyggð)

Það gefur mikið þegar búið er að ná markmiðinu. (Ferðaþjónustuaðili í Húnavatnshreppi)

Já það er að einhverju leyti er það þessi mikla upplifun að standa á fjallstindi og horfa yfir þá fegurð sem blasir við sko bæði þegar maður horfir til baka og líka hvað er á bak við fjallið. (Útivistarunnandi í Hörgárbyggð)

Og uppgötva eitthvað nýtt eins og þessi síðasti gefur í skyn; stundum kemur náttúran á óvart:

Já maður er oft að keyra og þá opnast fyrir manni eitthvað svona gróinn dalur og það er náttúrulega bara einstök upplifun að fá að upplifa svoleiðis hluti. Það er kannski það sem maður sækist eftir að sjá eitthvað nýtt líka ... (Útivistarunnandi í Skagafirði)

Eftir veruna segist fólk finna fyrir nærandi áhrifum á líkama og sál.

...mér finnst maður fá heilmikið út úr því. Þetta er bara svona lífsfylling að geta verið úti í náttúrunni og bara enginn sem er að trufla mann og bara vera einn með sjálfum sér eða bara með fjölskyldunni eða hestinum sínum eða labbandi eða hvernig sem það er sko. (Útivistarunnandi í Akrahreppi)

Ja ef ég ætti að lýsa því án langs máls þá gæfi það svona rólegheita og sáttatilfinningu. Mér finnst það. (Útivistarunnandi (og fyrrum ferðaþjónustuaðili) í Skagafirði)

...aðallega hreinn í hausnum. ...bara andleg og líkamleg heilsubót hreint út sagt. (Útivistarunnandi í Skagafirði)

Það er athyglisvert hve ímyndin leikur stórt hlutverk í útivistinni/ferðalögum á megináhrifasvæðinu og hve rómantískar hugmyndir um náttúruna og dvölinna þar eru ráðandi. Í gegnum þá síu leitar fólk á svæði sem fellur undir þann hatt, skynjar svæðin sem farið er um, skýra hvatann og væntingarnar, og lýsa upplifuninni og líðaninni í ferð og eftir ferð.

5. ÁHRIF BLÖNDULÍNU 3 Á FERÐAÞJÓNUSTU OG ÚTIVIST

Viðfangsefni kaflans er að gera ítarlegri grein fyrir hvaða umferð útivistar- og ferðafólks á sér stað á og í kringum fyrirhugað legustæði Blöndulínu 3, einnig sjónrænt séð, sem og að setja fyrirhugaða framkvæmd í samhengi við núverandi aðstæður á vettvangi meðal annars m.t.t. núverandi raflína og upplifun ferðamanna. Þar á eftir er kynnt mat hagsmunaaðila á áhrifum framkvæmdarinnar á ferðaþjónustu og útivist og opinbert viðhorf sveitarfélagsins (leyfisveitenda) til Blöndulínu 3 (sbr. 3 og 4. markmið rannsóknarinnar). Lögð er áhersla á að kynna hvað skapar jákvætt og neikvætt viðhorf til framkvæmdarinnar.

Blöndulínu 3 verður fylgt eftir frá Blöndustöð til Akureyrar. Lesanda er bent á að hafa yfirlitskort og sérkort 1 (bls.vi og vii) til hliðsjónar. Myndir af vettvangi eru notaðar til að sýna núverandi aðstæður og skýra texta. Hafa ber í huga að endanlegt línustæði liggur ekki fyrir. Umfjöllun miðast við staðsetningu línunnar eins og henni eru gerð skil í Tillögu að matsáætlun (Landsnet 2008) sem eru gögnin sem þessari rannsókn var gert að vinna eftir. Bent skal á að ítarlegt mat á sjónrænum áhrifum eftir þrívíddar hnitúðum myndum fylgir frummatskýrslu heildar umhverfismats. Það mat gerir hins vegar ekki ráð fyrir mögulegum stemningsbreytingum á vettvangi í kjölfar framkvæmdarinnar fyrir útivistar- og ferðafólk sérstaklega, en eins og kom fram í kafla 4.2.4 hér á undan er ferðafólk á höttunum eftir ákveðnum aðstæðum og hughrifum. Það er markmið þessarar umfjöllunar að matsaðilar geti að einhverju leyti sett sig í þeirra spor. Allar myndir sem hér eru birtar eru því teknar frá sjónarhóli ferðamannsins t.d. úr bílsætinu, frá vegi, við veiðihyl með venjulegri myndavél (Canon Powershot S500 Digital ELPH og einnota myndavélum sem fást á bensínstöðvum um allt land) og án aðráttarlínsu. Til glöggvunar á hughrifsáhrifum framkvæmdarinnar er lesanda auk þess bent á forsiðumynd skýrslunnar sem sýnir algengustu mastragerð Blöndulínu 3 sem rannsakandi tók á sama hátt frá vegkanti Þjóðveggar 1 á Hellisheiði.

5.1. Staðsetning Blöndulínu 3 í útivistar- og ferðaþjónustulandslaginu

i) Blöndustöð – Svartárdalur:

Áætlað er að Blöndulína 3 fari úr stöðvarhúsinu skáhallt yfir gilið og ána Blöndu yfir á austurhlið Blöndudals í landi Eyvindastaða. Áfram heldur hún yfir veg 733 og upp í

hlíðina um land sem rannsakanda virtist einkennast af ósnortnum lyngmóa eða grasmóa og þar sem hún breytir fljótt um stefnu, sækir á brattann og upp á hálsinn (mynd 8). Síðan fylgir línan honum á bersvæði í um 1 km leið á svokölluðum Járnhryggjum þar til hún breytir aftur um stefnu, tekur 90° beygju og þverar Svartá og Svartárdal (sjá yfirlitskort bls. vi).

Mynd 8 Blönduvirkjun. Myndin er tekin frá útsýnis og upplýsingaútskoti á Kjalvegi. Blanda rennur um gilið fyrir aftan Blönduvirkjun. Handan gilsins er austurhlíð Blöndudals. Línunni er ætlað að fara yfir gilið, skáhallt upp hlíðina, uppá hálsinn og fylgja honum endilöngum í u.þ.b. 1 km leið. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Þeir sem dvelja í og ferðast um þetta landslag eru t.d. laxveiðimenn og flúðasiglingafólk í Blöndu, hestamenn, göngufólk, veiðimenn og akandi ferðamenn á leið inn og út af hálendinu þ.á.m. þeir sem fara Kjöl. Ef litið er á einstaka hópa þá er línunni ætlað að þvera Blöndu í landi Eiðstaða, beint yfir laxveiðisvæði 4 við útfall Blönduvirkjunar (mynd 9 og sérkort bls. vii) þar sem laxveiðimenn dvelja staðbundið við iðju sína. Veiðimenn á þessu svæði gista að Eiðsstöðum, beint fyrir ofan veiðisvæðið, á meðan þeir stunda veiðar í ánni. Frá Eiðsstöðum er óhindrað útsýni yfir gljúfrið, hlíðina á mótinu og þar með fyrirhugað línustæði Blöndulínu 3. Flúðasiglingafólk í Blöndu er í svipuðum aðstæðum og laxveiðimennirnir ofan í gljúfrinu, en það hefur ferðina einnig í landi

Eiðsstaða en austan megin við ána og fer í bátana gegnt laxveiðisvæðinu og þeim stað sem áætlað er að línan þveri Blöndu (sjá sérkort bls. vii). Auk þess mun þverunin blasa við þeim frá vegi 733.

Mynd 9 Veiðisvæði 4 í Blöndu. Horft í suðvestur af vegi 733 yfir á veiðisvæði 4 í Blöndu. Blönduvirkjun stendur efst, Eiðstaðir þar fyrir neðan. Veiðimenn aka á milli gististaðar og veiðistaðar. Tveir veiðimenn voru að veiðum þegar rannsakanda bar að garði en eru ógreinanlegir á myndinni. Leyfðar eru þrjár stangir á veiðisvæðinu á dag. Blöndulínu 3 er ætlað að fara skáhallt yfir gljúfrið frá Blönduvirkjun. Myndin er einnig dæmi um útsýni sem t.d. flúðasiglingafólk hefur þegar það kemur um þennan veg. Farið er í bátana í gljúfrinu fyrir neðan gengt veiðisvæðinu. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Þverunin mun einnig blasa við frá vegum í kring. Til að komast að útfallinu aka laxveiðimenn eftir Kjalvegi um sveitalandslagið vestan við Blöndu í mismiklu návígi við

núverandi háspennulínur sem liggja í norðvestur frá Blöndustöð (mynd 10 og 11, og sjá sérkort bls. vii).

Mynd 10 Vegamót Kjalvegjar og 733. Myndin er tekin af veg 733 og horft í norðvestur. Háspennulínan sem sést í hliðinni efst fylgir vegfarendum 11 km leið frá vegamótunum að Blönduvirkjun. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Mynd 11 Á Kjalvegi rétt norðan við Blönduvirkjun. Myndin til vinstri er tekin rétt áður en beygt er inn á slóðann sem liggur að Eiðstöðum, niður í gljúfrið og veiðstaðinn við útfallið úr Blönduvirkjun. Ef haldið er suður Kjalveg er ekið undir háspennulínuna sem nú er rétt áður en komið er að virkjuninni. Myndin til hægri er tekin á þeirri leið. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Eins og staðan er í dag hvað varðar laxveiðimenn, fara núverandi háspennulínur í hvarf um leið og þeir beygja út af Kjalveginum til að komast til Eiðsstaða (og á veiðistaðinn). Ef af framkvæmdum verður mun Blöndulína 3 verða samofin landslaginu sem þeir dvelja í frá því hún kemur í augnsýn í Blöndudalnum, blasa við þeim framundan á leiðinni að gisti- og veiðistaðnum og á meðan þeir dvelja á svæðinu þar sem hún hangir yfir gljúfrið og dalinn og áfram upp hlíðina í afréttarlandi Eyvindastaða (mynd 12).

Mynd 12 Séð af Kjalvegi rétt vestan við afleggjarann að útfallinu. Eyvindastaðir eru handan gilsins. Línan þverar dalinn, mun liggja yfir hlíðina og bera við himinn uppi á hálsinum. Myndin er dæmi um útsýni frá Kjalvegi yfir Blöndudalinn þegar komið er framhjá Blönduvirkjun. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Blöndulína 3 mun einnig blasa við ferðamönnum sem fara suður Kjalveg (veg 35). Samkvæmt talningu Vegagerðarinnar (2009) fóru að meðaltali 99 bílar á dag framhjá Blönduvirkjun sumarið 2008 en 16 yfir vetrarmánuðina². Vegfarendur munu hafa háspennulínur á báðar hendur 11 km leið að Blönduvirkjun. Eftir það tekur við gömul byggðalína á tréstaurom sem fylgir Kjalveginum á vinstri hönd. Hestafólk á suðurleið yfir

² Vegagerðin telur umferð á þjóðvegum landsins. Tölurnar sem hér er vitnað í er meðtalt á ákveðnum vegkafla í báðar áttir í júní, júlí, ágúst og september (sumar) og desember, janúar, febrúar og mars (vetur).

Kjöl eða á Auðkúluheiði fer út úr þessari uppbygginu þegar það beygir út af Kjalvegi á hálsinum vestan megin við Blönduvirkjun (sjá sérkort bls. vii). En það er einmitt á þessum slóðum sem heiðalandslagið sitt hvorum megin Kjalvegur tekur alfarið við á báðar hendur og landslagið í fjarska stendur undir nafninu öræfi (mynd 13)

Mynd 13 Á Kili. Horft af Kjalvegi í austur (myndin t.v.) og vestur (myndin t.h.) u.þ.b. 5 km sunnan stöðvarhúss Blönduvirkjunar. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Blöndulína 3 mun einnig þvera útsýni ferðamanna á norðurleið frá því þeir eygja hana úr óbyggðum þar sem hún ber við himinn ofan á hálsinum austan Blöndudals (mynd 14).

Mynd 14 Í u.þ.b. 10 km fjarlægð frá stöðvarhúsi Blönduvirkjunar. Hálsinn á milli Blöndudals og Svartárdals stendur uppúr landslaginu. Horft frá Kjalvegi í áttina að legustæði Blöndulínu 3. Myndin er dæmi um útsýnið frá Kjalvegi þegar ferðast er um hann norður í land. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Næst ber að nefna veg 733 í austurhlíð Blöndudals. Vitað er að göngu-, veiði- og hestafólk fer hér um á leið til eða frá Eyvindarstaðaheiði, hestafólk í styttri ferðum yfir í Svartárdal, laxveiðimenn sem veiða á svæðinu Blönduvirkjun-Rugludalur og fyrrnefnt flúðasiglingafólk sem siglir Blöndu (sjá sérkort bls. vii). Alls fóru 29 bílar hér um að meðaltali á dag sumarið 2008 en 13 að vetri (Vegagerðin 2009). Engar háspennulínur eru á þessari leið. Hefðbundið sveitalandslag einkennir svæðið, vegurinn grófur og línurnar vestan við Blöndu hverfa að baki mjög fljótt á suðurleiðinni. Ef af framkvæmdinni verður, mun Blöndulína 3 hins vegar blasa við frá því hún kemur í augnsýn frá munnidalsins þangað til farið er undir hana í landi Eyvindastaða (mynd 15). Framkvæmdin gæti einnig vakið athygli á virkjuninni sem annars lætur lítið yfir héðan frá séð.

Mynd 15 Á vegi 733 í landi Eyvindastaða. Á þessum slóðum er áætlað að línán þveri veginn. Eftir að komið er á næsta bæ, Bollastaði, endar vegur 733. Við tekur grófur jeppaslóði og örfæin taka við sveitalandslaginu. Ljósmynd G.Ólafsdóttir

Þeir sem koma úr suðri af heiðunum á leið í Skagafjörð um Mælifellsdal eða Gilhagadal (sbr. hestaumferð Íshesta, jeppafólk), eða á leið í Svartárdal eða Blöndudal munu mögulega sjá Blöndulínu 3 frá Haukagilsheiðinni en þaðan er landslagslega óhindrað

útsýni yfir á hálsinn á milli Blöndudals og Svartárdals. Þegar komið er niður í Blöndudal um fyrrnefndan jeppaslóða hjá Bollastöðum verður þverun Blöndulínu 3 yfir dalinn og veg 733 beint af augum og línan mun fylgja akandi og ríðandi umferð þaðan í frá í hlíðinni fyrir ofan veginn og uppi á hálsinum þar til hún hverfur yfir í Svartárdal. Þá eru framundan í fjarska á vinstri hönd gömlu háspennulínurnar vestan Blöndudals sem verða meira áberandi landslagsþáttur eftir því sem nær dregur gatnamótum 733 og Kjalvegur (sjá mynd 10 bls. 47).

ii) Svartárdalur:

Svartárdalur er grunnur og gróinn dalur úr alfaraleið. Önnur hver jörð er komin í eyði og fáir á ferli. Árniður, jarm og fuglasöngur einkenndi hljóðumhverfið þegar rannsakandi var þarna á ferð í ágúst. „Þetta er eins og detta 20 ár aftur í tímann“ sagði laxveiðimaður með bros á vör sem rannsakandi spjallaði við í vettvangsferðinni. Hestafólk, veiðimenn og jeppafólk á leiðinni til eða frá hálendinu, yfir í næsta dal eða í veiði í Svartá ferðast hér um (sjá sérkort bls. vii). Þegar komið er af hringveginum liggur leiðin fyrst undir núverandi byggðalínu – línu á tréstaurom – sem þverar munn dalsins og heldur áfram upp á heiðina austan hans þar sem hún fer í hvarf (mynd 16).

Mynd 16 Horft austur eftir núverandi byggðalínu frá vegi 734 í munn Svartárdals rétt við Húnaver. Línan liggur yfir í Skagafjörð um Vatnsskarð. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Ferðamenn sem eiga leið hér um ferðast um veg 734. Frá hringveginum að Bergstöðum fóru að meðaltali 72 bílar á dag sumarið 2008, 33 fóru þaðan að Hvammi, og 6 fóru um hálsendið að Mælifellsdalsvegi (Vegagerðin 2008). Til samanburðar var vetrartraffíkin 25, 14 og 0. Þegar ekið frá Þjóðvegi 1 fram dalinn gæti Blöndulína 3 mögulega birst fljótlega uppi á hálsinum vestan megin því dalurinn er frekar opinn langsum en þröngur á þverveginn, hálsinn ávalur og lár og sést vel frá veginum. Rannsakandi hefur það eftir heimamanni að þegar komið er á hæðina í landi Skeggstaða mun þverun yfir Svartárdalinn hvar sem er í Torfastaðalandinu blasa við vegfarendum og færast nær eftir því sem ferðamenn fara frammar í dalinn og síðan undir hana (mynd 17).

Mynd 17 Horft norður að Torfastöðum frá Barkarstöðum. Myndin er tekin frá vegi 734. Línunni er ætlað að fylgja hálsinum í um 1 km leið og taka 90 beygju þvert yfir dalinn í landi Torfastaða. Örin bendir á eyðibýlið Torfastaði. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Aftur skal minnst á ferðafólk á Eyvindarstaðaheiði eða Haukagilsheiði á leið í Mælifellsdal eða Svartárdal, t.d. veiði-, hesta-, göngu- eða jeppafólk, sem gætu mögulega eygt þennan hluta línunnar frá öræfunum (sjá sérkort bls. vii). Heimamenn telja að þegar komið er niður í Svartárdalinn frá öræfunum gæti Torfastaðalandið og þverun línunnar

birst vegfarendum á norðurleið í landi Steinár. Lax er veiddur í Svartá fram að bænum Hvammi rétt sunnan við Steiná. Samkvæmt því gæti Blöndulína 3 mögulega sést frá öllum laxveiðistöðum í Svartá frá Skeggstöðum að Steiná og verða óaðskiljanlegur hluti af landslagi þeirra sem veiða í ánni sem er markaðssett sem „a beautiful river the best kept secret in Iceland sports fishery“ (Lax-á 2009, bls. 36). Veiðihúsið er í landi Fjósa sem verður líklega í hvarfi frá línunni, en við áætlaða þverun eru eftirfarandi veiðistaðir: Torfastaðahylur, Torfastaðahorn og Eiríksstaðahylur, í þessari röð á milli eyðibýlisins Torfastaða og Eiríksstaða (mynd 18). Margir veiðistaðir eru bæði fyrir framan og aftan þá eftir endilöngum dalnum, en þeir eru merktir með litum skiltum á meðan á veiðitímabilinu stendur (frá miðjum júlí fram í miðjan september). Laxveiðimaður sem vissi ekkert um rannsóknina, tjáði rannsakanda á vettvangi að Eiríksstaðahylur væri fengsælasti veiðistaður Svartár. Heimamaður nefndi Brúnarhyl sem þann þekktasta. Sá er í landi Brúnar, næsta land við Eiríksstaði og í sjónmáli frá þveruninni.

Mynd 18 Í landi Torfastaða. Horft frá veg 734 yfir Torfastaðahyl í Svartá. Framundan er eyðibýlið Torfastaðir. Blöndulínu 3 er ætlað að þvera dalinn á þessum slóðum. Fjöldi merktra veiðistaða eru á þessu svæði. Myndin er dæmi um útsýni ríðandi ferðafólks yfir Torfastaðalandið frá vegkantinum. Ljós. G.Ólafsdóttir.

iii) Svartárdalur – Vatnsskarð að útsýnisskífu:

Línustæðið frá Svartárdal að Valabjörgum verður hluti af fjærlandslagi sem akandi umferð fer um og hefur tilsýndar sunnan þjóðvegarins um Vatnsskarð. Þarna verður línan hins vegar í návígi við hestaumferð yfir í Skagafjörð. Hún fer upp Bólstaðahlíðina norðan við þjóðveg 1, þverar veginn vestan Vatnshlíðavatns, fer meðfram vatninu sunnanverðu og þverar þjóðveginn aftur við bæinn Stóra-Vatnsskarð þaðan sem haldið er niður í Skagafjörð eða farið um Skaga (sjá sérkort bls. vii). Uppi á háheiðinni ríða menn því á milli núverandi byggðalínu og Blöndulínu 3. Eins kemur ríðandi fólk í útsýnisferðir frá Varmahlíð í Valadal sem fylgir nánast tilvonandi legustæði Blöndulínu 3 þar um slóðir. Valadalur er einnig vinsælt skotveiðisvæði. Akandi umferð frá Svartárdal eða að vestan mun fyrst um sinn eingöngu sjá gömlu byggðalínuna, sem breytir um svip þegar hún kemur uppá dalbrún Svartárdals þegar stálmöstur taka við tréstauroforminu (mynd 19).

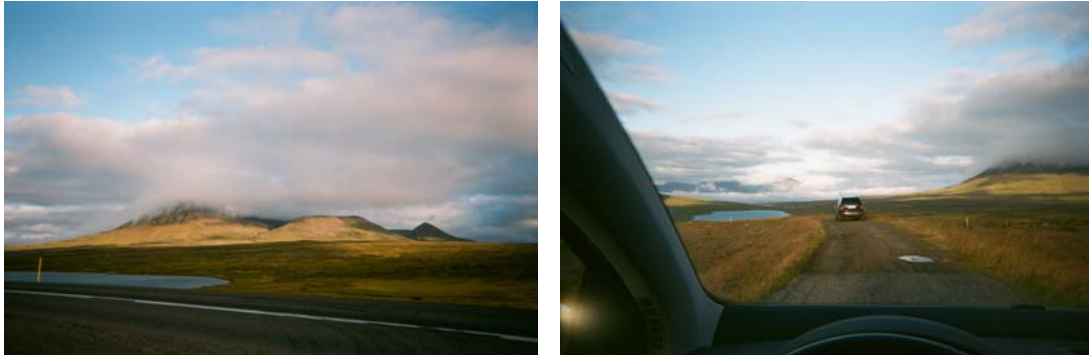
Mynd 19 Á þjóðvegi 1 á leið austur yfir Vatnsskarð. Myndin er tekin gengt útskoti á þjóðvegi 1. Þegar ekið er undir núverandi byggðalínu ofar í Bólstaðarhlíðinni gæti Blöndulína 3 mögulega komið í ljós uppi á hálsinum á milli Svartárdals og Blöndudals þar sem hún þverar dalinn. Ljós. G. Ólafsdóttir.

Á leiðinni upp Bólstaðahlíðina er útskot á veginum m.a. til þess ætlað að njóta útsýnisins á þessum slóðum. Aðeins ofar, þegar undir núverandi byggðalínu er komið er hækkunin orðin það mikil að vel sést niður og yfir Svartárdal ofan frá og héðan gæti vegfarandinn mögulega eygt Blöndulínu 3 frá hringveginum úr bíl. Þegar uppá heiðina er komið fylgir gamla byggðalínan þjóðveginum áfram í návígi en að öllum líkindum fer Blöndulína 3 þar í hvarf þangað til nær dregur Vatnshlíðarvatni því þarna stendur gamla línan uppá smá hæð í landslaginu (mynd 20).

Mynd 20 Við Vatnshlíðarvatn. Horft af Þjóðvegi 1 í áttina að Svartárdal. Gamla byggðalínan ber við himinn á myndinni. Vatnshlíðarvatn í forgrunni. Blöndulína 3 stendur mun sunnar (eða aftar) og verður að öllum líkindum í hvarfi héðan frá veginum vegna hæðarmunar. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Við vesturenda Vatnshlíðarvatns er veðurstöð og vegspotti sem nýtist sem útskot þar sem hægt er að stoppa á háheiðinni, horfa yfir heiðalandslagið og fylgjast t.d. með fuglum. Þegar þangað er komið verður Blöndulína 3 mjög sýnileg akandi umferð þar sem henni er ætlað stæði á bersvæði sunnan Þjóðvegarins og núverandi byggðalínu þangað til hún nær Valadalshnjúk og Hellufelli og fær bakgrunn. Í alskýjuðu veðri gæti orðið erfitt að greina línuna frá veginum en þegar sólin skín á Hellufellið verður bakgrunnurinn ljós, og dökk háspennulína á ljósum grunni hefur tilhneygingu að vera áberandi (mynd 21). Á þessu svæði eru áberandi háspennulínur. Með Blöndulínu 3 verða raflínur hins vegar fyrirferðameiri þáttur í landslaginu en nú er. Á þessu svæði ferðast fólk hratt um nema þeir sem gefa sér tíma til að stoppa og virða fyrir sér útsýnið, fara um það á hestum eða dvelja á svæðinu við gæsa- og rjúpnaveiðar. Þess ber að geta að við Valadalshnjúk tekur Sveitarfélagið Skagafjörður við línunni.

Mynd 21 Horft af þjóðvegi 1 suður að legustæði Blöndulínu 3 við Valadalshnjúk (myndin t.v.). Hér er áætlað að Blöndulína 3 fari um. Mynd t.h.: Horft af útsýnisútskoti austur yfir heiðalandslagið. Valadalshnjúkur til hægri. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Þegar komið er framhjá vatninu þverar gamla byggðalínan þjóðveginn sem þýðir að á þessum kafla að Vatnsskarði munu línur fylgja umferðinni beggja megin. Blöndulína 3 færirst einnig mun nær þjóðveginum. Á vesturleið gæti sést í gegnum hana á áætluðu línustæði við Hellufell (mynd 22). Þeir sem eru á leið í flúðasiglingar í Blöndu fara þessa leið til og frá Skagafirði, hestafólk á leið til og frá Varmahlíð í Valadal eða Húnavatnshrepp sem og ferðalangar hringvegarins. Þess ber að geta að alls fóru 1196 bílar að meðaltali á dag frá Varmahlíð að veðurstöðinni á háheiðinni sumarið 2008 en 565 að vetri til (Vegagerðin 2009).

Mynd 22 Horft vestur yfir þjóðveg 1. Hellufell og legustæði Blöndulínu 3 t.v. Ljós. G. Ólafsdóttir

iv) *Útsýnisskífa – Skagafjörður - Víðimýrarkirkja:*

Í Vatnsskarði við minnisvarða Stephans G. Stephanssonar er sérlegur útsýnisstaður fyrir Skagafjörð (sjá sérkort bls. vii). Þarna er nestisaðstaða og útsýnisskífa þar sem menn setja sig í stellingar um að átta sig á staðháttum og dást að útsýninu yfir fjörðinn, fjallasýn, víðu undirlendinu og eyjunum úti fyrir (mynd 23). Hingað sækja heimamenn og ferðamenn í öllum veðrum og á öllum árstímum. Það er haft eftir viðmælendum að þegar útsýnið sem héðan opnast birtist, finnst Skagfirðingum þeir komnir heim.

Mynd 23 Horft til suðurs frá minnisvarða um Stephan G. Stephansson. Hér verður línan í sjónlínu þegar menn virða fyrir sér Skagafjörð. Ljós. G. Ólafsdóttir.

Gamla byggðalínan liggur sunnan við minnisvarðan og áfram skáhallt yfir Skagafjörð á tréstaunum (sjá yfirlitskort bls. vi). Ef Blöndulína 3 færi *Héraðsvatnaleið* fylgir hún gömlu línunni í stórum dráttum yfir sléttuna og þverar útsýnið héðan fram fjörðinn í beinni sjónlínu (mynd 24). Sú leið þverar einnig útsýni frá Reykjarhóli rétt norðan við Vatnsskarð þar sem nýlega voru byggð gistiús, smáhýsi, á hæðarbrúninni, og þeim valinn staðsetning með tilliti til útsýnisins fram fjörðinn og yfir á Mælifellshnjúk. *Efribyggðarleið* mun einnig hafa áhrif þar á, en hún fylgir útsýninu frá minnisvarðanum að Mælifellshnjúk, einkennisfjalli Skagafjarðar, í beinni línu og þverar fjörðinn frammar/innar.

Mynd 24 Horft yfir Skagafjörð frá minnisvarða Stephans G. Blönduhlíð framundan. Myndin er dæmi um útsýni sem opnast suðaustur yfir fjörðinn frá minnisvarðanum. Héraðsvatnaleið færi skáhallt hér yfir og líklega ekki í hvarf fyrir en komið er í árfarveg Héraðsvatna. Þar verður hún hins vegar í nærlandslagi ferðamanna sem fara um miðhérað Skagafjarðar gangandi eða á hestum, aka um hringveginn og þeim sem skoða áfangastaði Sturlungaslóðar í Blönduhlíðinni á hestum eða tveimur jafnfljótum. Efribyggðarleið verður í sjónlínu héðan til hægri að Mælifellshnjúk. Hún fer líklega ekki fullkomlega í hvarf héðan fyrir en austan við Eggjar. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Varðandi legu Blöndulínu 3 í kringum Víðimýrarkirkju þá einkenna raflínur aðkomuna og nánasta umhverfi hennar nú þegar. Nálægðin við spennuvirkið rétt neðan við Vatnsskarð gerir það að verkum að núverandi byggðalína blasir við fyrir ofan snyrtinguna rétt framan við kirkjuna. Auk þess kallast gamli og nýji tíminn á þar sem hún stendur þétt á milli býlanna á Víðimýri. Leið Blöndulínu 3 að Kirkjuhóli eða Efribyggðaleið mun ekki sjást frá Víðimýrarkirkju en Héraðsvatnaleið þverar útsýnið yfir sléttuna sem myndar kirkjunni náttúrulegan bakgrunn (mynd 25, sjá sérkort bls. vii).

Mynd 25 Við Víðimýrarkirkju. Horft til austurs úr kirkjugarði Víðimýrarkirkju. Í góðu skyggni sést yfir alla sléttuna. Hér fer Héraðsvatnaleið framhjá í ca 2 km fjarlægð og yrði í sjónlínu alla leið að Héraðsvötnum. Ljós. G.Ólafsdóttir.

v) *Efribyggðaleið:*

Ef Blöndulína 3 verður lögð svokallaða Efribyggðarleið liggur hún um svæði sem viðmælendur töldu minnst snortna svæði Skagafjarðar, á mörkum óbyggðar og byggðar. Sveitalandslag er einkennandi sem verður strjálbýlla og náttúrulegra eftir því sem frammar/innar dregur. Hér mun Blöndulína 3 verða óaðskiljanlegur hluti af nærlandslagi fólks sem ferðast um og dvelur á athafnasvæði ferðaþjónustunnar frá Varmahlíð að Lýtingsstöðum. Vegur 752, Sprengisandsleið, ein aðalsamgönguæð ferða- og útivistarmanna í Skagafirði, liggur í gegnum svæðið endilangt (mynd 26). Efribyggðavegur (751) liggur ú frá honum í hálfhring um Efribyggð og frá honum jeppaslóði inn á öræfin um Mælifellsdal. Fyrsta hluta Efribyggðarleiðar er áætluð lega samsíða Efribyggðavegi og vegi 752 áður en hún þverar slóðann inn í Mælifellsdal.

Mynd 26 Á vegi 752, Mælifell – Sprengisandur. Gamla byggðalínan framundan. Héraðsvatnaleið mun þvera veginn aðeins sunnar. Efribyggðaleið fylgir hins vegar veginum vestan megin í 2,5 – 3 km fjarlægð. Ljósmynd G. Ólafsdóttir.

Hér mun Blöndulína 3 blasa við ferðafólki sem fer um veg 752 frá Varmahlíð (eða frá Þjóðvegi 1). Um er að ræða hesta-, veiði-, jeppa-, göngufólk á leið til og frá hálendinu um Sprengisand, Gilhagadal eða Mælifellsdal; fjallgöngufólk á leið á Mælifellshnjúk; göngu-, jeppa- og hestaferðamenn til eða frá Vesturdal, Austurdal og Merkgili; hestaferðamenn

á leiðinni til eða frá Goðdalafjalli, Vindheimamelum eða í/úr útreiðatúr/útsýnistúr um miðhéraðið (um Eggjar og Stapa) og áreyrar Héraðsvatna; flúðasiglingafólk til eða frá höfuðstöðvum flúðasiglinga að Vestari og Austari Jökulsánum (sjá sérkort bls. vii). Og ferðafólk sem leigir hesta, fer á hestasýningar, í sund eða dvelur á tjaldstæðum eða í gistihúsum Steinstaða og Bakkaflatar (mynd 27). Alls voru skráðar um 2000 gistinætur í gistihús Bakkaflatar árið 2008 sem er aðeins brot af þeim fjölda sem gisti á svæðinu (Klara Jónsdóttir eigandi og framkvæmdastjóri Bakkaflatar, munnleg heimild).

Mynd 27 Horft á Mælifellshnjúk frá tjaldstæðinu á Bakkaflöt. Samkvæmt Tillögu að matsáætlun mun Efribygðdaleið liggja meðfram fjallshlíðinni framhjá Mælifellskirkju sem sést vel frá tjaldstæðinu og mun þaðan halda skáhallt yfir undirlendið. Mynin er einnig dæmi um umhverfi og útsýni flúðasiglingafólks á vegum Batafjörðs frá Bakkaflöt þar sem ferðir þeirra byrja og enda. Ljós. ónafng. Birt með leyfi.

Á þessu svæði er lítið um að línan hverfi úr augnsýn ferðafólks fyrr en það er ýmist komið inn í óbyggðir, niður á áreyrar Héraðsvatna eða inn í hús/tjald. Þess ber að geta að línan verður í hvarfi frá flúðasiglingafólki á meðan á sjálfum siglingunum stendur í Austari og Vestari Jökulsám. Efribygðdaleið hins vegar þverar leið þeirra og fylgir þeim

til og frá ánum frá höfuðstöðvunum að Bakkaflöt eða Varmahlíð og blasir við þeim í báðar áttir (sjá sérkort bls. vii).

Ef litið er á legustæði Efrbyggðaleiðar á þeim kafla sem hún liggur meðfram veg 751 í Efrbyggð verður línan í allt að 3,5 km fjarlægð frá meginumferðinni (á vegi 752), ofan á slakkanum fyrir ofan sveitabæina (mynd 28). Þar verður hún hins vegar í návígi við umferð ferðafólks sem fer um Mælifellsdal þ.e. hesta-, veiði, göngu- og jeppafólk á leið inn og út úr dalnum (t.d. fjallgöngufólk sem klífur Mælifellshnjúk) eða af hálendinu (sjá sérkort bls. vii).

Mynd 28 Horft frá Vindheimaafleggjaranum í átt að fyrirhugaðri Efrbyggðarlínu, sem er ætlað að leggja samsíða veginum í forgrunni (veg 752) í u.þ.b. 3,5 km fjarlægð héðan. Lágskýjað var daginn sem myndin var tekin. Þeir sem kjósa að fara um Efrbyggðavegin, veg 751, munu hafa Blöndulínu 3 í nærlandslaginu. Um hann fara eingöngu þeir sem eiga erindi á sveitabæina í Efrbyggð eða þeir sem fara um Mælifellsdal. Vegur 751 er fáfarinn og því kjörinn fyrir hestaumferð. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Efrbyggðalínan verður fyrsta mannvirkið sem tekur á móti fólki sem kemur af öræfunum um Mælifellsdal. Hefðbundið sveitalandslag, moldarvegir, lúnar girðingar einkenna landslagið (mynd 29). Ferðamannahópar Íshesta t.d. fara hér um. Vikuferð þeirra yfir Kjöl ýmist byrjar eða endar í bændagistingunni Lauftúni rétt utan við Varmahlíð eins og áður segir. Í ár voru þátttakendur um 200 manns auk starfsfólks. Um Mælifellsdalsveg fóru 9 bílar að meðaltali á dag sumarið 2008, enginn að vetri (Vegagerðin 2009).

Mynd 29 Horft frá vegamótum Efribyggðarvegs 751 og vegs 756, jeppaslóða sem liggur um Mælifellsdal. Mælifellsdalur, hálendishlíð Skagafjarðar, framundan. Efribyggðalínan þverar mynni Mælifellsdals og fer þaðan meðfram hlíðum Mælifellshnjúks t.v. en fjallið er að mestu í hvarfi vegna þoku. Samkvæmt viðmælendum er Mælifellsdalur 'hlíð' Skagfirðinga að hálendi Íslands. Þeir sem klífa Mælifellshnjúk og koma akandi á staðinn fara þessa leið að fjallinu. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Línan fylgir hlíð Mælifellshnjúks þar til hún þverar dalinn í landi Starrastaða og yfir miðhéraðið um Eggjar. Þarna fer hún bæði yfir jarðir og óbyggt land, þverar veginn og verður hluti af útsýninu sem blasir við umferð ferðamanna og útivistarfólks sem um veginn aka eins langt og augað nemur (mynd 30). Sumarið 2008 fóru 525 bílar að meðaltali á dag frá hringvegi að vegi 754 (vegur að Bakkaföt og Steinsstöðum; Miðaldaskógum, Stapa og Laugardal), þaðan 260 að Svartárdalsvegi, og 121 þaðan í Austurdal. Vetrarumferðin var 265, 101 og 47 bílar á dag (Vegagerðin 2009).

Mynd 30 Horft norður eftir vegi 752. Efribyggðalínan mun þvera veginn á þessum slóðum. Flúðasiglingafólki er ekið um þennan veg til að komast til og frá jökulánum. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Línan þverar útsýni ferða- og útivistarfólki ofan af eylandinu t.d. hestaferðafólks þegar það horfir til vesturs (mynd 31, sjá einnig sérkort bls. vii).

Mynd 31 Á leið á Eggjar. Horft yfir sveitina frá Lýtingsstöðum á leiðinni upp á eylandið í miðhéraði Skagafjarðar. Mælifellshnjúkur til vinstri. Efribyggð í fjarska. Línan þverar þetta svæði. Myndin er dæmi um sjónarhorn og útsýni hestaferðamanna. Ljós- ónafng. Birt með leyfi.

Blöndulína 3 mun óneitanlega stinga í stúf við núverandi uppbyggingu á Eggjum. Þar er eitthvað af lúnum gaddavírsgirðingum, ein sveitarafmagnslína og loftnet. Annað er þar ekki manngert (mynd 32).

Mynd 32 Núverandi uppbygging á Eggjum. Ljós- Ónafng. Birt með leyfi.

Á Eggjum þverar línan daglegar útsýnisferðir frá Lýtingsstöðum um miðhéraðið á hestum, um gamla þingleið sem liggur á milli Eggja, sem er gamall héraðsþingstaður, og Vindheimamela. Ýmist er farið að Stapa eða alla leið að Vindheimamelum með áningu í Miðaldaskógum. Algengast er að fara um áreyrar Héraðsvatna á bakaleiðinni, gjarnan með áningu í Laugardal í lengri útgáfu (sjá sérkort bls. vii). Þessi reiðleið er einnig hluti

af lengri ferðatilhögun hestaferðamanna í Skagafirði. Stoppað er á hæðsta punkti Eggja, sem og á helstu útsýnisstöðum t.d. á móts við Mælifellshnjúk á svipuðum slóðum og Efribbyggðaleið er ætlað er að þvera dalinn á leið sinni yfir á Kjálka/Flatatungu (mynd 33).

Mynd 33 Á Eggjum. Mælifellshnjúkur umlukin skýjum. Blöndulínu 3 um Efribbyggð er ætlað að þvera Skagafjörð frá Mælifellshnjúki um Eggjar á þessum slóðum. Ljósmynd af nafng. Birt með leyfi.

Af Eggjum er gott útsýni yfir á áreyrar Héraðsvatna (mynd 34). Í góðu skyggni sést alla leið út á sjóinn framundan. Samkvæmt Tillögu að matsáætlun (Landsnet 2008) þverar Blöndulína 3 miðhéraðið rétt norðan við útsýnisstaðinn og þar með útsýnið þaðan út fjörðinn. Þar sem línan kemur niður af Eggjum yfir á Kjálka getur línan jafnframt blasað við ferðafólki á suðurleiðinni frá Vindheimamelum um áreyrarnar. Frá Eggjum sést einnig vel yfir á Flatatungu og Kjálka þar sem bæði Efribbyggðaleið og Héraðsvatnaleið taka lokasprettinn.

Mynd 34 Horft af Eggjum norðaustur yfir Héraðsvötnin. Ljós- ónafng. Birt með leyfi.

vi) Héraðsvatnaleið:

Héraðsvatnaleið þverar láglandið beint fram af Vatnsskarði og mun tilheyra útsýninu yfir fjörðinn, fram fjörðinn, og verður í forgrunni þegar horft er yfir á tákn Skagfirðinga Mælifellshnjúk utar úr firðinum t.d. frá Héraðsvatnabru. Á Héraðsvatnaleið fylgir Blöndulína 3 hringveginum frá Varmahlíð í Norðurárdal, fyrst á sléttunni í 3-4 km fjarlægð frá veginum en færast nær og þegar ekið er meðfram Héraðsvötnum verður línan á áreyrunum í nokkur hundruð metra fjarlægð frá Þjóðvegi 1. Þarna verður hún í alfaraleið. Vegagerðin (2009) taldi að meðaltali 1707 bíla á dag yfir Héraðsvatnabru sumarið 2008 en 756 á dag yfir vetrarmánuðina sama ár.

Ef línunni er fylgt frá Kirkjubóli þá þverar hún áður umræddan veg 752 rétt sunnan við núverandi byggðalínu og þaðan heldur hún þvert yfir sléttuna í áttina að Vindheimamelum. Þarna blasir hún við ferðafólki á leið í flúðasiglingar sem og ferðamönnum sem upp voru taldir varðandi Efribbyggðaleið (sjá sérkort bls. vii). Þeir sem t.d. fara í skipulagðar hestaferðir á vegum Hestasports frá Varmahlíð að Vindheimamelum hafa hana í návígi alla leið (mynd 35, 36 og 37).

Mynd 35 Á vegi 752 Blöndulína 3 þverar veginn aðeins sunnar en gamla byggðalínan sem hér sést. Myndin gefur innsýn inn í stemninguna í Efribýggð. Ljós. G. Ólafsdóttir.

Mynd 36 Í jaðri vegar 752. Myndin er tekin rétt sunnan við Ævintýraferðir. Héraðsvatnaleið mun þvera veg 752 rétt sunnan við núverandi byggðalínu og heldur síðan áfram hér skáhalt yfir engið í átt að Vindheimamelum. Línan rann inn útsýnið frá Vindheimamelum á tvo vegu, norðan við og meðfram Héraðsvötnunum. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Mynd 37 Ævintýraferðir Höfuðstöðvar flúðasiglingafyrirtækisins Ævintýraferðir stendur við veg 752 í 100m fjarlægð frá Þjóðvegi 1 (samkv. kynningarbæklingi fyrirtækisins). Blönduhlíðin sést í fjarska. Héraðsvatnaleið yrði í bakgrunni skáhallt yfir sléttuna. Ferðahópar geta fengið sér nesti eftir siglinguna 50 m norðan við bygginguna þar sem nýlega er búið að útbúa nestisaðstöðu með upplýsingaskiltum. Staðsetningin var valinn með tilliti til aðgengis og útsýnisins yfir fjörðinn og miðhéraðið í suður og norður. Ljós m. G. Ólafsdóttir.

Héraðsvatnaleið verður væntanlega vel sýnileg úr bíl þegar ekið er um Þjóðveg 1 frá Vatnsskarði yfir Héraðsvatnabrúna og sérlega á vegkaflanum á milli Blönduhlíðar og Héraðsvatna (mynd 38, sjá einnig sérkort bls. vii). Vegagerðin (2009) taldi að meðaltali 1517 bíla á dag á vegspottanum frá Miklabæ að Kjálkavegi (veg 759) í Norðurárdal sumarið 2008, en 800 yfir vetrarmánuðina. Héraðsvatnaleið þverar einnig gæsaveiðisvæði í landi Vallholts og verður hluti af nærlandslagi þeirra sem veiða á túnunum meðfram Héraðsvötnunum. Línan gæti einnig blasað við rjúpnaskyttum í Blönduhlíðarfjöllum (sjá sérkort bls. vii).

Mynd 38 Á Héraðsvatnabrú á mjög lágskýjuðum degi. Horft í áttina að legustæði Blöndulínu 3 handan vatnanna. Samkvæmt Tillögu að matsáætlun (Landsnet 2008) verður Blöndulína 3 um Héraðsvatnaleið í mestri fjarlægð frá hinni akandi umferð um hringveginn á þessum slóðum. Þrátt fyrir lélegt skyggni sést flatinn vel sem línunni er ætlað að liggja skáhallt yfir. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Sá hluti línunnar sem ætlunin er að leggja um áreyrar Héraðsvatna mun breyta umhverfi útivistarsvæðisins á Vindheimamelum, hjarta hestamenskunnar í Skagafirði, þar sem henni er ætlað að fara meðfram austurhlið mótsvæðisins og þvera útsýnið þaðan yfir Héraðsvötnin. Jafnframt fer línan framhjá öllum áninga- og útsýnisstöðum eylendisins á leið sinni meðfram Héraðsvötnum: Miðaldaskógar, Stapi, Laugadalur og Eggjar (sjá sérkort bls. vii). Fólk fer á þessa staði til að komast úr alfaraleið, njóta náttúrufegurðar og útsýnis yfir Skagafjörð, vötnin og áreyrnar. Á þessari leið liggur línan í eða samsíða reiðleiðinni um áreyrar Héraðsvatna frá Vindheimamelum að Eggjum, gjarnan með áningu í Laugardal (mynd 39). Þetta er einnig sú leið sem menn gætu komið sunnan að til að komast inn á hina nýju reiðleið um miðhéraðið að Hegranesi og til baka inn á hálendið og öfugt, ef hún verður samþykkt á skipulagsdrögum.

Mynd 39 Vindheimamelar – Stapi – Laugardalur Efst: Horft frá afleggjaranum til Vindheimamela yfir sléttuna sem línin kemur skáhallt yfir. Miðja til vinstri: Áningastaður við Miðaldaskóga, tilvonandi útivistarskógur Skagfirðinga. Þeir sem á hér, hafa útsýni yfir Héraðsvötnin og Blönduhlíðina. Miðja til hægri: Stapi, þekktur áninga- og útsýnisstaður á eylandinu. Þaðan er einnig gott útsýni yfir Héraðsvötnin og Blönduhlíðina og alla leið út á sjó í góðu skyggni. Neðst til vinstri: Áningastaður hestafólks við Stapa. Héraðsvötnin beint fyrir neðan. Neðst til hægri: Horft frá bænum Laugardal í áttina að Héraðsvötnum og Blönduhlíð á mjög láskýjuðum degi. Þarna er gjarnan að þegar menn ríða áreyrarnar á leiðinni Vindheimamelar- Eggjar. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Ef á að reyna að gera sér í hugarlund áhrifin af línunni í áreyrum Héraðsvatna á fólk sem þar fer um á hestum eða gangandi má bera saman mynd 40 af áreyrunum sem tekin er frá veg 754 rétt norðan við býlið Laugardal og mastralínuna á forsíðumyndinni.

Mynd 40 Horft af vegi 754 á land Héraðsdals yfir Héraðsvötnin og Blönduhlíðina yfir legustæði Héraðsvatnaleiðar. Þarna er gamla byggðalínan komin austur yfir þjóðveginn og áreyrarnar lausar við uppbyggingu. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Austan frá séð mun Blöndulína 3 sjást frá sögufrægum stöðum í Blönduhlíðinni t.d. Miklabæ, Bólu og Silfrastöðum, sem og öllum áfangastöðum á Sturlungaslóðinni þar sem menn eiga að lifa sig inn í Sturlungaöld. Línan mun t.d. þvera leið víkingana þar sem þeir riðu yfir Héraðsvötnin til Örlygsstaða fyrir bardagann mikla ef fólk ætlar að reyna að setja sig inn í söguviðið, en hugmyndin er að fólk sem heimsækir þessa áfangastaði geri það (mynd 41 og 42 og sérkort bls. vii). Þess ber að geta að á leið sinni meðfram Héraðsvötnunum liggur línan ennþá innan lögsögu Sveitarfélagsins Skagafjarðar nema í landi Stokkhólma. Akrahreppur tekur síðan við henni á Herpistanga í landi Flatatungu.

Mynd 41 Og hetjur riðu yfir Héröð... Blöndulína 3 er ætlað að liggja samsíða Héraðsvötnunum. Frá Örlygsstöðum, áfangastað Sturlungaslóðar, er u.þ.b. 1,5 km í legustæðið. Á þessu svæði er gamla byggðalínan ennþá vestan megin við veginn og stendur á byggðu landi austan árinna. Örin bendir á hvar einn staurinn gægjist uppúr. Blöndulína 3 mun standa fjær, hinum megin við vötnin og er hærri en núverandi byggðalína. Sökum þess má búast við að hún verði meira áberandi í landslaginu héðan frá séð. Á túnunum meðfram Héraðsvötnum er gæsveiðisvæði. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Mynd 42 Silfrastaðakirkja. Héraðsvatnaleið er ætlað að liggja hér framhjá í jaðri eylendisins hinum megin við Héraðsvötnin. Efirbyggðarleið verður einnig sýnileg héðan þar sem hún kemur yfir skáhallt yfir eylendið um Eggjar (hálsinn framundan). Gestir Silfrastaða munu einnig sjá leiðina yfir Flatatungu og mynni Norðurárdals sem í u.þ.b. 100 m fjarlægð til vinstri. Ljós. G.Ólafsdóttir.

vii) *Norðurárdalur - Öxnadalsheiði:*

Þegar komið er að mynni Norðurárdals sameinast Efríbyggðarleið og Héraðsvatnaleið í landi Flatatungu og fer yfir að því er virðist ósnortið land áreyranna, þvert yfir Herpistanga, meðfram honum norðanverðum og áfram upp Norðurárdalinn fyrir neðan núverandi byggðalínu. Þessi hluti Blöndulínu 3 yrði hluti af útsýni sem hesta- og/eða göngufólk hefur frá Eggjum (mynd 43, sjá einnig sérkort bls. vii)

Mynd 43 Herpistangi í landi Flatatungu séð frá Eggjum. Línunni er ætlað að fara skáhallt yfir Herpistanga og áfram meðfram Norðurá. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Þeir sem ríða um áreyrarnar í skipulögðum ferðum eða ganga/ríða þar um á eigin vegum hafa Blöndulínu 3 við hliðina á sér í nokkurra metra fjarlægð þangað til hún sveigir inn í Norðurárdal, annars sjá þeir Efríbyggðaleiðina beint framundan og fara meðfram henni yfir í Lýtingsstaðahrepp um Eggjar. Þeir sem eru á leið í náttúruskoðun, gangandi, ríðandi eða akandi inn í Austurdal eða Merkgil geta einnig farið veg 759 um Kjálka en sumarfar jeppaslóði liggur langleiðina þangað fram (mynd 44, sjá einnig sérkort bls. vii). Um vegspottann frá hringvegnum að Stekkjafhlötum, næst innsta bæ á Kjálka fóru 30 bílar að meðaltali á dag sumarið 2008, en 12 um veturinn (Vegagerðin 2009). Um veg 759 fara einnig gestir ferðaþjónustunnar í Flatatungu: bleikjuveiðimenn veiða í Norðurá og

skotveiðimenn á haustmánuðum skjóta gæs á Herpistanga (sjá sérkort bls. vii). Líklegt er að skotveiðin verði að leggjast af við komu línunnar.

Mynd 44 Á Norðurárbrú á vegi 759. Efribyggðarleið og Héraðsvatnaleið koma saman á flatanum til vinstri. Hvor leiðin sem er, yrði áberandi allri umferð ferðafólks, enda um enga uppbyggingu að ræða á legustæðinu. Ljósmynd G.Ólafsdóttir.

Þegar komið er inn í Norðurárdal fellur gamla línan fyrst um sinn vel inn í landslagið þar sem hún liggur meðfram Norðurá. Síðan þrengist dalurinn, línan færist nær þjóðveginum, ber við himinn og þverar veginn (mynd 45). Heimamenn segja að þarna sé gamla tréstauro byggðalínan ennþá frek á athygli og áfram uppúr þegar á brattann fer að sækja og menn þurfa að horfa á eftir línunni. Á þessum slóðum er Blöndulínu 3 ætlað að fylgja núverandi byggðalínu en fara enn nær þjóðveginum við Krókárgerði en gamla línan, þvera hana á hálsinum og fara yfir þjóðveginn við hliðina á gömlu línunni uppá Skógarhlíð. Þarna mun Blöndulína blasa við öllum sem aka þjóðveg 1 sem og þeim sem ríða eða ganga gamla veginn norðan megin við Norðurá á leið sinni í skoðunarferð í Kotagil, fara gangandi eða á hestum yfir Hörgárdalsheiði eða veiða í Norðurá. Áin er veidd frá eyðibýlinu Krókárgerði og niðurúr. Veiðimenn á þessum slóðum munu hafa

Blöndulínu 3 staðbundið í landslagi sínu og búast má við að línan muni kalla á athygli þar sem hún stendur við hliðina á gömlu línunni hjá Krókárgerði þó að ekki væri nema í krafti stærðarinnar (sjá sérkort bls. vii).

Mynd 45 Gamla tréstauro-byggðalínan í Norðurárdal. Efst til vinstri: Horft beint yfir þjóðveg 1 að Flatatungulandinu. Gamla byggðalínan liggur í hliðinni meðfram ánni. Efst til hægri: Horft af þjóðvegi 1 yfir að eyðibýlinu Krókárgerði. Þarna er engin uppbygging sjáanleg fyrir utan rústir eyðibýlisins. Neðst: Horft yfir hálsinn sunnan við Krókárgerði. Hér er gamla línan sjáanleg í landslaginu. Blöndulínu 3 er ætlað að koma nær veginum á þessum stað en gamla línan og krossa hana áður en hún fer samsíða henni yfir þjóðveginn. Ljós. G. Ólafsdóttir.

Síðasta legginn upp á Öxnadalshéiði fylgir Blöndulína 3 gömlu byggðalínunni í stórum dráttum og mun blasa við vegfarendum þjóðvegarins (mynd 48).

Mynd 46 Við útsýnisstaðinn Krókárdalsgil. Blöndulína 3 mun standa beint á móti bílastæðinu. Efri mynd t.h: Krókárdalsgil. Neðri mynd: Horft vestur eftir Þjóðvegi 1 rétt vestan við útsýnisstaðinn. Hér liggur gamla byggðalínan um s.k. Skógarhlíð. Ef af Blöndulínu 3 verður mun gamla línan verða færð upp um 40 m til að Blöndulína geti komið í hennar stað nær veginum. Til að gera sér í hugarlund hvernig aðstæður munu líta út eftir þessar framkvæmdir, þarf að staðsetja núverandi línu ofar þannig að hún beri enn meira við himinn og staðsetja síðan stálmastralínuna (sjá forsiðu) fyrir neðan. Má segja að eftir framkvæmdina taki uppbyggingin yfir norðurhlíð Norðurárdals. Ljósmynd G. Ólafsdóttir.

Þegar komið er uppá háheiðina beygja þeir út af veginum sem eru á leið suður í Kaldbaksdal – eitt af meginútvistarsvæðum vélsleða- og jeppafólks – eða á gönguskíði á Kaldbakshnjúk, eða taka þátt í skipulögðum göngum um Grjótagjá og yfir í Hraun í Öxnadal (sjá sérkort bls. vii). Á háheiðinni er óformlegt bílastæði þar sem menn hópast saman og bíða eftir samferðamönnum sínum. Hér tekur Hörgárbyggð við Blöndulínu 3.

viii) Öxnadalsheiði og Öxnadalur:

Á Öxnadalsheiði fylgir Blöndulína 3 þjóðvegi 1 neðan við núverandi byggðalínu. Frá fremri hluta Norðurárdals og um Öxnadalsheiði liggur hún norðan þjóðveggarins þangað til hún þverar veginn norðan Bakkasels fremst í Öxnadal. Á þessum kafla liggur Blöndulína 3 mjög nálægt þjóðvegi 1 og mun blasa við vegfarendum. Staðsetning Blöndulínu 3 frá háheiddinni að Bakkaseli verður því svipuð og sjá má við Grjótá um þessar mundir þar sem línan verður hluti af nærlandslagi vegfarandans (mynd 47). Þar verður gamla byggðalínan flutt 40 m ofar til að koma Blöndulínu fyrir í hliðinni. Þrátt fyrir að hér sé um uppbyggingu sömu gerðar þ.e. fyrir flutning á rafmagni, má búast við að það hafi áhrif á ásýnd þessa þrönga dals og upplifun ferðamanna að hafa tvær línur í fjallshliðinni samsíða veginum. Einnig gætu þær mögulega minnt hvor á aðra. Flestir sem ferðast hér um eru ekkert að dóla sér, fólk ekur gjarnan hratt hér í gegn.

Mynd 47 Í grennd við Grjótá. Blöndulína 3 verður staðsett þar sem gamla línan er núna sem verður færð 40 m ofar. Hér er minnt á forsíðumyndina til að geta sér til um hvernig upplifun það er að aka um landslag sem hefur tvær raforkulínur í hliðinni á aðra hönd – á sama tíma þarf að reyna að setja á sig „gleraugu“ ferðamannsins/útivistarunnandans. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Þegar Blöndulína 3 kemur niður í Öxnadal þverar hún þjóðveg 1 hjá Bakkaseli samsíða gömlu byggðalínunni og krossar hana síðan til að geta legið fyrir neðan hana í suðurhlíð Öxnadals. Þverunin verður meira áberandi en nú er með gömlu byggðalínunni (mynd 48).

Mynd 48 Þverun núverandi byggðalínu rétt vestan við Bakkasel í Öxnadal. Horft af þjóðvegi 1 þar sem gamla byggðalínan þverar veginn við Bakkasel. Blöndulína 3 fer samsíða henni vestanverðri yfir veginn. Myndin sýnir útsýnið frá þjóðvegi 1 á vesturleið. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Einnig má búast við að Blöndulína 3 stigmagni þennan landslagsþátt í suðurhlíðum Öxnadals, þar sem tréstaumar núverandi byggðalínu falla yfirleitt mjög vel inn í landslagið (mynd 49). Á þessum stað opnast svæðið við Kaldbakshnjúk og vel sést inn í Vaskárdal. Línurnar þvera munn dalsins og fylgja síðan Öxnadalsánni í suðurhlíðum Öxnadals.

Mynd 49 Við Bakkasel í Öxnadal. Bakkasel við Kjaldbakshjúk. Vaskárdalur til hægri. Myndin er frekar óskýr en samt gott gæmi um hve timburstaurar gömlu byggðalinunnar eru samlitir umhverfinu og girðingastaurunum í forgrunni. Örin bendir núverandi byggðalínu. Á þessum stað er Blöndulínu 3 ætlað að þvera gömlu byggðalínuna og liggja nær þjóðveginum. Ljós. G. Ólafsdóttir.

Í Öxnadalnum verður línán sjáanleg ferðamönnum og útivistarfólki í dalnum og getur því mögulega truflað upplifun þeirra. Samkvæmt talningu Vegagerðarinnar (2009) fóru að meðaltali 1565 bílar vegspottann frá sýslumörkunum á háheiðinni að Öxnadalsá sumarmánuðina 2008 en 650 að vetri til. Þarna fara t.d. um: akandi ferðafólk á þjóðveginum, jeppafólk, gönguskíðafólk og vélsleðafólk á leið inn á Kaldbaksdal á Öxnadalsheiði aðal útivistarsvæði vélsleðamanna; stangveiðimenn á leið í veiði í Öxnadalsá og Hörgá sem er veidd frá Bakkaseli að Engimýri og aftur frá Auðnum að Hörgárósum; fólk á göngu og gönguskíðum í fólkvanginum Hrauni í Öxnadal, og í landi Háls og Engimýri þar sem útivistin/ferðamennskan gjarnan byrjar og endar og fólk kaupir sér þjónustu – veitingar, gistingu eða gönguleiðsögn (sjá sérkort bls. vii). Línán gæti einnig mögulega truflað upplifun ferðamanna sem stoppa á útsýnisútskoti af þjóðvegi 1 fyrir framan Hraun í Öxnadal. Línán verður jafnframt hluti af útsýninu yfir dalinn frá

fólkvangnum Hrauni í Öxnadal, af Hraunstranga, sem og af öðrum fjallsbrúnum norðvestan dalsins. Gamla línan er vel greinanleg frá Hrauni, nú fræðasetur Jónasar Hallgrímssonar og sumarleyfisaðstaða rithöfunda og náttúruvísindafólks. Frá fræðasetrinu sjást bílarnir sem aka um þjóðveg 1, en áriðurinn yfirgnæfir umferðahávaðann. Þarna er hvorki símasamband, nettenging né sjónvarp. Áætluð lega Blöndulínu 3 er í beinni sjónlínu frá fólkvanginum og fræðasetrinu.

Þeir sem koma á vélsleðum, gangandi eða skíðandi austan að frá Hlíðarfjalli eða Glerárdalnum yfir í Öxnadal um Þverárdal munu mögulega sjá línuna af fjallsbrúnunum og munu hafa hana í augnsýn á niðurleið þar sem hún þverar Þverárdalinn. Línan gæti mögulega truflað nýsköpunarverkefni um skotveiði að Steinsstöðum í Öxnadal í krafti helgunarsvæðisins (mynd 50, sjá einnig sérkort bls. vii).

Mynd 50 Við Steinsstaði í Öxnadal. Þarna eru leigð tún fyrir skotveiðiferðaþjónustu. Örin bendir á núverandi byggðalínu. Skotveiðimenn hafa núverandi línu í miklu návígi en það hefur ekki verið til vandræða sportlega séð. Blöndulínu 3 er ætlað að fara fyrir neðan hana og þar með má búast við að þessi uppbygging taki meira til sín bæði uppbyggingarlega séð og upplifunarlega – spurning hvort skotveiði þurfi að leggjast af vegna helgunarsvæðisins og mögulega trufla bæði fugla og menn. Ljósm. G.Ólafsdóttir.

Eftir því sem nær dregur Akureyri verður byggðin þéttari. Þeir sem veiða í Öxnadalsá eða Hörgá veiða í landslagi sem einkennist af hefðbundnu sveitalandslagi, tún, traktorar, kýr á beit. Við Bægisárhyl, einum af tveimur vinsælustu veiðistöðunum voru kýr á beit þegar rannsakanda bar að garði og hún tók jafnframt eftir því hve árnidurinn yfirgnæfir umferðaniðinn frá Þjóðvegi 1 sem liggur þarna í gegn rétt hjá. Gamla byggðalínan sést vel en fellur vel inn í hlíðina frá helstu veiðistöðunum (mynd 51). Í Bægisárdal þverar línan leið þeirra sem ganga Bægisárgil í svonefndum Giljagöngum, koma á gönguskíðum eða á vélsleðum ofan úr Glerárdal og blasir við þeim sem veiða í Hörgánni (sjá sérkort bls. vii). Bægisárhylur er í grunnu gili (mynd 52). Það er eini veiðistaðurinn í Öxnadalsá og Hörgá sem verður í hvarfi frá fyrirhuguðu legustæði Blöndulínu 3.

Mynd 51 Horft frá Auðnuhyl suður yfir Öxnadalsá og Þjóðveginn. Örin bendir á gömlu byggðalínuna sem sést ágætlega í suðurhlíðinni héðan en litur tréstaurationa fellur vel inn í landslagið. Blöndulínu 3 er ætlað að liggja fyrir neðan núverandi línu. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Mynd 52 Kýrnar við Bægisárhyl. Myndin gefur innsýn í stemninguna á svæðinu. Blöndulína 3 verður í hliðinni bak við myndatökumanninn. Þarna í sveitinni er hinn fengsæli veiðistaður Bægisárhylur í nokkurra metra fjarlægð frá kúnum. Ljós. G.Ólafsdóttir.

ix) Þelamörk - Moldhaugaháls – Akureyri:

Öxnadalur og Hörgárdalur og samnefndar ár sameinast við Bægisá. Hér verða landshættir víðari og eftir að komið er í Þelamörk tekur andi og uppbygging þéttbýlisins smám saman æ meira við eftir því sem nær dregur Akureyri. Núverandi byggðalína fellur vel inn í landslagið á þessu svæði og er horfinn uppá Moldhaugahálsinn og úr augnsýn þegar komið er inn að Laugalandi (mynd 53). Blöndulína 3 mun liggja 500 m neðar en gamla byggðalínan á þessu svæði en lítil hættu er á að hún sjáist frá sundlauginni, þó svo að sundlaugargestir Laugalands hafi útsýni upp á heiðina fyrir ofan, þar sem línan tekur krappa suðurbeygju nokkru vestar. Bílaumferð sumarið 2008 framhjá Þelamörk var 1693 bílar að meðaltali á dag en 873 yfir vetrarmánuðina (Vegagerðin 2009).

Mynd 53 Laugaland. Efst t.v.: Þelamerkursundlaug útisundlaug í alfarsleið. Laugin er það neðarlega í dalnum að ólíklegt er að sundlaugargestir nemi Blöndulínu 3 uppi á hálsinum þar sem hún beygir suður til Akureyrar rétt áður en komið er í Laugaland. Efst t.h.: Horft vestur eftir Þjóðvegi 1. Þelamörk í fjarska. Ekki þarf að fara langt frá Akureyri til að komast í sveitasæluna. Þelamörk er í 10 km fjarlægð frá Akureyri. Ljóssm. G.Ólafsdóttir.

Á Laugalandsheiði fyrir ofan Þelamörk er eitthvað um að heimamenn leiki sér á skíðum, brettum, gönguskíðum og vélsleðum (sjá sérkort bls. vii). Einnig er gengið um þetta svæði á leiðinni frá Krossastaðagili yfir til Akureyrar og um Krossárstaðagil og Fossárgil í Giljagöngum á vegum ferðafélaganna. Blöndulína 3 verður í návígi við þetta útivistar- og ferðafólk. Blöndulína 3 fylgir einnig umferð ferðafólks um sveitina norðan Hörgár en þar er farið um veg 815 á hestum bæði í styttri og lengri ferðir (sjá sérkort bls. vii). Þangað liggur leið þeirra sem fara um Hörgárdal og Hörgárdalsheiði yfir í Skagafjörð. Ferðamenn fara einnig akandi á söguslóðir Myrkár og Möðruvalla. Talningar

Vegagerðarinnar (2009) sýna 131 bíl að meðaltali á dag yfir sumartímamann en 83 yfir vetrartímamann 2008. Spurning hve Blöndulína 3 verður áberandi úr þessari fjarlægð. Gamla byggðalínan er greinanleg í hliðinni á móti en tréstaumöstrin hjálpa henni að falla inn í landslagið (mynd 54).

Mynd 54 Á vegi 815. Horft suður yfir sveitina og Hörgá í áttina að Þjóðvegi 1 og legustæði Blöndulínu 3. Þjóðvegur 1 og gamla byggðalínan falla inn í landslag suðurhliðarinnar. Myndin gefur jafnframt innsýn í sveitarómantíkuna norðan við Hörgá sem blasir við vegfarendum. Hér er bæði farið um á bílum og hestum. Ljós. G.Ólafsdóttir.

Fuglaáhugamenn og fólk á göngu um Hörgárósa og ferðafólk á Gásam munu að öllum líkindum ekki nema Blöndulínu 3 á Moldhaugahálsi frá flæðarmálinu (sjá sérkort bls. vii). Þegar komið er inn á Akureyri birtist gamla byggðalínan aftur vestan þjóðvegarins rétt sunnan við Einarsstaði. Má gera ráð fyrir að koma Blöndulínu 3 á milli gömlu byggðalínunnar og Dalvíkurlínu sem liggja þarna nánast samsíða muni vekja meiri athygli akandi umferðar á raflínunum sem liggja þarna þrjár. Núverandi raflínur enda í tengivirkinu að Rangárvöllum. Blöndulínu 3 er hins vegar ætlað að fara 1–1,5 km ofar í hliðina. Þetta þýðir að línan mun liggja vestan við meginathafnasvæði hestamannafélagsins Léttis og hestafólk hefur þá ekki lengur óhindrað útsýni til

Hlíðarfjalls heldur hefur háspennulínur á báðar hliðar (sjá sérkort bls. vii). Blöndulína 3 mun hins vegar mögulega opna hestamönnum reiðleið yfir Moldhaugaháls, og auðvelda mjög alla umferð hestamanna yfir í Hörgárdal. Henni er ætlað að þvera Hlíðarfjallsveg og þar með leið vélsleða-, skíða, og göngufólks á leið til og frá Hlíðarfjalli (mynd 55, sjá einnig sérkort bls. vii).

Mynd 55 Á gatnamótum Hlíðarfjallsveg og Rangárvalla. Horft upp í Hlíðarfjall á lágskýjuðum degi. Tengivirkið er u.þ.b. 100 m til hægri. Þéttur og hár gróður í kring gerir að verkum að það er ekki áberandi fyrir hina akandi umferð. Blöndulínu er ætlað að liggja ofar í hlíðinni og þvera Hlíðarfjallsveg. Ljósmynd G. Ólafsdóttir.

Ef af framkvæmdum verður mun Blöndulína 3 þvera útsýnið frá Hlíðarfjalli yfir Akureyri og því ofar sem henni verður fundinn staður má búast við að hún verði meira áberandi frá skíðasvæðinu (sjá sérkort bls. vii). Línan mun jafnframt verða hluti af útsýni og landslagi fjallafólks á leið til og frá Glerárdal og þeirra sem ganga meðfram Gleránni á eigin vegum eða í skipulagðri göngu á vegum ferðafélaganna. Gera má ráð fyrir að framkvæmdin ýti draumum um kláfsamgöngur á milli bæjar og fjalls út af borðinu.

ix) Hringvegurinn og tengsl svæðisins við Ísland sem áfangastað ferðamanna

Að lokum skal minnst á þá breytingu sem Blöndulína 3 boðar fyrir þjóðveg 1 – hringveginn í kringum landið. Ef Héraðsvatnaleið yrði framkvæmd er ljóst að línan mun fylgja akandi ferðamönnum frá Vatnsskarði til Akureyrar og öfugt. Ef Efribyggðaleið yrði valin kemur hlé í þá upplifun þangað til línurnar blasa við frá þjóðvegi 1 þar sem línan fer yfir Eggjar í mynni Norðurárdals. Ef framkvæmdin verður fordæmisgefandi fyrir þær framkvæmdir sem á eftir koma í endurnýjun byggðalínunnar hringinn í kringum landið er nauðsynlegt að velja vöngum yfir þeim nýja tón og umhverfisbreytingu sem Blöndulína 3 boðar fyrir Ísland sem áfangastað ferðamanna.

5.2. Viðhorf hagsmunaaðila í ferðaþjónustu og útivist til Blöndulínu 3

Hér verður mat hagsmunaaðila kynnt og lögð áhersla á að gera grein fyrir hvað skapar jákvæð og neikvæð viðbrögð við framkvæmdinni. Getið verður sérstaklega ef viðhorf eru mismunandi eftir stöðum eða sveitarfélögum.

Þegar farið er ofan í saumana á hinni félagslegu smíð þegar útivistarfólk og ferðaþjónustaðilar einblína á möguleg áhrif Blöndulínu 3 á útivist og ferðaþjónustu þá skynjar fólk hana undir mjög mismunandi formerkjum. **Blöndulína 3 er þó fyrst og fremst skynjuð sem mannvirki í útvistar- og ferðaþjónustulandslaginu.** Hér hefur stýringaráhrif hinn rómantíski hugsanagangur sem fylgir því *að nýta náttúruna sér (eða öðrum) til yndisauka (efnahagslegs ávinnings)*. Í gegnum þá síu er Blöndulína 3 bæði skynjuð sem jákvætt og neikvætt fyrirbrigði. Það sem skapar henni jákvætt viðhorf eru ný tækifæri sem hún gæti haft í för með sér. Nefnt er að fiskur getur bunkað sig undir raflinum sem mögulega þýðir öruggari laxveiði á þeim stöðum. Veiðiferðaþjónustan eygir einnig mögulega tekjuaukningu samfara aukinni raforkuframleiðsla í Blönduvirkjun þar sem það gæti mögulega lengt veiðitímabilið í ánni. Línan gæti mögulega nýst útivistarfólki til rötunar í óveðrum og línuvegirnir gætu opnað akandi, hjólandi og ríðandi umferð aðgengi að svæðum sem eru lokuð fyrir t.d. ætla hestaáhugamenn á Akureyri að falast eftir að nýta línuveginn yfir Moldhaugahálsinn að Þelamörk til að komast vestur í Hörgárdal.

Ef þetta væri þannig að við mættum nota þennan veg sem verður kannski ekkert sjálfgefið þá gæti þetta orðið til þess að opna einhverjar leiðir sem hafa áður verið lokaðar. En náttúrulega yrði þetta potþétt ekkert augnauki af þessu í landslaginu. Það náttúrulega...ég trúi því ekki að það finnist nokkrum manni. Ekki einu sinni held ég hjá Landsvirkjun. Mér finnst það ótrúlegt. (Útivistarunnandi á Akureyri)

Þessi orð hestaútivistarunnandans vísa einnig í það sem skapar Blöndulínu 3 neikvætt viðhorf undir rómantísku formerkjunum. Hagsmunaaðilar eru almennt sammála um að hún rími ekki við það að upplifa sig í náttúrunni:

Að upplifa sig í náttúrunni. Þessi línulögn rímar ekki við það. Nei hún gerir það ekki. (Ferðaþjónustuaðili í Akrahreppi)

Öllum þessum framkvæmdum fylgja viðhorfsbreytingar gagnvart því umhverfi sem línan liggur um það er bara svoleiðis. Þú ert ekkert að horfa á sama umhverfið með sömu augum. Fórnirnar eru í kringum okkur úti um allt sko og þeim fjölgar alltaf á kostnað náttúrunnar. (Ferðaþjónustuaðili í Skagafirði)

Hún fellur ekki undir þá landslagsþætti sem útivistarfók eða ferðaþjónustuaðilar leyfa í landslagi óbyggðanna eða í jaðar- eða sveitalandslaginu á megináhrifasvæðinu án þess að það missi hið eftirsóknarverða gildi sitt sem ósnorin náttúra, eða ósnortin sveit. Það upplifir hana sem skemmd í útivistar- og ferðaþjónustulandslaginu.

Það eru þessi sjónáhrif. Þessi sjónmengun sem þú verður fyrir þegar þú horfir upp í fjall og í miðju fjallinu eru þessi möstur þessi rafmagnsmöstur Þetta er náttúrulega ofsalegt lýti í landslaginu...Út af því að landið er ósnortið fyrir. Svo kemur allt í einu eitthvað sem maðurinn er að búa til. (Útivistarunnandi í Skagafirði)

Í þessu sambandi er Blöndulína 3 skynjuð sem eyðileggjandi afl – lýti – sem breytir umhverfinu og hugmyndinni um að umhverfið sé náttúrulegt og rímar því ekki við þörfina um að komast í snertingu við náttúruna og öðlast þau hughrif sem slík dvöl gefur í skyn og sóttst er eftir.

Við gerum út á það að vilja selja ósnortna náttúru, en þetta er nú eiginlega aðalsmerki þess að vera ekki ósnortið. (Ferðaþjónustuaðili á Akureyri)

Auðvitað er þetta hundleiðinlegt. Þetta er lýti. Þetta eru skelfileg lýti í landinu alveg hreint sko. Ha. Það er mesta lýti af þessu. (Útivistarunnandi í Húnavatnshreppi).

Það er náttúrulega sjónmengun af þessu. Það er ekki spurning. ...mastur minnir mig á bara eitthvað skrímsli bara ha ha ha. (Ferðaþjónustuaðili í Skagafirði)

Þetta á bæði við um ferðaþjónustuaðila og útivistarunnendur. Ástæðan virðist vera að Blöndulína 3 beinir huganum að öðru – manninum og umsvifum hans.

Á bara manninn. Bara í sambandi við það þróunin um hvornig þetta er að verða. Að við erum alltaf að fara lengra og lengra með þessa hluti sem maðurinn þarf á að halda. En það er það sem mér finnst við hálendið að maður kemst í burtu frá þessum nútímaþægindum sem maður er alltaf með.

Maður er bara með þrímusinn sinn og það bara dugar. Kannski er það bara svona Back to Basics. Svona aðeins aftur til fortíðar. (Útivistarunnandi í Skagafirði)

Algengast er að hún minni fólk á iðnvæðingu og stóriðju.

Þetta minnir bara á iðnaðarhverfi sko iðnaðarumhverfi það gerir það, sem er algjör andstaða við það sem verið er að selja. (Ferðahjónustuaðili í Skagafirði)

Einnig þykja mastralínur af þessari gerð og stærð svo mikið mannvirki að það sé ekki hægt að fela það í landslaginu heldur það dragi til sín athygli í krafti stærðarinnar. Þetta skapar línunni neikvætt viðhorf sérlega á ákveðnum stöðum þar sem fólk telur að hún verði áberandi, í sjónlínu við mikla umferð eða gangi þvert á landslagsheildir. Nefnd voru eftirfarandi svæði í þessu sambandi: Blöndustöð-Svartárdalur, Svartárdalur-Vatnsskarð, Héraðsvatnaleið, Efribýggðaleið, Norðurárdalur, Öxnadalshéiði, Öxnadalur og spottinn Moldhaugaháls-Akureyri.

Þetta er náttúrulega ótrúlegur óskapnaður þessar línubýggingar þær eru svo háar og þær taka svo ótrúlega mikið til sín. Maður áttar sig ekki á því fyrr en maður stendur hjá þeim og maður er bara kominn á svæðið þar sem þær hafa verið lagðar hvað þetta er miklu meira og svona áhrifaríkara heldur en maður í raun og veru gerir sér grein fyrir þegar maður er bara í sakleysi sínu úti í sveit og það er nóg pláss skilurðu. En það er ekki það. (Ferðahjónustuaðili í Skagafirði)

Mér finnst hún bara svo æpandi yfir Eggjarnar hérna. Verður þar alltaf svo áberandi sko. (Ferðahjónustuaðili í Skagafirði)

Hina afgerandi neikvæðu afstöðu til línunnar undir þessum formerkjum má einnig skýra með því að hún rímar ekki við markmiðin með útivistinni/ferðalögunum né þær kröfur sem fólk gerir til þess landslags sem býður upp á aðstæður fyrir þá iðju. Markmið fólks eru að njóta náttúrulegs umhverfis, dást að fallegum náttúrufrýrbrigðum, hreyfa sig að vild, hafa óhindrað útsýni yfir náttúrulegt landslag, reyna á sig og komast í betra líkamsástand, njóta einveru o.s.frv. Þeir telja að háspennulína eins og Blöndulína 3 ögra og stríða á móti þessu. Landslagið eftir línu er hvorki náttúrulegt, fallett né ögrandi heldur truflar þá upplifun.

Hún truflar það. Segjum að þú ert uppi í fjalli og þú ætlar að horfa yfir og línurnar eru fyrir á stóru svæði. Þetta gera það. Þetta eyðileggur myndina. Og upplifunin er iðulega þessi mynd sem við erum að horfa á. (Ferðahjónustuaðili á Akureyri)

Útivistarfólk er sammála um að línan muni ekki hindra för þeirra eða breyta landnotkun, heldur fyrst og fremst gengisfella landslagið og beina upplifuninni í aðra átt. Það hefur á tilfinningunni að fólk hafi aðlögunarhæfni, reyni að gera gott úr aukinni uppbyggingu t.d

myndu jeppamenn nýta línuveginn þó svo það sé ekki í anda hinnar eftirsóttu aðstæðna og upplifunar á vettvangi eins og þessi jeppaútivistarunnandi gefur í skyn:

Ég held að menn láti þetta ekki hafa áhrif á sig. Það er eins og með þetta virkjanabrölt á hálendinu að þó svo að menn séu ekki hrifnir af þessu en þá þá hérna þá notum við stundum brýnnar og svona í staðinn fyrir að fara yfir árnar. Það léttir stundum hjá okkur. En við erum ekkert í jeppamennsku til að hafa þetta eitthvað auðvelt sko. Annars getum við bara keyrt innanbæjar ef við ætluðum að hafa þetta eitthvað auðvelt. Líka það er þetta, eins og þeir sem ganga á Everest. Þeir eru ekki að ganga á Everest af því að það er auðvelt sko. Bara að komast þessar leiðir sem eru ófærar. Það er það sem við viljum. Við viljum ekkert keyra bara eftir vegum við viljum keyra á snjó og keyra þar sem við viljum bara einhvers staðar. (Útivistarunnandi á Akureyri)

Viðmælendur sýndu strax aðlögunarhæfni í viðtölunum með því að nefna að línan færi göngumönnum fljótt úr augnsýn t.d. í Giljagöngum í Öxnadal, sæist ekki vel úr mikilli hæð t.d. af Mælifellshnjúki og nefndu að það væru aðrar raflínur fyrir t.d. í Öxnadal þó hún væri smærri í sniðum. Einn útivistarunnandi, sem hefur sérlegan áhuga á tæknilegum mannvirkjum og lausnum og skynjar Blöndulínu 3 fyrst og fremst sem slíka, er sá eini af 42 viðmælendum sem telur að línan mun ekki hafa neikvæð áhrif á upplifun sína úti í mörkinni. Sá dæmir línuna hins vegar sem neikvætt fyrirbrigði þegar hann hugsar um kjöraðstæður fyrir sína útivist og meginmarkmið með henni og veit fyrir víst að henni yrði mótmælt af félögum sínum ef til stæði að leggja Blöndulínu 3 um meginútivistarsvæði hans, en þar eru engin mannvirki sem stendur.

Ferðaþjónustuaðlilar eru almennt með harðari afstöðu gagnvart Blöndulínu 3 undir þessum formerkum en útivistarunnendur því þeir eiga einnig efnahagslegra hagsmuna að gæta. Þeir sem sjá fyrir að línan gengur mögulega á auðlindina sem þeir gera út á hafa mjög neikvæð viðhorf gagnvart henni. Í þessu sambandi nefna menn að helgunarsvæði línunnar geti mögulega hamlað uppbyggingu á skotveiðiferðamennsku í Norðurárdal og Öxnadal og eyðilagt veiðistaði í öllum ánum sem hún þverar.

Sko ... þeir má nú ekki fara með þetta þannig að þeir planti mastri í veiðistað sko þá eru þeir bara að eyðileggja hann. Það er ekki víst að það fari mjög vel í veiðifélagið. ... þeir þurfa náttúrulega að seta lagi og koma línunni fyrir þar sem þeir eru ekki að skemma.... Við ætlum ekkert að gefa þeim veiðisvæðið af því að þeir þurfa að selja Akureyringum rafmagn. Þeir verða bara að taka tillit til þess að við erum þarna með auðlind sem við erum að selja. (Fulltrúi Veiðifélags Blöndu og Svartár)

Einnig var nefnt að línan gæti hamlað athafnir veiðimanna sem þurfa pláss til að kasta flugunni og ekki megi skjóta úr byssum í návígi við háspennulínur. Harðir andstæðingar Blöndulínu 3 á meðal ferðaþjónustuaðila telja hana færa landslaginu neikvæðan tón sem verði frekur á athygli af því að hann er eyðileggjandi fyrir land og stemningu; línan gangi

þar af leiðandi einnig á sérstöðu Íslands sem áfangastaður ferðamanna á erlendum mörkuðum, en ferðaðjónustuaðilar á megináhrifasvæðinu upplifa sig sem hluta af þeirri heild, eins og þessi ummæli hestaferðaðjónustuaðila í Skagafirði staðfesta.

Við erum að selja... sérstaða íslenskra hestaferða byggjast upp á tveimur megin þáttum. Það er að reka hesta í opinni náttúru og að náttúran sé óskemmd. Þetta eru grunnþættir og sérstaða íslenskra hestaferða byggjast á þessum tveimur þáttum. Þú getur farið út um allan heim og ridið í miklu tilkomumeira landslagi en þessa þætti áttu mjög erfitt með að finna ... fólkið þráir frið og ró. Það er það sem við erum að selja.

Koma Blöndulínu 3 á starfsvæði þeirra ógnar ímyndinni sem ferðamannalandið Ísland hefur, sem er sú sama og þeir gera út á og hafa verið að byggja upp. Þeir sem fá línuna ekki á sitt starfsvæði eða fá hana á sitt svæði en hafa ekki reynslu af upplifun ferðamanna af raflinum telja að Blöndulína 3 fyrst og fremst gengisfelli landslagið en að öðru leyti stefni starfsemi sinni ekki í voða; ferðamenn muni áfram koma, sérlega Íslendingar og þeir munu áfram stefna þeim á sömu slóðir þó að þeir telja að upplifunin verði önnur og verri eftir línu. Menn sjá fyrir að þurfa að spila úr þessu með því að breyta áætlunum og áherslu í ímyndasköpun. Þetta viðhorf kom fram hjá ferðaðjónustuaðilum í Húnavatnshreppi, við Hraun í Öxnadal, í Skagafirði og í Hlíðarfjalli og á við þau svæði sem ferðamannastaði.

En hérna ég held að þá verði okkur [Skagfirðingum] ekki stætt á að auglýsa okkur sem svona ósnortið og kannski svolítið gamaldags þannig skilurðu. Ég held að við missum allavega þann sjarma. En ég veit ekki hvort fólk hætti að koma þó að hér væru möstur. En mér finnst þau takmarka okkar möguleika samt og svona aðeins fella ryk á trúverðugleikann. (Svanhildur Pálsdóttir ferðaðjónustuaðili og formaður Félags Ferðaðjónustuaðila í Skagafirði)

En skíðasvæðin eru náttúrulega allt.. þau hafa þá ímynd að þú sért í hreinni náttúru og svona. Og leggja mikið upp úr því að þetta sé vistvænt og svona þótt þetta sé orkufrékt og svona noti mikið af landi og þess háttar. ...Nei við erum ekkert að flagga því sko. Það [fólkið] eiginlega ákveður að ignorera það. Þetta er svona óheiðarlegt. Við viljum ekkert hugsa um það. Við viljum bara hugsa um eitthvað jákvætt. Þannig að við erum svona það er þessi ímynd sko að þetta sé náttúrulegt og ósnortið og hreint og fínt sko. Og með góðu útsýni yfir bæinn. Þannig að ef það er lína sem að sker í þessa þetta útsýni þá náttúrulega myndi hafa einhver áhrif sko. ...Hún myndi draga úr gildi þess að koma í Hlíðarfjall sem útivistarstaðs. Og þetta sem ég var að segja sko ef hún er að koma hérna alveg upp við veginn og það á að gera lyftu hérna hvort sem það verður á næstu 10 árum eða hvað að þá er þessi lína hún er fyrir. Þá er það ekki hægt. Þú getur ekkert farið undir hana sko. Þetta eru 10-15 metra há möstur fyrir svona lyftu þannig að það myndi svona skarast dálítið. En svo hefur maður fullan skilning á því að það þarf að koma rafmagninu... En ímyndin út á við, sérstaklega á markaði erlendis það myndi sko klárlega gefa þessu annan vinkel.

Þeir sem fá línuna inn á athafnasvæði sitt og hafa reynslu af viðbrögðum ferðamanna við raflinum, halda því fram að engin uppbygging truflar ferðamenn meira þegar ferðast er um landið en raflínur, sem er alveg í takt við niðurstöður annarra rannsókna á neikvæðu

viðhorfi fólks til raflína í landslagi (Soini o.fl. væntanlegt). Ferðaþjónustuaðili í Skagafirði lýsir reynslu sinni af hálendinu svona:

Það bara truflar, það skemmir listaverkið Ísland. Við getum horft á náttúruna sem listaverk og svo kemurðu með svona strik yfir listaverkið og eyðileggur það. Svona í einfaldri mynd þá lít ég á þetta þannig. ...Lína er, við getum séð hvernig þetta er þegar við erum að koma yfirKjöl og ríðum inn í línurnar fyrir ofan Gullfoss. Þetta er áfall fyrir fólkið. ...Þetta er eins og slá fólkið í andlitið. Hestafólk og göngufólk og allt þetta fólk sem er uppi á hálendi, allt í einu er það tekið úr þessari paradís sem fjöllin eru og minnt svona rækilega á að það er komið að ferðalokum.

Leiðsögumaður lýsir reynslu af viðbrögðum veiðimanna við raforkulínunum í kringum Blönduvirkjun á þessa lund:

Þeirra sýn á landið þá ... í þeirra heimahögum þá er mikið svona skógivaxið og þá sjá þeir ekki landið. En hérna er svona nakið land móar og melar og gras og þeir sjá landið og þá stingur þetta soldið í stúf sko.... það er mjög jákvætt að sjá landið. Þeir eru vanir að sjá bara næsta tré. Þannig að það er svona öðruvísi og svo kemur eitthvað risamastur og það er ekki töff...Auðvitað skiptir máli hvernig þú leggur þetta fyrir fólk. Ef þetta er, ef þú ert að spá í einhver svona umhverfissjónarmið þá fór náttúrulega hellings land undir þetta og maður er ekkert að tala um það. Maður einblýnir frekar á það að halda fólkinu góðu svo það komi aftur og bendir því á að Blanda hafi verið drullug eða skítug fyrir vikjun en með tilkomu virkjunarinnar þá breyttust veiðiskilyrði til hins betra og það var hægt að stunda fluguveiði sem er að öllu dýrari veiðileyfi en þau sem þú mátt bæði nota maðk og spín. Þetta er fínna – the sophisticated way of fishing – eins og Bretinn segir.

Þetta fólk telur víst að Blöndulína 3 mun hafa neikvæð áhrif á ímynd svæðanna og upplifun ferðamanna sem hafa hana í augnsýn og þannig ógna þeirra eigin starfsemi beint og óbeint því ferðamenn vilja upplifa náttúruna sem þeir kaupa. Viðbrögðin yrðu að reyna að beina umferð ferðamanna á önnur svæði ef það er mögulegt. Undir þetta viðhorf taka forsvarsmenn stórra ferðaþjónustufyrirtækja utan megináhrifasvæðisins sem hafa áralanga reynslu af viðbrögðum erlendra ferðamanna við raflínunum úti í mörkinni. Þeir telja að hvert nýtt mannvirki sem tilheyrir raforkuframleiðslu eða flutningi á rafmagni gengur æ meira á kjarnaímyndina – hina villtu og ósnortnu náttúru ferðamannalandsins Íslands – og því sé forðast að sýna möstur eða eitthvað sem minnir á raforkuframleiðslu og háspennulínur í kynningarefni. Af þessum aðilum er Blöndulína 3 skynjuð sem neikvætt mannvirki sem hefur alla burði til að grafa undan ferðaþjónustunni og sökum þess telja þessir aðilar mikilvægt að það verði skoðað ofan í kjölinn að setja Blöndulínu 3 í jörð á „krítískum“ stöðum, svo vitnað sé í einn viðmælandann, sem eru alltaf þeirra eigin athafnasvæði eða svæði sem hafa verið upphafin í nafni rómantíkurinnar og þar með talin verðmæt. Eftirtalin svæði eru nefnd í þessu sambandi: legustæðið yfir Blöndudal, Svartárdal og munn Mælifellsdals sem mögulega sjást langt að og trufla upplifun ferðamanna á hálendinu eða þeirra sem koma af hálendinu um þessi svæði; þetta

sama legustæði fyrir uppbyggingu hestaferðamennsku í Húnavatnshreppi; Svartá fyrir veiðimenn sem þar veiða; línan yfir Svartárdal, Vatnsskarð og Skagafjörð (Héraðsvatnaleið) fyrir hestaumferð yfir í Skagafjörð og skipulagðar hestaferðir í Valadal. Efrabyggðleið er harðlega mótmælt af hesta-, flúðasiglinga- og stoðþjónustuferðaþjónustuaðilum sem starfa á því svæði. Héraðsvatnaleið er einnig harðlega mótmælt af aðilum í sömu greinum auk þeirra sem eru að byggja upp sögutengda ferðaþjónustu í Blönduhlíð. Hún þykir þar fyrir utan enn meira áberandi en Efrabyggðaleið sem skapar neikvæða afstöðu til Héraðsvatnaleiðar. Hins vegar kemur á móti að þar fylgir Blöndulína 3 núverandi byggðalínu og þjóðvegi sem skapar jákvæða afstöðu til Héraðsvatnaleiðar. Veiðiferðaþjónustuaðili í Norðurárdal mótmælir komu Blöndulínu 3 á sitt svæði. Það sama má segja um stoðferðaþjónustuaðila í Öxnadal, skipuleggjendur gönguferða og útivistarunnendur um legustæðið framhjá fólkvanginum Hrauni í Öxnadal. Legustæðið frá Þelamörk að Akureyri er kítískt svæði í augum hestaútivistarunnenda, gönguferðaskipuleggjenda og ferðaþjónustuaðila á Akureyri. Síðan eru mjög skiptar skoðanir um legustæði Blöndulínu 3 meðfram þjóðvegi 1. Flestir viðmælenda telja að Blöndulína 3, hvort sem hún verði fordæmisgefandi framkvæmd eða ekki, eigi og geti staðið við þjóðveg 1. Sumir halda því fram að einhvers staðar þurfi flutningur á fólki, vörum, rafmagni til og frá stöðum að vera og eðlilegast sé að hann fari fram í þjóðvegalandslaginu. Mastralína sé auk þess eitthvað sem ferðamenn eru vanir heiman frá sér og því ef til vill ekki þörf að hafa áhyggjur af Blöndulínu 3 einmitt þarna.

Þetta þarf ekki endilega að ríma illa við hagsmuni ferðaþjónustunnar sérstaklega ekki ef þetta er haft á svona stað þar sem þetta er haft meðfram þjóðvegi 1 – hérna þjóðvegur 1 er bara flutningslína fyrir fólk og ef að fólk vill... mér finnst að fólk verði að líta á það þannig. Það er þó betra að allt svona sé sem næst þjóðvegi 1 ef svo fólk vill losna við þetta úr augunum að það fari það út af þjóðveginum. Það er þó miklu skárri að það sé þó þar. Svo er spurning hvort útlendingar taka eftir því af því að þeir eru vanir að hafa þetta. (Ferðaþjónustuaðili í Húnavatnshreppi)

Aðrir halda því fram að staðsetningin meðfram þjóðveginum sé góð á þeim forsendum að það svæði þoli helst meiri uppbyggingu án þess að ganga á ímyndina; það er búið að „skemma“ það hvort eð er, ekki skipti máli hvort línurnar séu ein eða tvær, þá verði óbyggðunum hlíft og að það sé mikilvægara.

Við erum með stór svæði sem eru algjörlega óspillt og þess vegna finnst mér bara gott mál að línan fái að liggja bara á sama stað og gamla línan og sama stað og þjóðvegurinn. Þú veist við erum bara með þessa línu þarna í gegn sem að skemmir útsýnið og upplifunina. Við erum þá bara með það á einum stað. (Ferðaþjónustuaðili á Akureyri)

Þeir sem hafa reynslu af upplifun ferðamanna á raflínunum eða hafa sjálfir upplifað raflínur af svipaðri gerð á ferðum sínum um landið gefa í skyn að gamla tréstaúraformið og mastralína séu ekki sambærileg mannvirki; að núverandi tréstaúralína meðfram þjóðvegnum í Öxnadal og t.d. í Suðursveit hafi sloppið, en mastralína af þeirri gerð sem hér um ræðir samofna þjóðvegalandslaginu muni vinna gegn kjarnaímyndinni.

Mér finnst líka að við erum að kynna hérna Ísland sem hreint og fallett land og svo eiga ferðamennirnir bara að keyra meðfram þessari línu hérna. Bara þetta eyðileggur? Bara af því að þetta er sjónmengun. Þetta er bara ljótt. Þetta rímar ekki við einhvern veginn hreint og fagurt og ósnortið. (Ferðaðþjónustuaðili í Hörgárbyggð)

Þeir benda á að þjóðvegur 1 sé mikilvæg samgönguæð sem tengi svæðin saman. Með því að keyra hann upplifir fólk Ísland í heild sinni.

Vegna þess að þetta eltir svolítið þjóðveg 1 og það sem ég sé við það að megin straumur ferðamanna liggur auðvitað um hringveginn og það er hringvegurinn sem að, að sumu leyti held ég að þetta sé svona að hérna hann er alveg gríðarlega mikilvægur fyrir ferðaðþjónustuna á Íslandi. Þó að manni sé illa við þessa hópa sem fara hringinn á 5 dögum og allt það. En það að geta farið hringinn í kringum landið það held ég skapar okkur mjög mikla sérstöðu sem ferðaðþjónustuland. Þú getur upplifað allt landið. (Svanhildur Pálsdóttir formaður Félags Ferðaðþjónustunnar í Skagafirði)

Sumir þeirra sem eru vissir um neikvæð áhrif Blöndulínu 3 á upplifun ferðamanna vilja ekki fá hana við þjóðveginn heldur. Að þeirra mati skiptir það litlu máli hvar ný háspennulína verður staðsett því hún hefur alltaf skemmandi áhrif á landið sem áfangastað fyrir ferðamennsku. Þessir aðilar telja að því hafi ekki verið mættur nægur skilningur í samfélaginu hingað til að mannvirki sem tilheyra raforkuframleiðslu og flutningi á rafmagni eigi ekki samleið með ferðaðþjónustunni á vissum stöðum – sérlega stöðum þar sem njóta á náttúrunnar.

Menn skynja ekki þetta sko. Halda að þetta geti gengið af því að það er svo huggulegt og allt það. Að það sé hægt að sameina þetta segja þeir sko. Það er svo oft það sem þeir segja þessir virkjanasinnar. Að það er hægt að sameina þessa tvo þætti. En á vissum stöðum fer þetta ENGAN VEGINN saman! Það er bara þannig. (Fulltrúi ferðaðþjónustufyrirtækis utan megináhrifasvæðisins)

Blöndulína 3 er einnig skynjuð og metin sem hluti af menningarlandslagi svæðisins, en það er einmitt það sem gert er út á í ferðaðþjónustunni sem fer fram í byggðinni. Þeir sem sjá fyrir að fá hana inn á sitt svæði (sérlega Skagafirðingar, en einnig hestaferðaðþjónustuaðili í Húnavatnshreppi og stoðferðaðþjónustuaðili í Hörgárbyggð auk hluti útivistarunnenda í öllum sveitarfélögum) skynja hana sem skemmd á heimkynnum sínum, sjarma þess og einkennum. Sumum Húnavetningum sviður ennþá undan því að hafa misst stóran hluta af heiðalandslaginu undir vatn við byggingu

Blönduvirkjunar. Skagfirðingar sýna viðkvæmni í þessa veru vegna Blöndulínu 3 og nefna Mælifellsdal, Mælifellshnjúk, Eggjar, sléttuna fram af Vatnskarði og síðast en ekki síst Héraðsvötnin. Þetta kristallar neikvæða afstöðu hjá þeim gagnvart línunni.

Ja sko fyrir öllum Skagfirðingum burtséð frá ferðamönnum, þá er þetta flatlendi, þessi víðátta sem þetta býður uppá hérna þetta er það sko meginatriðið í bara sjálfsmynd, ímynd ... þú veist þessi víðátta, þessi fallega slétta náttúra og Héraðsvötnin með öllum sínum áhrifum jafnvel þó að menn séu að reyna að ráða við þau, þeir vita það að eftir einhvern ákveðinn tíma þá tekur hún af þeim ráðin, en það verður ekkert gert ef það verða byggðir einhverjir himinháir straumbrijótar til að verja einhverja himinháa eða 25 metra háa línu. ... þá ertu komin með landslag á þennan slétta flöt sem enginn Skagfirðingur held ég geti... hann horfir þá bara í hina áttina skilurðu. ... Ja sko það mun rýra upplifun ferðamannsins og heimamanna að leggja hana hérna með Héraðsvötnum. Það bara mun gera það punktur! (Ferðapjónustuaðili í Skagafirði)

Stærð og form Blöndulínu 3 ýtir jafnframt undir að fólk telur að hún muni aldrei venjast fullkomlega þrátt fyrir að allir viðmælendur sem búa við núverandi byggðalínu séu flestir búnir að taka tréstauroformið í sátt og venjast henni nema þeir sem heyra suðið í núverandi línu sem minnir þá á rafmagnsflutninginn t.d. hestamenn á leiðinni á milli Varmahlíðar og Sauðárkróks, eða þar sem hún nær ennþá að minna á sig sem er helst í Norðurárdalnum þar sem hún þykir áberandi. Blöndulína 3 þykir hins vegar mikið bákn og of stórkarlaleg og stóriðjuleg til þess að falla inn í mórál og lágstemda uppbyggingu landbúnaðarlandslagsins sem byggðalína. Það sé heldur ekki hægt að bera hana saman við gömlu tréstaurlínuna. Þetta á jafnt við útivistarfólk og ferðapjónustuaðila og sumir töluðu af reynslu af línubyggingum annar staðar:

Sko þetta er náttúrulega ef ég horfi nú bara heim í sveitina, þá elst maður upp við þá staura sem að voru þar, þessir gömlu. Þeir voru náttúrulega svona brúnir og féllu ótrúlega inn í landslagið þannig. Þeir voru ekki beint að trufla mann þannig. En þetta er svona dálítið það sem þú elst upp við þú venst því. En þetta er svo svakalega mikið bákn. Ég sá þessar teikningar af þessum staurum og hérna þetta eru bara mannvirki. Það er ekki langt síðan að ég fór austur á Reyðarfjörð og fór þarna og sá sem sagt línurnar, línubáknið sem voru þarna komin, og þetta stakk rosalega í augun að sjá þetta. Þetta var alveg bara, maður sagði bara já þessi dalur er orðinn eitthvert virki. Ég fór bara að hugsa núna... þegar ég sá þetta, þetta stakk alveg rosalega í augun að hafa þetta svona. Þetta er svo ROSALEGA mikið mannvirki. Þannig að sko ef að Öxnadalurinn minn fær eitthvað svona...(Útivistarunandi á Akureyri)

Mér finnst svona eins og héraðið er núna þá erum við svona... auðvitað eru fullt af svona rafmagns og svona skilurðu en það er ekkert svona stórkarlalegt eða svona stóriðjulegt. Og mér finnst nú, ég bý nú í Blönduhlíðinni og það er allt... þetta er svona einhver gamall vani að þegar ég kem frá Akureyri þá krossar sko línun og maður horfir alltaf á þessa beinu línu sem staurarnir eru. Þetta grípur augað. (Ferðapjónustuaðili í Akrahreppi)

Fyrir vikið telja menn að línun muni trufla upplifun í sveitalandslaginu, sérlega ferðapjónustuaðilar sem skynja núverandi byggðalínu sem lýti t.d. á Eggjum, í Glaumbæ

og í Kjarnaskógi þar sem ferðamenn sýna gjarnan neikvæð viðbrögð við gömlu tréstaurnum.

Í 20 ár hefur verið lína hér fyrir framan gamla bæinn í Glaumbæ og það eru ákkúrat krossgötur. Það er tenging úr staurnum sem er ákkúrat fyrir framan gamla bæinn yfir í Hegranses. Þar liggur bara bein lína. Og það er tínundi hver maður sem talar um að þetta sé hræðilegt og spyr: Er þetta nýkomið? Og á þetta alltaf að vera svona? Á ekki að setja þetta í jörð? Það eru viðbrögð við þessu. ... Sérstaklega útlendingar. (Ferðahjónustuaðili í Skagafirði)

Þessir sömu aðilar eru vissir um að Blöndulína 3 muni trufla ferðamenn og útivistarmenn sem þurfa að hafa hana í augnsýn.

Blöndulína 3 er einnig skynjuð sem skaðvaldur fyrir heilsuna og umhverfið. Þessi viðbrögð eru alveg í takt við erlendar rannsóknir á viðhorfum fólks til háspennulína á möstrum. Fimmtungur viðmælenda, flestir úr hópi útivistarunnenda, sýna merki um hræðslu gagnvart ósýnilegri rafmagns- og rafsegulsmengun á sjálft sig, dýr eða plöntur og geta ekki hugsað sér eða öðrum að þurfa að vera lengi nálægt henni. Þetta skapar neikvæð viðhorf gagnvart staðsetningu Blöndulínu 3 t.d. nálægt veiðisvæðum þar sem hún gæti mögulega truflað líf og hegðunarmynstur fugla og fiska.

Hún liggur mjög nærri ánni frammi í Öxnadal en þá er náttúrulega allur fiskurinn kominn í ána og maður skyldi ætla að þetta ætti ekki að rugla hann. En maður veit það ekki. ... Og þetta getur haft áhrif á fólk og skepnur og gróður sem er í nánd við þetta, svona öflugna línu, sem ég held að sé takmarkað ef hún fer í jörð því þá er hún einangruð svo mikið. Og það er verið að leggja þetta í dag og þá verður þetta næstu áratugina. Þetta hlýtur að vera áratuga eða 100 ára ending af þessu. Við verðum að reikna með því. (Fulltrúi Veiðifélags Öxnadalsár og Hörgár)

Einnig má merkja hræðslu í þessa veru þar sem von er á línunni í byggð og á útivistarsvæðum þar sem margir dvelja staðbundið. Í þessu sambandi voru eftirfarandi svæði nefnd: Hörgá, Öxnadalsá, Herpistangi, Svartárdalur, Skagafjörður (bæði Héraðsvatnaleið og Efríbyggðaleið) og svæðið ofan við Akureyri.

...þá myndi ég frekar vilja hafna þessari óbyggðastemningu heldur en að hafa þetta í byggð því við verðum ekki lengi þar ef við eyðileggjum byggðina. Sérstaklega ef fólk er þannig þenkjandi að því finnst það hafa óþægindi af þessu. Sumir finna það. Út frá þessu vil ég frekar það er alltaf meiri mannaferð meðfram hér en ef þú ert kominn einhvers staðar uppí óbyggðir. ... Það er öðruvísi að horfa á þetta svona í þessum óbyggðu stöðum eða... þó að þú komir að þessu þá ertu að fara frá þessu aftur. En fólk fer ekki frá þessu í byggð nema það flytji í burtu. (Útivistarunnandi í Húnavatnshreppi)

Reynslan sýnir að stór möstur og hvinurinn sem sem þeim fylgir, einnig í núverandi byggðalínu minnir fólk einnig á mögulegar heilsuspillandi aukaverkanir sem vekur upp mjög neikvæðar kenndir. Þeir sem hafa þá reynslu skynja Blöndulínu 3 sem mögulega

hættu og eru mjög andvígir framkvæmdinni. Undir þessum formerkjum þykir hún heldur ekki tóna vel við hugmyndir um heilsusamlegt matarræði og líferni í náttúrunni s.s. eins og gert er út á í nágrenni Hrauns í Öxnadal.

...af því við erum fókuseruð á náttúruna og lífrænt ræktað og allt það þá hljómar þetta ekkert rosalega vel í takt við okkur. Svo annað sem ég er alveg drulluhrædd við það er þessi hérna rafmengun sem við vitum ekki af. Ég myndi aldrei búa fyrir neðan þessa línu. Aldrei. (Ferðahjónustuaðili í Hörgárbyggð)

Annað sem skapar línunni neikvætt viðhorf er að háspennulína á möstrum er skynjuð sem skaðvaldur fyrir umhverfið umhverfisins vegna. Héraðsvatnaleið, Efribyggðaleið, Norðurárdalur, Öxnadalsheiði, Hraun í Öxnadal og jaðar Akureyrar voru nefnd í þessu sambandi.

Þetta er allt önnur stærð á þessari framkvæmd heldur en gömlu línunni. Þetta eru ekkert sambærileg mannvirki. Þjónustuvegur með þessu þarf að vera 4,5 metrar hann þarf að vera fjer vörubílum sko. Og þar sem þetta er í hlíð eins og inn á Öxnadalsheiði í Skógarhlíðinni og Giljareitunum þar verður þetta alveg sko verulegt rask. Þar sem vegurinn er þrengstur. Vegurinn verður sprengur þarna inn í, þeir geta ekki notað núverandi veg og fara beint upp af möstrunum heldur verða þeir að leggja veg ofar í hlíðinni. (Útivistarunnandi í Skagafirði)

Sumir kvíða fyrir því að upplifa jarðrask á meðan á framkvæmdum stendur. Eftir að búið er að ganga snyrtilega frá þá má fara að venjast breytingunum.

En þetta eru töluverð spjöll sko. Það þarf að leggja hérna vegi að þessu og svona meðfram þessu og svo eru heilmiklar námur sem þarf að taka líka sko. Það er eins og ég segi, raskið finnst mér vera mest meðan á þessu stendur. Svo lagast maður þegar fram í sækir. (Útivistarunnandi í Hörgárbyggð)

Blöndulína 3 er skynjuð sem rafmagnsflutningsmannvirki í landi sem á við gífurlegan efnahagslegan vanda að stríða. Það sem kristallar einkum jákvæða afstöðu til Blöndulínu 3 er virkni hennar sem raforkuflutningsmannvirki og efnahagshrunið. Það að hún flytur nauðsynlegt rafmagn á milli svæða, til heimilana og atvinnulífsins og þar með viðmælenda sjálfra undir formerkjunum byggðalína kallar fram almennt jákvætt viðhorf til línunnar.

Við þurfum alltaf rafmagn. Það skiptir engu máli hvað þú ert að gera þá þarftu alltaf rafmagn alla vega í dag. Þannig að við þurfum að byggja þetta upp. Þess vegna er ég ekkert á móti þessu. Ekki neitt. Ég segi bara að þetta sé nauðsynlegt og ég held að þetta komi ekkert illa út. (Ferðahjónustuaðili í Hörgárbyggð)

Það má ekki gleyma því að þetta er orkufrek starfsemi hérna og við blífum ekkert á því að hafa ekkert rafmagn. Það er jarðstrengur sem fer hérna niðrúr. (Ferðahjónustuaðili á Akureyri)

Sú staðreynd að hún er mörgum sinnum stærri en núverandi byggðalína og að hún á að hluta að þjóna álþynnuverksmiðju á Akureyri finnst sumum jákvætt vegna atvinnuuppbyggingar og gjaldeyrisssköpun sem þeir tengja við hana þar, en skapar línunni einnig mjög neikvætt viðhorf. Í Hörgárbyggð og Skagafirði er línan skynjuð af sumum sem hreinn yfiringur því í krafti stærðarinnar er ekki hægt að nýta gömlu tréstaðana sem væri eðlileg endurnýjun á byggðalínunni þar sem hún veldur ekki stökkbreytingu á núverandi landslagi.

Fyrstu viðbrögð mín þegar ég sá þetta það var þvílík ókurteisi þetta var við landið og alla íbúa svæðisins að ætla að fara að búa til nýja línu. Af hverju ekki að nota sama línustæðið og er. Og þá var svarið að línun sem er þar ekki og það kostar svo mikið. En ef við höfum efni á því að búa þetta allt til og teljum við hafa efni á því að selja afurðina þá verðum við að hafa efni á því að leggja línuna. ...Tillagan er bara sett fram, tvær tillögur og þið megið velja heimamenn. Er það skipulag að heiman? Enda sérðu það nú alveg bara hérna. Við erum ekkert að selja rafmagn það er bara verið að fara yfir okkur. Okkar þarfir eru ekki teknar með í reikninginn með engu móti. Það er búið að velja jólastkrautið fyrir okkur á tréð og það á bara að leggja það, setja það þar sem að mönnum sýnist. Það er bara þannig upplifun. Ég meina framleiðslan er hér og kaupandinn er hér og kemur þetta okkur eitthvað við. Jú við þurfum að horfa á þetta. (Ferðaþjónustuaðili í Skagafirði)

Jafnvel má merkja þá tilfinningu hjá Skagafirðingum að þeim finnst verið að fara á bak við sig með því að hengja hugmyndina um „byggðalínu“ á Blöndulínu 3:

Þetta er náttúrulega byggðalína og þetta er sniðug leið hérna. Það hefði hljómað rosalega ef það hefði þurft að fara að leggja aukalínu. Þannig að við..allir græða þetta er sett upp þannig. (Ferðaþjónustuaðili í Skagafirði)

Hagsmunaaðilar ferðaþjónustu í Húnavatnshreppi finnst einnig gengið á efnahagslega hagsmuni sína í ferðaþjónustunni með gengisfellingunni á landslaginu sem línun boðar. Þetta á t.d. við um hestaferðaþjónustuna þar og nánast alla aðra ferðaþjónustuaðila á megináhrifasvæðinu sem fá línuna inn á starfssvæði sitt.

Ég held að allar framkvæmdir verða að taka mið af hvernig ásýndin er á landslaginu af því að ferðaþjónustan er bara stór atvinnuvegur líka þó að þetta séu margar litlar einingar þá eru hliðaráhrifin af ferðaþjónustunni það mikil að þetta bara varðar þjóðarhagsmuni heldur betur. Þetta er ekkert bara smá auka. Þetta er .. ef maður horfir á þetta bara í heildina þá er þetta bara mjög stór partur af okkar möguleikum til að lifa af hérna. Þannig að ég held að við verðum bara alvarlega að taka mið af því að við séum að vanda okkur þegar við erum í framkvæmdum hvort sem það er í tengslum við rafmagn, eða vegagerð eða hvað sem er. Við verðum að taka tillit til þess því þar eru mikir hagsmunir líka. Og auðvitað sko fyrir ferðamenn og ferðaþjónustuna en líka fyrir íbúana, svona risalína nánast yfir þeim nánast að þá finnst mér það nú fullgróft ég verð nú bara að segja það. (Ferðaþjónustuaðili í Húnavatnshreppi)

Einnig má merkja að Húnavetningar telja sig hlunnfarna af orkunni sem framleidd er innan sveitarfélagsmarkanna og ekki nýtt til atvinnuuppbyggingar þar. Allt þetta skapar neikvætt viðhorf til Blöndulínu 3.

...það sem mér finnst sem íbúi hérna þá vil ég sjá þessa orku nýtast hérna á svæðinu því mér finnst alveg eins hægt að setja upp iðnað hér eins og annars staðar. En ég geri mér náttúrulega grein fyrir því ef þessi lína er partur af byggðalínunni þá er hægt að flytja orkuna í allar áttir, báðar áttir. En eins og þetta lítur út núna þá er þetta sjálfstæð eining og að verið sé að leggja í þessa framkvæmd til að flytja orku í eitthvað ákveðið þarna ...til ákveðinnar framkvæmdar annars staðar. Mér finnst að það hefði mátt leggja áherslu á að nýta orkuna hérna til iðandar. (Ferðaþjónustuaðili í Húnavatnshreppi)

Þeir sem ekki eiga beinna efnahagsmuna að gæta, bæði ferðaþjónustuaðilar sem starfa utan línustæðisins og útivistarunnendur í öllum hreppum, tæp 40% viðmælenda, skynja Blöndulínu 3 hins vegar sem nauðsynlega fórn á krepputímum, sem ýtir undir jákvæða afstöðu til línunnar.

Þetta líka gefur peninga. Orkan þarf að komast þessa leið og það að setja hana neðanjarðar er það svo fráleitt af því að það eru svo mikið dýrara. það væri vissulega ágætt ef þetta þyrfti ekki að vera til en það verður bara ekki hjá því komist. Þetta er náttúrulega við eða í nágrenni við þjóðveg 1 og það er nú bara það bara kostar að vera til sko. Þetta er sú fórn sem við verðum að færa. Það verður ekki hjá því komist. Þessi möstur þau fara ekki hjá neinum viðkvæmum stöðum. Þannig að ég hef enga neikvæða skoðun á því. En ég öfunda ekki fólkið. Þetta er náttúrulega ekkert nálægt okkur sko. (Ferðaþjónustuaðili í Húnavatnshreppi)

Þetta er náttúrulega stórkostlegt lýti en ég ætla ekki að setjast í neitt dómarasæti um það. Mér finnst þetta ljótt, forljótt alveg og finnst alveg nóg að hafa eina línu. En ég er inni í atvinnulífinu og get ekki gleymt því að við verðum að hafa fyrirtæki sko þannig að ég verð að sætta mig við þetta. Það verður ekki bæði haldið og sleppt. (Útivistarunandi í Skagafirði)

Svo eru þeir sem eiga beinna efnahagslegra hagsmuna að gæta í ferðaþjónustu en telja það mikilvægara að rafmagnið sé flutt til Akureyrar því það stuðli að uppbyggingu efnahagsins í landinu. Þetta á bæði við ferðaþjónustuaðila í Hörgárbyggð og fulltrúa veiðiferðaþjónustu í Blöndu og Svartá sem skynjuðu Blöndulínu 3 sem jákvætt fyrirbrigði á þeim forsendum.

Þetta er náttúrulega ljótt en það er bara ...ljótir svona staurar sko en ég er svo ótrúlega pólitískur í skoðunum sko að mér finnst ...ég er að berjast við mínar eigin pólitísku skoðanir. Kannski af því að ég er ekki alveg inn í ferðaþjónustubransanum tæknilega séð. Ég er að selja ímynd veiðiáanna sem við erum að selja á Íslandi og ... en mér finnst kannski ekkert auðvelt að tala um þetta því ég hef ákveðnar skoðanir sjálfur á málinu. Og svo eru skoðanir fyrirtækisins þær að við viljum að þetta sé, að ímynd Ísland sé náttúran, að það sé dýrðlegt að koma hérna og allt það bara eins og allir aðrir. Það eru náttúrulega hagsmunir þjóðarinnar að fá sem flesta hingað. (Ferðaþjónustuaðili í Húnavatnshreppi)

En það sem flestum sviður mest undan í þessu sambandi er þetta form – mastralína – sem þykir vond aðferð til að flytja rafmagnið því hún gerir það á kostnað annarrar landnotkunar eins og ferðaþjónustu, útivist.

Það náttúrulega verður að koma með rafmagnið ég skil það en mér finnst bara að það ætti að hafa þetta neðan jarðar og ég rak augun í að það er talað um hærra raforkuverð [í Tillögu að matsáætlun]. Mér finnst bara að stóriðjur og verksmiðjur eiga bara að borga hærra rafmagn fyrir þetta [og ekki förna hagsmunum okkar] fyrir einhverja álþynnuverksmiðju. (Ferðaþjónustuaðili í Hörgárbyggð)

Háspennulína á möstrum er í þessu samhengi skynjuð sem gamaldags, kærulaus og óskynsamleg aðgerð því að hún gengur á auðlind ferðaþjónustunnar og þeirra atvinnugreina sem byggja söluvörur sínar á náttúrulegu landslagi og ímynd landsins um ósnortna náttúru.

Ég er ekkert fordómafullur alls ekki neitt sko... en þarna það er verið að hugsa um framkvæmdir mörg hundruð ár fram í tímann og það er alveg lágmark finnst mér að þeir sem að henni standa að þeir velti því bara fyrir sér að rusla henni upp svo ódýrt að framtíðin þurfi að skammast sín fyrir það. (Útivistarunnandi (og fyrrum ferðaþjónustuaðili) í Skagafirði)

Öllum viðmælendum sem eru á móti framkvæmdinni í dag yrði nokk sama um þennan rafmagnsflutning yfir sitt svæði ef línan færi í jörð þar sem uppbygging er fyrir. Jarðlína meðfram þjóðveginum er draumastaða allra viðmælenda. Menn eru hins vegar mjög meðvitaðir um efnahagshrunið og hafa meðtekið þau skilaboð úr umhverfinu að jarðlína er margfalt dýrari kostur en loftlína. Hins vegar eru flestir ferðaþjónustuaðilarnir meðvitaðir um að ferðaþjónustan sé ein af meginstoðum íslensks hagkerfis og ein af þeim atvinnugreinum sem á að koma Íslandi uppúr kreppunni. Þeir telja þetta flutningsform á rafmagninu í engum takt við þau markmið þar sem hún gangi á auðlindina sem ferðaþjónustan gerir út á.

Mér finnst voðalega skrítið að það sé ekki hugsað meira um það að setja þetta í jörð. Það er náttúrulega verið að spara en sparnaðurinn ..það er ekki þar með sagt að hann er til framtíðar ef hann er að eyðileggja fyrir möguleikum landsins í heild sem ferðaþjónustulands. Ég einhvern veginn held það að það sé atvinnugrein sem muni vaxa og vaxa og dafna. En ég held að það væri ekki alltaf gróðasjónarmiðið fyrir viðkomandi aðila heldur líka hagsmunir heildarinnar. Það eru klárlega hagsmunir heildarinnar að það fari sem mest í jörðu. (Ferðaþjónustuaðili á Akureyri)

Ferðaþjónustuaðilar gefa í skyn að það sé ekki góð stefna að auglýsa ónsortið landslag og afhenda eitthvað allt annað. Þeir vilja meina að landið sem ferðaþjónustuland taki ekki endalaust við mannvirkum af þessu tagi eins og ferðaþjónustuaðili í Húnavatnshreppi segir.

Ég geri mér líka grein fyrir því að það er stundum óhjákvæmilegt að fara einhverja millivegi. En það má ekki gleyma þessum...það verður að taka tillit til þessara hagsmuna sem liggja í því að hérna við höldum ásýnd landsins sem bestu. Það verður bara að vera einhver stefna sko en ekki alltaf eitthvað baráttumál í hvert einasta skipti sem settur er niður staur. Það verður bara að vera einhver skýr stefna og það verður bara að reyna að halda það út. Annars eftir einhver 50 ár þá verður þetta bara eins ég veit ekki hvað sko á ákveðnum svæðum á landinu. Það er kannski ekki hægt að ... að ákveðnum svæðum á landinu þá er þetta bara eins og járnskógur....Það er mjög slæm stategía að kynna eitthvað annað en verið er að selja. Það verður alltaf að vera mjög heiðarlegt samhengi þar á milli – þess sem þú kynnir og það sem fólk fær svo. Annars erum við bara að klúðra málum sko fyrir framtíðina.

Aðrir bentu á að það væri efnahagslega óskynsamlegt að selja eftirsótt rafmagn ódýrt.

Það eru allir heitvondir út í þessa sjónmengun og náttúrulega burtséð frá því það er bara alveg ósannað nema að þetta sé skaðlegt. Og margt sem bendir til þess að svo sé... það hefur bara verið vaðið áfram og reynt að sula upp nógu miklu og selt nógu mikið fyrir lágmarksverð burtséð frá því að það blasir við í orkuþverrandi heimi að þetta er auðlind sem hækkar í verði en ekki lækkar. Þetta hefur bara verið kallað á íslensku kjarnyrta máli: að spara aurinn en kasta krónumni. (Útivistarunnandi og fyrrverandi ferðaþjónustuaðili í Skagafirði)

Þeir sem skynja línuna á þennan hátt telja að það yrði efnahagslega hagkvæmara þegar upp er staðið að leggja í meiri kostnað með því að leggja frekar jarðstreng sem þar með gengur hvorki á auðlind ferðaþjónustunnar né þennan umhverfisvána anda sem er svo mikilvægt að sýna fram á á markaðnum í dag. Þá:

... gætum við líka notað það til að upphefja staðinn: „Hér er allt í jarðstrengjum. Þetta er græn orka“. (Ferðaþjónustuaðili á Akureyri)

Hins vegar kom fram hjá viðmælendum að það þyki erfitt að berjast fyrir náttúruvernd þó hún sé til efnahagslegs ávinnings einfaldlega vegna meðbyrsins sem þeir skynja að virkjanir og stóriðja hefur í samfélagsorðræðunni og neikvæðni sem þar ríkir gagnvart náttúruverndarsinum. Rannsakandi fann fyrir því að sumt fólk veigraði sér við að hafa afgerandi skoðun á áhrifum Blöndulínu 3 og þeir sem telja að hún muni hafa afgerandi neikvæð áhrif á umhverfið og upplifun ferðamanna bættu því yfirleitt við hálfhlægjandi að það þýddi ekki að þeir vilja standa í vegi fyrir því að flytja rafmagn á milli staða eða standa í vegi fyrir framþróun þjóðfélagsins, eins og það væri samasemmerki þar á milli.

Ef þetta er tekið snögglega saman þá er það sú virkni að flytja rafmagn á milli staða og efnahagshrunið sem skapar jákvæða afstöðu gagnvart Blöndulínu 3. Enginn ferðaþjónustuaðili né útivistarunnandi telur hins vegar að mannvirkið eigi raunverulega samleið með þeirra starfsemi/athöfnum úti í mörkinni fyrir utan þau tækifæri sem voru nefnd. Ríflega þriðjungur svarenda telur komu línunnar nauðsynlega fórn á landslagi á þessum krepputíma. Fyrir marga rekstraaðila ferðaþjónustu þýðir Blöndulína 3 mögulegt efnahagslegt tap. Það viðhorf er því ráðandi hjá 97% viðmælenda að finnast Blöndulína 3 ljótt og eyðileggjandi fyrirbrigði í ferðaþjónustu- og útivistarlandslaginu og það kallar fram almennar neikvæðar kenndir gagnvart henni. Fólk talar fyrst og fremst um sjónræn áhrif línunnar, eins minnst fólk á rafsegulmengun og háværan og leiðigjarnan hvin sem fylgir háspennulínum og minnst stöðugt á rafmagnsflutninginn. Það grípur til orða eins og *sjónmengun, skrímsli, alien og skelfilegt* eða *hræðilegt lýti* til að lýsa áhrifum Blöndulínu

3 á það landslag sem þeir dvelja í sem útivistarfólk eða gera út á sem ferðapjónustuaðilar. Framkvæmdin var því dæmd *skemmandi*, *eyðileggjandi* og *absúrd* fyrir þá náttúrustemningu og upplifun sem dvölinni á annars að fylgja þegar menn virða fyrir sér, njóta, dást og drekka í landslagið/náttúruna/áfangastaðina með öllum skynfærunum í gegnum ólíka ferðamáta/útivist.

5.3. Afstaða sveitarfélagsfulltrúa til Blöndulínu 3 sem leyfisveitendur

Sveitarfélögin hafa ekki tekið endanlega afstöðu til Blöndulínu 3 og munu ekki taka afstöðu til valkosta og lagnaleiða fyrr en nánari útfærsla og hönnun liggur fyrir hjá framkvæmdaaðila. Línan er einnig háð samþykki landeigendanna sem áætlað er að línan liggi um. Í viðtölunum var þó ljóst að fulltrúar sveitarfélaganna skynja Blöndulínu 3 fyrst og fremst sem flutningsmannvirki á rafmagni í landi sem á við gífurlegan efnahagslegan vanda að stríða. Hún tryggir orkuöryggi og orkuflutning á milli svæða og þar með stuðlar að atvinnuöryggi og að allir hafi rafmagn. Allt þetta skapar jákvætt viðhorf gagnvart framkvæmdinni. Hins vegar hafa sveitarfélögin ólíkar kenndir til hennar vegna tengslanna við Becromal á Akureyri sem Blöndulínu 3 er ætlað að þjóna. Þetta þýðir margfalt stærri byggðalínu en nú er og það veldur togstreitu á ýmsum sviðum. Hörgárbyggð og sérlega Akureyri sem er á móttöku endanum eru mjög jákvæðir gagnvart línunni þar sem hún þjónar atvinnuuppbyggingu á þeirra svæði. Sveitarstjórnin í Húnavatnshreppi er hins vegar meðvituð um að sumum heimamönnum sviður undan framkvæmdinni því enn sé verið að framleiða orku á þeirra svæði til atvinnuuppbyggingar á öðru svæði sbr. Blönduvirkjun á sínum tíma.

Sveitarfélagið hefur verið gagnrýnt fyrir að við erum að senda orkuna frá okkur. Við ættum að nýta orkuna heima. (Björn Magnússon oddviti Húnavatnshrepps)

Það eru mjög blendnar skoðanir í Akrahreppi til Blöndulínu 3 einkum út af stærð línunnar sem á að flytja 3 sinnum aflgetu Blönduvirkjunar í gegnum héraðið, en þeim sjálfum hefur nægt margfalt minni byggðalína. Línan er skynjuð sem umhverfislýti og sveitarstjórnarmenn hafa farið fram á að reynt verði að hengja línuna á tréstauro til að gera hana minna áberandi frekar en að hafna henni alfarið.

Hún er náttúrulega meira áberandi af því að hún er svona öflug hún á að flytja svo mikið. ...En þetta er erfitt fyrir sveitarstjórnarmenn að segja: þið megið ekki fara með raflínu. Það er mjög erfitt í við höfum ekki treyst okkur til þess (Agnar Gunnarsson oddviti Akrahrepps).

Húnavatnshreppur og Akrahreppur hafa farið fram á það við framkvæmdaaðila að fá línuna að hluta til í jörð fyrst og fremst til að verja íbúana við truflun sem línun boðar á landnotkun bænda og sem sjónmengun.

Við töluðum um það að það ætti skilyrðislaust að setja hana í jörð þar sem hún færi yfir hólminn. En svo mæta þeir á næsta fund og þá eru þeir með dæmi ef við leggjum í jörð sirka hédan og hingað þá[frá Vatnsskarði yfir fjörðinn og meðfram Héraðsvötnunum að Norðurárdal] og segja þetta kostar þetta. Miklu miklu dýrara og þá bara lúffa menn og hætta að tala um þetta. Nema ég... og þá koma rökkin að ef við byrjum á þessu, ef við opnum á þetta þá verðum við að gera þetta úti um allt sko. En er það ekki allt í lagi! Ef menn hafa rök fyrir sínu máli þá er það bara allt í lagi.(Þórarinn Magnússon hreppsnefndarfulltrúi Akrahrepps)

Fengist hafa þau svör að jarðlína yrði alltof dýr kostur og óraunhæfur möguleiki á þeim forsendum að það yrði fordæmisgefandi fyrir þær framkvæmdir sem á eftir koma í endurnýjun byggðalínuhningsins, eins og oddviti Akrahrepps staðfestir.

Og líka þarna þar sem þetta þverar, það er náttúrulega ljótast þar sem þetta þverar en þeir virðast vera mjög tregir að fara í það út af því að það skapar fordæmi annars staðar. Það er alls staðar verið að þvera dali og þar vilja allir fá þetta í jörð þannig að það er dálítið erfitt við það að eiga.(Agnar H. Gunnarsson oddviti Akrahrepps)

Hins vegar treysti sveitarstjórnin sér ekki að krefjast þess að línun fari í jörð á Héraðsvatnaleiðinni því sjónmengun sé léttvægari en að geta flutt rafmagn; þeir vilja ekki standa fyrir auknum efnahagslegum byrgðum á þjóðina eða kalla mastraháspennulínu yfir nágretta sína í Efrabyggð. Síðan hefur efnahagskreppan dregið úr vonum af þessu tagi.

Fulltrúar Húnavatns-, Akrahrepps og Hörgárbyggðar staðfestu að ekki hefði verið hugsað um í hagsmunum útivistarfólks eða ferðaþjónustu þegar sveitarstjórnin fjallaði um línuna fyrir sitt leyti og ekki hafi verið leitað eftir ráðgjöf um hvaða áhrif framkvæmdin gæti mögulega haft á atvinnugreinina.

Nei ekkert. Ég sé það ekki fyrir að sveitarfélagið leggi í það neina sérstaka fyrirhöfn eða kostnað. Þessi lína verður að vera segja menn til þess að landið sé í byggð, til að atvinnustarfsemi sé tryggð, það er megin sjónarmiðið. (Guðmundur Sigvaldason sveitarstjóri Hörgárbyggðar)

Fulltrúi Hörgárbyggðar telur að á svæðinu sé það sjónarmið ríkjandi að ferðaþjónustan er ekki að skila miklu til þjóðarbúsins, það sé hreinn og klár misskilningur. Fólk líti í kringum sig og telja nágretta sína sem eru eitthvað að fíkta í ferðaþjónustu hafa mjög lítið uppúr þessu. Því ætti stefna sveitarfélagsins að vera landbúnaðar- og iðnaðaruppbyggingunni í hag:

Maður hefur auðvitað heyrt þau sjónarmið í sambandi við ferðaþjónustu versus stóriðja að ferðaþjónustan myndi aldrei virka neitt. Gæti aldrei gefið því líkan arð inn í þjóðarþúð eins og stóriðjan. Að þetta væri algjör misskilningur. Menn væru að berjast á horriminni. Og menn hugsa ennþá svona. En þetta var kannski mörg fyrirtæki sem voru kannski viðkvæm versus eitt sem er með 300 manns. Menn sáu það sem miklu betri kost, heldur en að vera kannski að berjast einn með óvissa afkomu... Alla vega er ferðaþjónustan að vaxa á svæðinu og menn sennilega farnir að sjá að þetta geti gengið. (Guðmundur Sigvaldason sveitarstjóri Hörgárbyggðar)

Með hinum sívaxandi ferðamannastraum í Öxnadal og á Gásir gætu heimamenn farið að taka ferðaþjónustuna alvarlega sem atvinnugrein, segir fulltrúi Hörgárbyggðar en telur að ennþá sé það sjónarmið ríkjandi á svæðinu að það þurfi ekkert að gera ráð fyrir hagsmunum ferðaþjónustunnar neitt sérstaklega – túristarnir bara koma:

Þannig að ég hef það á tilfinningunni að það sé almennt viðhorf að þetta sé ekki eitthvað sem þarf að fíka í þeir koma bara túristarnir sem vilja. (Guðmundur Sigvaldason sveitarstjóri Hörgárbyggðar)

Í Akrahreppi telja menn ferðaþjónustuna mjög mikilvæga fyrir Skagafjörð en kvarta yfir því að hafa ekkert í höndunum sem sýnir fram á hversu efnahagslega mikilvæg ferðaþjónustan er fyrir svæðið og hversu forsvaranlegt það sé að verja hagsmuni hennar og taka eingöngu mið af henni.

Já en maður getur ekki sett það tölulega fram því ég þekki ekki tölurnar um hverju skilar ferðaþjónustan og hvað kostar þetta. (Agnar H. Gunnarsson oddviti Akrahrepps)

Oddvitinn telur að Blöndulína 3 muni ekki skaða ímynd Skagafjarðar og þar með möguleika Skagafjarðar á að byggjast upp sem ferðamannasvæði:

Nei ég held ekki. Einhver hluti af ferðamönnum eru komnir til að fá að sjá allt ósnortið. En hluti af ferðamönnum er fólk sem er vant að sjá nútímann. Og nútíminn eru bara línur og nútímanum fylgir bara alls konar drasl. ...Enda gæti ferðaþjónustan ekki þrífist nema hafa rafmagn. (Agnar H. Gunnarsson oddviti Akrahrepps)

Hin jákvæða afstaða oddvita Húnavatnshrepps, Akrahrepps og Hörgárbyggðar til Blöndulínu 3 byggist því fyrst og fremst á því að tryggja að allir hafi rafmagn – sjónmengunin er meira aukaatriði:

Ég veit að, þó að maður hafi ekki kannski velt því mikið fyrir sér, en það er sjónmengun af þessu en við viljum líka hafa rafmagn. (Björn Magnússon oddviti Húnavatnshrepps)

Forsvarsmenn Akureyrarstofu, sem voru fulltrúar Akureyrarbæjar í þessari rannsókn, hafa meiri áhyggjur af ferðaþjónustunni í þessu samhengi, enda hún á þeirra könnu. Þess ber þó að geta að stjórn Akureyrarstofu hefur ekki tekið formlega afstöðu til línulagningarinnar og möguleg áhrif hennar á ferðamennsku. Skoðanirnar fulltrúanna eru því persónulegar. Þau telja að ferðaþjónustan sé í raun landamæralaus. Neikvæð áhrif af

Blöndulínu 3 í Skagafirði mun einnig snerta áfangastaðinn Akureyrarbæ sem kynnr flúðasiglingar sem hluta af kostum sínum fyrir ferðamenn:

Ég átta mig ekki hvað flúðasiglingafyrirtækin í Skagafirði hafa sterkar skoðanir á þessu en væntanlega mjög sterkar skoðanir. En ef þetta skaðar þeirra hagsmuni þá getur þetta skaðað okkur óbeint. Ef að þeirra business gengur einhverra hluta ekki, hvort sem það er rafmagnslína eða eitthvað annað, þá missum við smáatriði úr ferðamannamyndinni okkar. Það er bara svoleiðis. (Þórgnýr Dýrfjörð, framkvæmdastjóri Akureyrarstofu)

Einnig eru fulltrúarnir meðvitaðir um að Hraun í Öxnadal og Þjóðvegalandslagið snertir Akureyri einnig sem ferðamannastað því um þetta svæði ferðast menn á leiðinni til Akureyrar eða fara í dagsferðir út frá Akureyri.

Það væri sorglegt að þurfa að horfa á risavaxin möstur að megninu til meðfram akstursleiðinni á milli Reykjavíkur og Akureyrar. Í Öxnadalnum væri útsýnið að Hraundröngum sem betur fer að mestu laust við möstrin þar sem línan liggur austan megin í dalnum en það mun vissulega hafa áhrif á heildarupplifun náttúrunnar og umhverfisins að fá svona risavaxin möstur inn í landslagið. Trémöstrin eru ekki falleg en þeim hefur maður vanist og þau eru lág... (María Helena Tryggvadóttir, verkefnastjóri ferða- og atvinnumála á Akureyri)

Ferðapjónustan er landamæralaus þegar upp er staðið, en út frá hagsmunum Akureyrar þá eru stærstu spurningarnar hvernig heldur línan áfram [yfir Eyjafjörð]. Sem er þá ekki hluti af verkefninu sem við erum að tala um hér. Við erum miklu meira uggandi yfir framhaldinu og framtíð Hlíðarfjalls. (Þórgnýr Dýrfjörð, framkvæmdastjóri Akureyrarstofu)

Eins og sveitarfélagsfulltrúinn vísar að eru „viðkvæmu svæðin“ í hinni landamæralausu ferðapjónustu ekki innan sveitarfélagsmarka Akureyrarbæjar. Akureyringar hugsa fyrst og fremst um hvernig línan komi til með að snerta svæðið innan þeirra. Blöndulína 3 þjónar hagsmunum þeirra beint hvað varðar orkuþörf, en þeir leyfa sér að loka augunum fyrir hvaða áhrif Blöndulína 3 hefur á önnur sveitarfélög.

Við höfum leyft okkur að hafa ekki mjög ríkar skoðanir hér á þessari leið. Við vitum að í Skagafirði er meira tekist á, enda er það jafnviðkvæmt og þegar línan verður lögð yfir hér í Eyjafirðinum. Þá mun allt blossa upp í skoðunum hér. En við höfum ekki haft miklar skoðanir á þessari leið. Það eina sem maður setur spurningamerki um er bara hvernig eru áhrifin af stálmöstrum öðruvísi en trémöstrum. Það ræðst mikið af því hvað er í bakgrunni. Ef maður setur sig í spor útlendinga þá eru þeir vanir svona línunum og spennimöstrum. ...En þeir eru komnir til að vera lausir við það. (Þórgnýr Dýrfjörð, framkvæmdastjóri Akureyrarstofu)

Á Akureyri er núverandi stefna sett á að finna einhvern meðalveg sem þjónar bæði rafmagnsflutningi til atvinnulífs bæjarins en rýrir ekki gæði ferðapjónustu- eða útivistarlandsins innan bæjarmarkanna.

Hagsmunirnir sem vegast þá á hjá Akureyrarbæ er sem sagt uppbyggingin hjá Becromal. Núverandi framboð á rafmagni dugar fyrir núverandi áfanga þeirrar verksmiðju, það þyrfti ekkert að skipta um línu ef ekki stæði til að stækka. Hins vegar er sú uppbygging lens nema að nýja línan komi. Og það eru þá vogarskálarnar. Við erum með þessar erlendu fjárfestingu á aðra höndina og við erum með framtíðaruppbyggingu ferðapjónustu og áhrif á hana á hina. Og það er sem sagt meðalvegur sem maður þarf að finna. (Þórgnýr Dýrfjörð, framkvæmdastjóri Akureyrarstofu)

6. UMRÆÐUR OG ÁLYKTANIR

Að ofansögðu er ljóst að í viðhorfum ferðaþjónustuaðila og útivistarunnenda til Blöndulínu 3 kristallast flókið samspil margra þátta, sem stýrast einkum af staðsetningu, samhengi og áhrifum líkt og Stephenson (2008) boðar. Í hinni einstaklingsbundnu úrvinnslu kallast á ólíkir hagsmunir og orðræður í takt við hin ólíku samhengi sem fólk metur framkvæmdina út frá. Rómantískir og efnahagslegir hagsmunir eru ráðandi hjá ferðaþjónustuaðilum á meðan hinir rómantísku, umhverfis- og heilsufarslegu eru ríkjandi í viðhorfi útivistarunnenda. Blöndulína 3 er einnig skynjuð í menningarlegu og efnahagslegu samhengi sem útivistarunnendur og rekstraraðilar í ferðaþjónustu, sem heimamenn og Íslendingar í landi sem býr yfir miklum náttúrufarslegum auðæfum og er í miklum efnahagslegum vanda. Af þessum sökum, í ljósi mikilvægis rafmagns, efnahagskreppunnar og pólitískra skoðana finnst sumu fólki það neytt til að taka afstöðu til línunnar sem stríðir á móti þeirra aðalhagsmunum sem ferðaþjónustuaðilar eða útivistarunnendur – að vernda landslag „sitt“ og athafnasvæði gegn uppbyggingu sem eyðileggur/truflar möguleikann á því að upplifa náttúruna (eða söguna) – auðlindin sem útivistin og ferðaþjónustan byggir á.

Ef kafað er djúpt og leitað skýringa á hinum neikvæðu viðbrögðum útivistar- og ferðaþjónustufólks við Blöndulínu 3 með því að bera saman iðjuna *að dvelja í og njóta náttúrunnar í frítíma* við athöfnina *að flytja rafmagn* kemur í ljós að gerólikir hugmyndaheimar fylgja útivist/ferðaþjónustu og rafmagnsflutningi og iðju í þeirra anda. Sérhver iðja hefur sögulega skírskotun í þann skilning sem menn hafa í árána rás sett í samband við hana (sjá de Certeau 1984; Ingold 1995). Þannig verða hugsanir manna fyrir stýringaráhrifum af viðteknum hugmyndum um merkingu og gildi þeirra í viðkomandi þjóðfélagi sem taka hæfum breytingum kynslóð fram af kynslóð. Eins og fram kom í hinu sögulega yfirliti hér á undan (sjá bls. 9-12) hefur heimsmynd og hugarfar hins vestræna heims tekið miklum breytingum á síðustu tvö þúsund árum hvað varðar viðhorf mannsins til umhverfisins og tengsl hans við efnisheiminn. Þær grunnhugmyndir sem ferðalög/útivist byggjast á eru yfir 200 ára gamlar. Athöfnin „að ferðast“/„stunda útivist“ kviknaði af þörf þegar maðurinn fór óþyrmilega að finna fyrir neikvæðum áhrifum iðnvæðingar í þéttbýlinu í formi mengunar, heilsubrestra og vanlíðan. Menn tóku eftir því

þá (og nú) að þeim leið betur í náttúrulegu umhverfi sveitanna og óbyggðanna. Á þessum tíma spruttu upp almenningsgarðar í borgum, og ferðalagið/útivistin varð leið mannsins til að komast í burtu frá mannheimum og gildum hans, hinu hversdagslega amstri og hinu uppbyggða, skítuga, óheilbrigða og gráðuga umhverfi daglegs lífs og í tengsl við náttúruna sem menn staðsettu utan þéttbýlisins, þar sem iðnvæðingunni sleppir. Háspennulína tilheyrir hins vegar stoðþjónustu iðnvæðingarinnar, eins og fram kom í rannsókninni, og fyrir vikið minnir á hana. Hugmyndaheimurinn og iðja í kringum hana byggist á yfir 400 ára gamalli nytja- og tæknihyggju Upplýsingarinnar í þágu framþróunar hins daglega (efnahags)lífs. Markmið hennar er að komast yfir náttúruna og að maðurinn nái völdum yfir aðstæðum sínum með tæknilegum yfirburðum honum til framdráttar. Í eðli sínu færir hún manninn hugmyndafræðilega fjær náttúrunni á meðan rómantísk náttúruaðdáun í hvaða mynd sem hún er hefur að markmiði að maðurinn komist til baka til upprunans – í samband við náttúruna og sjálfan sig. Útivist í náttúru, eða ferðaþjónusta sem byggir á að selja öðrum aðgengi að útivist í náttúru og rafmagnsflutningur eru því í grunneðli sínu athafnir sem kalla fram gerólík tengsl mannsins við umhverfið þó báðar byggja á nýtingu á umhverfinu manningnum til góðs/framdráttar. Sú fyrrnefnda gengur út á að nærast á aðstæðum (eða selja öðrum aðgengi að slíkum aðstæðum) í þeirri mynd sem gerir þær sérstakar/athyglisverðar með upphafningu ráðandi ímynda. Á meðan sú síðarnefnda gengur á þann möguleika með uppbyggingu sem minnir á þann þátt í lífinu sem menn eru einmitt að reyna að hverfa frá með útivistinni/ferðalögnum í náttúrunni. Þetta gerir það að verkum að ferðamenn/útivistarmenn sem eru „að dvelja í og njóta náttúrunnar“ og „rafmagnsflutningur“ háspennulínu eiga í grundvallaratriðum ekki samleið hvort með öðru og skýrir hin neikvæðu viðbrögð. Þau eru í raun eðlilegustu viðbrögðin. *Útivistarfólk og ferðaþjónustuaðilar standa best vörð um hagsmuni sína með því að verja umhverfið gegn allri uppbyggingu eða athöfnum sem rýra möguleika útivistarmanna/ferðamanna á að skynja að þeir dvelja í „náttúrunni“ eða „náttúrulegu umhverfi“.*

Þessar niðurstöður koma einnig heim og saman við niðurstöður rannsókna sem hafa verið gerðar á líðan fólks á náttúrulegum svæðum. Þær sýna að þeim mun óskipulagðari sem

náttúran er og því meira sem áfangastaðir á náttúrulegum svæðum gefa fólki tækifæri til að kljást við aðstæður af eigin rammleik án stýringar eða hjálpar í krafti uppbyggingar eða leiðbeininga þeim mun betur líður fólki (Lewis 2000; Marwell 2001; Macnaghten og Urry 2001). Sú ályktun í fullu samræmi við kenningar Sennett (1994) sem segir að það sé mannum nauðsynlegt að kljást við hindranir/ógnanir/erfiðleika til að vekja upp skynfærin og viðhalda eðlislægum hæfileika sínum til að bregðast við umhverfinu. Þannig fáist upplifun á hinu eina sanna frelsi. Simmel (1997 [1950]) skýrir hins vegar hinar nærandi frelsistilfinningar sem fást í náttúrulegu umhverfi með langþráðu tækifæri manna til að komast af af eigin rammleik og bera ábyrgð á eigin tilveru og svara þannig einni af frumþörfum mannsins sem fáist ekki lengur fullnægt í daglegu umhverfi í krafti þess hve allt er unnið upp í hendurnar á fólki. Samkvæmt niðurstöðum rannsóknar Gunnþóru Ólafsdóttur (2007; 2008) á áhrifum ferðalaga um Ísland á líðan erlendra ferðamanna virðist góð líðan í náttúrunni byggjast á því að tengjast umhverfi sínu (og sjálfum sér) á jákvæðan hátt – að sjá fegurðina í aðstæðum sínum. Djúpu hughrifin virðast fást í gegnum auðmýktina - maðurinn þarf að tengjast náttúrinni af auðmýkt og á jafnréttisgrundvelli og dýpstu hughrifin spretta úr skilyrðislausri ást. En það er mjög sjaldgæft/erfitt að komast í þannig ástand því maðurinn skynjar styrk sinn gagnvart náttúrunni í krafti tækninnar sem hann nýtir til að ferðast/dvelja í náttúrunni. Ferðamaðurinn/útivistarunnandinn fer í náttúruna til að láta hana þjóna sínum þörfum. Því líður honum frábærlega vel, finnur til styrks, gleði og frelsis, þegar ætlunarverkið gengur upp – þegar umhverfið fellur undir hatt þess rómantíska og villta og þegar hann sjálfur stenst kröfur til sjálfs sín og hann getur haldið uppá þessar aðstæður. Það sem gerist síðan á ferðalagi um náttúru, gjarnan á villtum svæðum, er að náttúran nær að minna á sig með ýmsu móti og þar finna menn gjarnan til smæðar sinnar eða auðmýktar í samanburði við hana. Eftir slíka upplifun nær fólk betur að beina athyglinni að náttúrunni sjálfri sem er lykilatriði, en fólk er gjarnan mjög upptekið af sjálfum sér, samferðamönnum, ætlunarverki sínu o.s.frv. Hins vegar sýnir rannsóknin að ferðafólk er mjög viðkvæmt fyrir uppbyggingu í náttúrulegu umhverfi og hrökkva mjög auðveldlega úr maður-náttúra gírnum. Niðurstöður doktorsrannsóknarinnar eru í fullu samræmi við upplifun ferðapjónustuaðilana í þessari rannsókn sem lýstu á neikvæðum áhrifum rafmagnslína á ferðamenn – að fólk upplifir ferðalok og athyglin beinist að hversdagslífi

hvers og eins. Og um leið breytist skynjuð líðan til hins verra. Í svæðum sem falla undir hatt þess rómantíska og villta felast því einstök og ómetanleg verðmæti. Samkvæmt niðurstöðum þessara rannsókna ætti þróun á ferðamannasvæðum sem gera út á náttúruupplifun að vera sú að halda í náttúruleg einkenni þeirra – ekki öfugt.

Niðurstöður rannsóknarinnar sýna að mastralínan Blöndulína 3 ber ímynd iðnvæðingar, minnir á möguleg heilsuspillandi áhrif og telst til uppbyggingar sem stríðir á móti því að umhverfið sem hún liggur um sé skynjað náttúrulegt. Hörðustu viðbrögðin gegn Blöndulínu 3 koma frá þeim sem stunda útivist eða ferðaþjónustu á svæðinu sem henni er ætlað að liggja um, hafa reynslu af neikvæðum viðbrögðum ferðamanna af háspennulínum eða eru hræddir við rafsegulmengun. Má álykta að Blöndulína 3 muni grafa undan ferðaþjónustunni og útivistinni sem fer fram á og við legustæðið, og þaðan sem hún sést, fyrst og fremst vegna þess að hún gerir það svæði „ónáttúrulegt“, brýtur niður náttúrustemninguna, beinir athyglinni að „skemmdinni“ og minnir á iðnað/stóriðju. Út frá niðurstöðum rannsóknarinnar má álykta að gamla byggðalínan með tréstaúraforminu er skynjuð sem hluti af menningarlandslagi sveitarinnar. Hún virðist vera nægilega „þreytt“ og lágstemmd bæði í efni og anda til að teljast til sveitarinnar og falla inn í sveitalandslagið þar sem hún virðist ekki trufla upplifun fólks á náttúrulegu landslagi sveitarinnar eða koma í veg fyrir að fólk tengist náttúrunni þar á meðal – þó einstaka staur á óheppilegum stöðum fari endalaust í taugarnar á fólki. Hins vegar sýna niðurstöðurnar að það er allt annað mál með Blöndulínu 3 – form hennar og stærð skýtur langt yfir markið að hún geti átt heima í sveitinni eða náttúrunni – fólk skynjar framkvæmdina ekki sem nauðsynlega endurnýjun á byggðalínunni heldur sem iðnaðarmannvirki. Þar af leiðandi má álykta að á legustæði Blöndulínu 3 og þaðan sem raflínan sést verði stoðþjónustan í aðalhlutverki í skynjun fólks í staðinn fyrir að vera það sem hún á að vera – í hinu mikilvæga (!) aukahlutverki að *styðja við* ferðaþjónustuna sem og allar aðrar atvinnugreinar og heimilin á megináhrifasvæðinu.

Framleiðsla og flutningsnet rafmagns á Íslandi á samkvæmt lögum ekki að rýra möguleika annarra atvinnugreina eins og ferðaþjónustu til að dafna samhliða. Fjölbreytt atvinnustarfsemi og lífvænlegt samfélag byggir á samkeppnishæfni íslensks atvinnulífs í

heild sinni. Ísland á hagsmuna að gæta í hinu alþjóðlega efnahagsumhverfi sem áfangastaður erlendra ferðamanna. Íslensk ferðaþjónusta byggir aðdráttarafl sitt fyrst og fremst á kjarnaímyndinni um ósnortna náttúru landsins. Íslensk ferðaþjónusta fagnar meiri eftirspurn með efnahagslegan ávinning að leiðarljósi og kappkostar að bjóða kjöraðstæður fyrir þá sem sækjast eftir að upplifa hið „náttúrulega“, „ósnortna“ og „hreina“ sem kjarnavöru. Nú sem aldrei fyrr flykkjast ferðamenn til landsins og stefnir í enn eitt metár í íslenskri ferðaþjónustu og eins og fram hefur komið eru tæplega 80% ferðamanna komnir til að „vera í náttúrunni“ og um 70% ferðamanna hengja hugmyndir um ævintýri í ósnortinni náttúru á áfangastaðinn Ísland.

Í ferðaþjónustunni er söluvaran afhent á staðnum. Landslagið verður að standa undir ímyndinni. Ef framkvæmdin Blöndulína 3 verður fordæmisgefandi en allt virðist benda til þess, meta þeir sem reynslu hafa af viðbrögðum ferðamanna við raflínunum úti í mörkinni, þar á meðal forsvarsmenn mjög stórra íslenskra ferðaþjónustufyrirtækja, það svo að allar líkur eru á að hún geti haft afgerandi neikvæð áhrif á ímynd ferðamannalandsins Íslands með því að breyta ásýnd landslags sem skynja á ósnortið og náttúrulegt. Sumir eru þó á því að Blöndulína 3 geti staðið við þjóðveg 1, að ferðamenn séu vanir möstrum að heiman, og það svæði þoli helst meiri uppbyggingu án þess að ganga á ímyndina á þeim forsendum að þá sé óbyggðunum hlíft og að það sé mikilvægara. Aðrir, einkum hagsmunaaðilar á megináhrifasvæði Blöndulínu 3 telja að hafa línu af þeirri stærðargráðu eilíflega inn í þjóðvegalandslaginu vinni einmitt gegn kjarnaímyndinni og tefla fram þeim rökum að allir ferðamenn þurfa að keyra um þjóðvegina og margir fara hringveginn. Að þeirra mati skiptir það litlu máli hvar ný háspennulína verður staðsett því hún hefur alltaf skemmandi áhrif á landið sem áfangastað fyrir ferðamennsku. Fræðin styðja síðast nefnda sjónarmiðið.

Ómögulegt er að segja nákvæmlega til um hve mikla uppbyggingu landið þolir áður en kjarnaímyndin stendur ekki undir sér, segja ferðaþjónustuaðilar sem hafa áralanga reynslu í greininni og leggja allt sitt undir. Í krafti fræðanna sem segja að útivistarfólk og ferðaþjónustuaðilar standa best vörð um hagsmunum sína með því að verja umhverfið gegn allri uppbyggingu eða athöfnum sem rýra möguleika útivistarmanna/ferðamanna á að

skynja að þeir dvelja í „náttúrunni“ eða „náttúrulegu umhverfi“ og niðurstöður rannsóknarinnar um að Blöndulína 3 falli engan veginn undir það, má álykta að það besta sem gæti komið fyrir ferðaþjónustuna og útivistarfólk er að loftlínunni Blöndulínu 3 verði hafnað, og háspennulínur sem ekki er hægt að hengja á tréstauro verði héðan í frá lagðar í jörð meðfram þjóðvegum landsins þar sem uppbyggingin er fyrir. Þannig verði tryggt að ferðaþjónustan geti dafnað samhliða rafmagnsflutningi til atvinnulífsins hvort sem um er að ræða á megináhrifasvæðinu eða annars staðar á Íslandi. Þannig verði líka tryggt að unnið sé eftir öllum meginmarkmiðum sem ríkið setur fram í Ferðamálaáætlun Íslands: að náttúra Íslands, menning og fagmennska verði ráðandi þættir í þróun greinarinnar; tryggð verði samkeppnishæfni íslenskrar ferðaþjónustu sem stuði að hámarksafrasktri í greininni; að álag vegna ferðaþjónustu verði jafnað á landið og íbúa þess; og að ímynd Íslands sem ferðamannastaðar verði byggð upp og varin. Málið er í raun einfalt: ef ferðaþjónustan hefur ekki landslag til að selja þá þarf hún ekkert rafmagn. Hér eru því stórkostlegir efnahagslegir hagsmunir í húfi. Íslensk ferðaþjónusta aflar tæplega fjórðungs allra gjaldeyrstekna þjóðarbúsins (sjá kafla 4.1 bls. 23).

Umsagnaraðilar og leyfisveitendur verða síðan að meta hvort ferðaþjónusta og útivist eigi rétt á að dafna í núverandi mynd á legustæðinu eða ekki. Blöndulína 3 mun gengisfella landslag svæðisins, og ganga þar með á auðlindina sem útivistarunnendur og ferðaþjónustuaðilar nýta og hafa fjárfest í með því að búa á staðnum/reka ferðaþjónustu og þeir síðast nefndu treysta afkomu sína á, hvort sem þeir meta það svo sjálfir í dag eður ei. Blöndulína 3 gerir markaðsstöðu ferðaþjónustuaðilanna sem fá hana á sitt svæði verri í samanburði við önnur svæði sem ekki hafa háspennulínur. Rannsóknin sýnir að hér eru miklar fjárfestingar í húfi sérlega hvað varðar veiðiferðaþjónustu, hestaferðaþjónustu og flúðasiglingar. Stórir draumar eru jafnframt í farvatninu. Framkvæmdin ýtir frekar undir að treysta stöðu svæðisins sem óspennandi gegnumkeyrslusvæði í sessi og ólíklegt má telja að markmið ríkisins um að dreifa betur álaginu/ávinning af ferðaþjónustu um landið nái til megináhrifasvæðisins. Ferðaþjónustuaðilarnir á megináhrifasvæðinu vita að þeir gera út á ímyndina um ósnortna náttúru og passa vel uppá hana í öllu kynningarefni (mynd 56). En það þarf meira til. Það þarf að búa atvinnuveginum aðstæður til að vaxa og dafna. Sveitarstjórnir þurfa að vinna þannig að allar atvinnugreinar innan

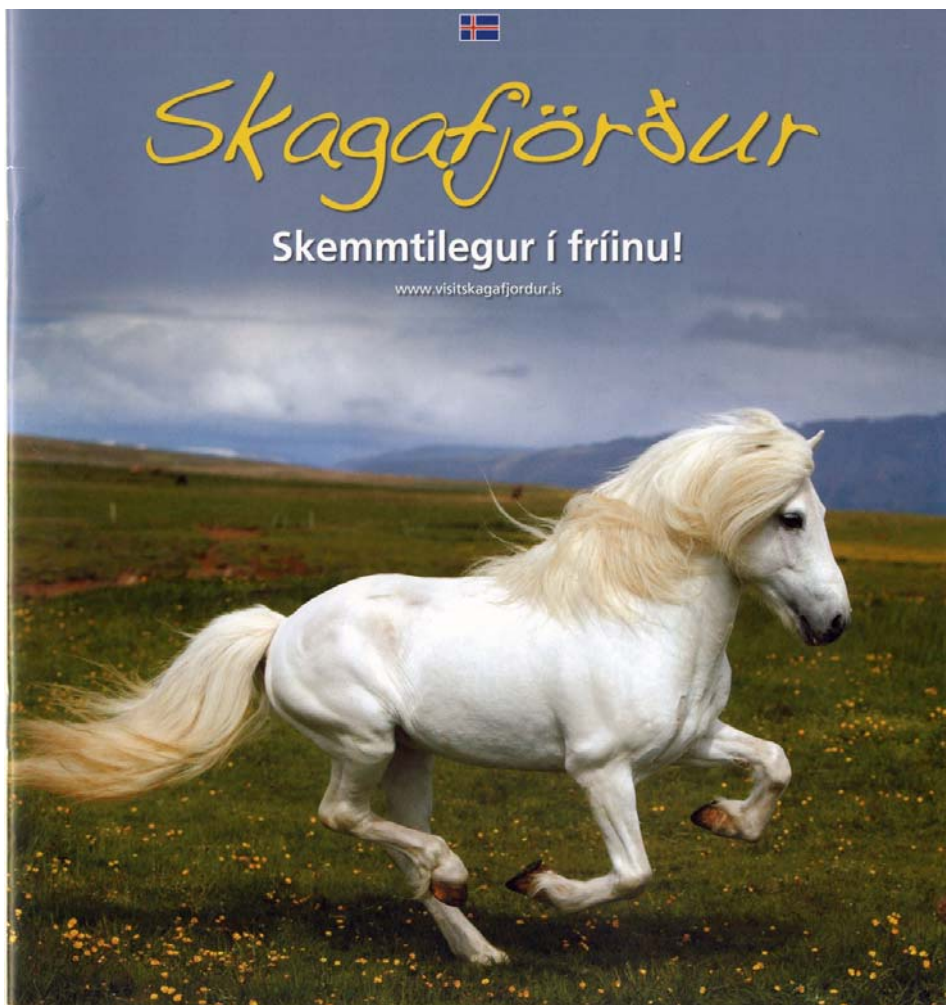
sveitarfélagsmarkanna dafni á þeirra svæði eins og stefna þeirra allra segir til um og loka ekki augunum fyrir ábyrgð gerða sinna sem eiga að vera heildinni til heilla.

Rannsakandi: Ég tók eftir því í þessum bækling [Skagafjörður. Skemmtilegur í fríinu! Sjá mynd 56]að það er ekkert í honum sem sýnir neitt svona háspennulínur, möstur og þannig dót.

Markaðsmaður: Það er meira að segja þannig að sko Ragnar Axelsson [misminni, Ragnar Th. Sigurðsson er höfundurinn]á þessa mynd og það er meira að segja þannig að í upprunalegu myndinni sem að hugsanlega sést einhvers staðar annars staðar, eða á gamla bæklingnum því það er búið að nota hana ansi lengi, sumir vilja meina að hún sé orðin ansi þreytt, að hérna sko þetta er náttúrulega eitt af því sem maður gerir almennt fyrir myndvinnslu að ef að það eru einhverjir svona, ég meina við vitum það að erlendir ferðamenn eru að koma hér í langstærstum hluta út af ósnortinni náttúru hjá okkur og hérna við höfum heilmikið af henni. Þess vegna er óþarfi að flagga sko sem sagt einhverjum staurum og dóti en ...

Rannsakandi: Var eitthvað inni á henni?

Markaðsmaður: Já það var rafmagnsstaur. Hann var bara fótósjoppaður út.

Mynd 56 Forsíða á upplýsingabæklingi Sveitarfélagsins Skagafjarðar „Skagafjörður. Skemmtilegur í fríinu!“ Ljósm. Ragnar Th. Sigurðsson. Rannsakandi hafði samband við Ragnar, sem staðfesti ofangreinda tilvitnun og leyfði birtingu myndarinnar.

HEIMILDIR

Abram, D. 1996: *The Spell of the Sensuous. Perception and Language in a More-Than-Human World*. New York: Vintage Books.

Alþjóðaheilbrigðisstofnunin 1998a: *Electromagnetic Fields and Public Health. Public Perception of EMF Risks*. Fact Sheet N184. Vefsíða Alþjóðaheilbrigðisstofnunarinnar (WHO) http://www.who.int/docstore/peh-emf/publications/facts_press/efact/efs184.html
Skoðað 11. september 2009

Alþjóðaheilbrigðisstofnunin 1998b: *Electromagnetic Fields and Public Health. International EMF Project*. Fact Sheet N181. Vefsíða Alþjóðaheilbrigðisstofnunarinnar (WHO) http://www.who.int/docstore/peh-emf/publications/facts_press/efact/efs181.html
Skoðað 11. september 2009

Alþjóðaheilbrigðisstofnunin 2009: *What are electromagnetic fields?* Vefsíða Alþjóðaheilbrigðisstofnunarinnar (WHO) <http://www.int/peh-emf/about/WhatisEMF/en/print.html>
Skoðað 11. september 2009

Angantýr H. Hjálmarsson, Haukur Jóhannesson, Helgi Björnsson, Hörður Kristinsson og Magnús Kristinsson 1991: *Árbók 1991. Fjallendi Eyjafjarðar að vestanverðu framan Hörgárdals og Öxnadals ásamt náttúrufræði fjallendisins norður til hafs og vestur til Skagafjarðar*. Reykjavík: Ferðafélag Íslands.

Anna Dóra Sæþórsdóttir 2008: *Wilderness Tourism in Iceland. Threats and Opportunities*. Í: M.Hall, D.K.Müller og J. Saarinen (ritstj.) *Nordic tourism*. Channel View Publications.

Anna Dóra Sæþórsdóttir, Guðrún Gísladóttir, Arnar Már Ólafsson, Björn Margeir Sigurjónsson og Bergþóra Aradóttir 2001: *Þolmörk ferðamennsku í þjóðgarðinum í Skaftafelli*. Akureyri: Ferðamálaráð, Háskóli Íslands og Háskólinn á Akureyri.

Anna Dóra Sæþórsdóttir og Gunnþóra Ólafsdóttir 2003: *Ferðamenn í Friðlöndum. Mat á félagslegum þolmörkum og samanburður á viðhorfum ferðamanna að Fjallabaki og á Lónsöræfum*. Reykjavík: Umhverfisstofnun.

Anna Dóra Sæþórsdóttir, Guðrún Gísladóttir, Bergþóra Aradóttir, Arnar Már Ólafsson og Gunnþóra Ólafsdóttir 2003: *Þolmörk ferðamennsku í friðlandi á Lónsöræfum*. Reykjavík: Ferðamálaráð, Háskóli Íslands og Háskólinn á Akureyri.

Anna Dóra Sæþórsdóttir, Rannveig Ólafsdóttir og Rögnvaldur Ólafsson 2007: *Ferðamennska við Laka*. Hornafjörður: Rit Háskólasetursins á Hornafirði.

Ásgeir Jónsson 2004: Þjóðhagslegur ábati ferðaþjónustu og hlutverk ríkisins. *Landabréfið* **20**, 51-67.

- Bingham, N. og Thrift, N. 2000: New directions for travellers: On Michel Serres and Bruno Latour. **In:** M. Crang og N. Thrift (ritstj.) *Thinking Space*. London: Routledge, 281-301.
- Birna Bjarnleifsdóttir 1988: *Saga Ferðaþjónustunnar*. Reykjavík: Bókaútgáfan SAGA.
- Björn Þorsteinsson 2005: Leitinn að hreinni sýn. *Lesbók Morgunblaðsins* 5. nóvember, 16.
- Braun, B. 2005: Environmental issues: writing a more-than-human urban geography. *Progress in Human Geography*, **29**, 635-650.
- Burt, J.E. og Barber, G.M. 1996: *Elementary Statistics for Geographers*. New York og London: Guilford Press.
- Butler, J. 1990: *Gender Trouble. Judith Butler, Feminism and the Subversion of Identity*. New York og London: Routledge.
- Butler, J. 1993: *Bodies that matter*. New York og London: Routledge.
- Castree, N. 2001: Socializing Nature: Theory, Practice, and Politics. **Í:** N. Castree og B. Braun (eds.): *Social Nature. Theory, Practice and Politics*. Massachusetts og Oxford: Blackwell Publishers Inc., 1-21.
- Castree, N. 2005: *Nature*. London & New York: Routledge.
- Cloke, P. og Jones, O. 2001: Dwelling, place and landscape: an orchard in Somerset. *Environment and Planning A*, **33**, 649-666.
- Cloke, P. og Jones, O. 2004: Turning in the graveyard: trees and the hybrid geographies of dwelling, monitoring and resistance in a Bristol cemetery. *Cultural Geographies* **11**, 313-341.
- Cloke, P. og Perkins, H.C. 1998: "Cracking the canyon with the awesome foursome": representations of adventure tourism in New Zealand. *Environment and Planning D: Society and Space*, **16**, 185-218.
- Conradson, D. 2005: Freedom, Space and perspective: Moving Encounters with Other Ecologies. **In:** J. Davidson, L. Bondi & M. Smith (eds.) *Emotional Geographies*. Hampshire & Burlington: Ashgate Publishing, 103-116.
- Crouch, D. 2002: Surrounded by Place. Embodied Encounters. **In:** *Tourism. Between Place and Performance*. New York & Oxford: Berghahn Books, 207-218.
- De Botton, A. 2002: *The Art of Travel*. London: Penguin Books.

- De Certeau, M. 1984: *The Practice of Everyday Life*. S. Rendall (þýð.) Berkeley, Los Angeles og London: University of California Press.
- Desmond, J. 1999: *Staging Tourism. Bodies on display from Waikiki to Sea World*. Chicago og London: University of Chicago Press.
- Dewsbury, J-D., Harrison, P., Rose, M. og Wylie, J. 2002: Enacting Geographies. *Geoforum* **33**, 437-440.
- Edensor, T. 1998: *Tourists at the Taj. Performance and meaning at a symbolic site*. London og New York: Routledge.
- Edward Huijbens 2006: Í jöklanna skjóli. Hugleiðingar um steinvölur. *Landabréfið*. 22(1): 67-84.
- Ferðamálastofa 2005: *Ferðapjónusta á Íslandi í tölum*. Reykjavík: Ferðamálastofa.
- Ferðamálastofa 2007: *Ferðamálastofa* [e. Iceland Tourist Board]
<http://www.ferdamalastofa.is/upload/files/Erlendir%20gestir%20til%20%C3%A1rsins%202015%281%29.xls> (Skoðað 9. júlí 2007).
- Ferðamálastofa 2009a: Vefsíða Ferðamálastofu.
http://www.ferdamalastofa.is/displayer.asp?cat_id=649&module_id=220&element_id=4881 Skoðað 20. maí 2009.
- Ferðamálastofa 2009b: Heimasíða Ferðamálastofu. Fréttir.
http://www.ferdamalastofa.is/displayer.asp?cat_id=649&module_id=220&element_id=4836. Skoðað 19. maí 2009.
- FitzSimmons, M. 1989: The matter of nature. *Antipode* **21**(2), 106-120.
- Franklin, A. og Crang, M. 2001: The trouble with tourism and travel theory? *Tourist Studies* **1**(1), 5-22.
- Fredrickson, L.M. & Anderson, D.H. 1999: A qualitative exploration of the wilderness experience as a source of spiritual inspiration. *Journal of Environmental Psychology* **19**, 21-39.
- Gell, A. 1992: The Technology of Enchantment and the Enchantment of Technology. **In:** J. Coote and A. Shelton (eds.) *Anthropology Art and Aesthetics*. Oxford: Clarendon Press, 40-63.
- Gold, J.R. og Revill, G. 2004: *Representing the environment*. London & New York: Routledge.

Gregory, D. 2001: (Post) Colonialism and the Production of Nature. Í: N. Castree og B. Braun (ritstj.): *Social Nature. Theory, Practice and Politics*. Massachusetts og Oxford: Blackwell Publishers Inc., 84-111.

Gobster, P.H., Nassauer, J.I. Daniel, T.C. og Fry, G. 2007: The shared landscape: what does aesthetics have to do with ecology? *Landscape Ecology* **22**, 959-972.

Guðrún Gísladóttir 2003: Áhrif ferðamanna á göngustíga í friðlandi á Lónsöræfum Í: A.D.Sæþórsdóttir (ritstj.) *Polmörk ferðamennsku í friðlandi á Lónsöræfum*. Akureyri: Ferðamálaráð, Háskóli Íslands og Háskólinn á Akureyri, 41-90.

Gunnþóra Ólafsdóttir 2007: *Relating to Nature. The Performative Spaces of Icelandic Tourism*. Doktorsritgerð í mannvistarlandfræði við School of Geographical Sciences, University of Bristol.

Gunnþóra Ólafsdóttir 2008: Náttúrutengsl og upplifanir ferðamanna á Íslandi. Fjögur tengslamynstur velliðunar. *Landabréfið* **24**, 51-76.

Hagstofa Íslands 2006: Gistiskýrslur 2005. *Hagtíðindi* **1**. Reykjavík: Hagstofa Íslands.

Hagstofa Íslands 2008: Gistiskýrslur 2007. *Hagtíðindi* **1**. Reykjavík: Hagstofa Íslands.

Iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið 2004: *Vaxtasamningur Eyjafjarðarsvæðis til aukningar samkeppnishæfni, sóknar og alþjóðatengsla. Tillögur verkefnisstjórnar um byggðaaætlun fyrir Eyjafjarðarsvæðið*. Reykjavík: Iðnaðar- og viðskiptaráðuneytið.

Ingold, T. 1995: Building, dwelling, living. How animals and people make themselves at home in the world. Í: *Shifting Contexts: Transformations in anthropological Knowledge*. M.Strathern (ritstj.) London: Routledge, 57-80.

Instone, L. 2004: Situating Nature: on doing cultural geographies of Australian nature. *Australian Geographer* **35**(2): 131-140.

Karl Benediktsson 2007: „Scenophobia“, Geography and the Aesthetic Politics of Landscape. *Geografiska Annaler B* **89**(3),203-217.

Landsnet 2008: *Blöndulína 3 (220 kV) Frá Blöndustöð til Akureyrar. Tillaga að matsáætlun*. Reykjavík: Mannvit Verkfræðistofa.

Latour, B. 1993: *We have never been modern* C. Porter (þýð.). Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf.

Lax-á 2009: *Lax-á Angling Club. ...invest in your soul!* Kynningarbæklingur Lax-á angling club 2009. Reykjavík: Formprent.

Lewis, C.S. 1964: *The Discarded Image: an introduction to medieval and renaissance literature*. Cambridge: Cambridge University Press.

Lewis, N. 2000: The Climbing body, Nature and the Experience of Modernity. **In:** P. Macnaghten & J. Urry (eds.) *Bodies of Nature*. London, Thousand Oaks & New Delhi: Sage Publications, 58-80.

Löfgren, O. 1999: *On Holiday. A History of Vacationing*. Berkeley, Los Angeles & London: University of California Press.

Mackey, S. 2002: Drama, Landscape and Memory: to be is to be in place. *Research in Drama Education* 7(1), 9-25.

Macnaghten, P. og Urry, J. 1998: *Contested Natures*. London, Thousand Oaks og New Delhi: Sage Publications.

Macnaghten, P. og Urry, J. 2001: Bodies in the Woods **Í:** P. Macnaghten og J. Urry (ritstj.) *Bodies of Nature*. London, Thousand Oaks og New Delhi: Sage Publications, 166-182.

Mannvit 2008: *Blöndulína 3 (220 kV). Frá Blöndustöð til Akureyrar*. Tillaga að matsáætlun. Unnið fyrir Landsnet hf.

Mannvit 2009: Helgunarsvæði 220kV línu. Verkfræðistofan Mannvit.

Markwell, K. 2001: 'An intimate rendezvous with nature'? *Tourist Studies* 1(1), 39-57.

Massey, D. 2004: The Political Challenge of Relational Space: Introduction to the Vega Symposium. *Geografiska Annaler* 86B, (1),3.

Massey, D. 2005: *For Space*. London, Thousand Oaks & New Delhi: Sage Publications.

McCarthy, J. og Wright, P. 2003: The enchantments of technology. **Í:** M.Blythe, A. Monk, C. Overbeeke and P.C. Wright (ritstj.) *Funology: from usability to user enjoyment*. Dordrecht: Kluwer, 81-90.

Nilsson, K. 1992: Where industry meets nature. How public concern has influenced the design of Swedish industrial landscapes during the 20th century. *Landscape and Urban Planning* 23,(1), 33-45.

Oslund, K. 2002: Imaging Iceland: narratives of nature and history in the North Atlantic. *British Journal for the History of Science* 35, 313-34.

Park, J.J., Jorgensen, Al, Swanwick, C. og Selman, P. 2008: Relationships between Environmental Values and the Acceptability of Mobile Telecommunications Development in a Protected Area. *Landscape Resources* 33, (5), 587-604.

- Perkins, H. 2006: Commodification: re-resourcing rural areas. Í: P.Cloke, T.Marsden og P.Mooney (ritstj.) *Handbook of Rural Studies*. London: Sage.
- Porteous, J.D. 1991: Transcendental Experience in Wilderness Sacred Space. *The National Geographical Journal of India* **37**, (1-2), 99-107.
- Priestly, T. og Evans, G. 1996: Resident perceptions of a nearby electric transmission line. *Journal of Environment Psychology* **16**, 65-74.
- Rough Guides 2001: *The Rough Guide to Iceland*. London: Rough Guides Ltd.
- Samgönguráðuneytið 2002: *Auðlindin Ísland*. Reykjavík: Reykjavík: Ferðamálastofa.
- Samgönguráðuneytið 2004: *Ferðamálastefna 2006-2015*. Reykjavík: Samgönguráðuneytið.
- Samtök ferðaþjónustunnar 2009: *Ferðaþjónusta/Tourism Industry. Hagtölur/statistics 2009*. Reykjavík: Samtök Ferðaþjónustunnar.
- Sennett, R. 1994: *Flesh and Stone*. London: Faber.
- Simmel, 1997 [1950]): *The Sociology of George Simmel* K.H.Wolff (transl.) New York: The Free Press.
- Shields, R. 1991: *Places on the Margin: Alternative Geographies of Modernity*. London: Routledge.
- Soini, K., Pouta, E., Salmiovirta, M., Uusitalo, M. og Kivinen T væntanlegt: The perceptions of power transmission lines among local residents: A case study from Finland. *Landscape and Urban Planning*.
- Stephenson, J. 2008: The Cultural Values Model: An integrated approach to values in landscape. *Landscape and Urban Planning* **84**, 127-139.
- Sumarliði Ísleifsson 1996: *Ísland framandi land*. Reykjavík: Mál og menning.
- Sveitarfélagið Skagafjörður 2005: *Ferðaþjónusta í Skagafirði. Sefnumótun 2006-2015. Gæði og Gleði*. Sveitarfélagið Skagafjörður.
- Sveitarfélagið Skagafjörður 2008: *Skagafjörður. Skemmtilegur í frúnu!* Kynningarbæklingur. Sauðárkrúkur: Sveitarfélagið Skagafjörður.
- Sveitarfélagið Skagafjörður 2009a: Tillaga af Aðalskipulagi fyrir Sveitarfélagið Skagafjörð 2009-2021. Vefsíða Sveitarfélagsins Skagafjarðar. http://www.skagafjordur.is/upload/files/Aðalskipulag_2_og_3_kafli_april_2009.pdf Skoðað 23. júní 2009.

Sveitarfélagið Skagafjörður 2009b: Heimasiða Sveitarfélagsins Skagafjörður.
<http://www.skagafjordur.is> Skoðað 25. júní 2009.

Taylor, S.J. og Bogdan, R. 1998: *Introduction to Qualitative Research Methods. A guidebook and Resource* (3. útg.). New York, Chichester, Weinheim, Brisbane, Singapore og Toronto: John Wiley & Sons, Inc.

Thrift, N. og Dewsbury, J.-D., 2000: Dead geographies – and how to make them live. *Environment and Planning D: Society and Space* **18**, 411-432.

Tómas Einarsson og Helgi Magnússon 1989: *Íslands Handbókin. Náttúra, Saga og Sérkenni*. Reykjavík: Örn og Örlygur.

Urry, J. 1990: *The Tourist Gaze*. London: Sage.

Vegagerðin 2009: Umferð á þjóðvegum. Meðaltal 2008. Vefsíða Vegagerðarinnar.
[http://www.vegagerdin.is/vefur2.nsf/Files/Umferdartolur_2008/\\$file/Umferdartolur%202008.pdf](http://www.vegagerdin.is/vefur2.nsf/Files/Umferdartolur_2008/$file/Umferdartolur%202008.pdf) Skoðað 20. október 2009

Whatmore, S. 1998: Nature's refuge? Rethinking rural environments. *Environment and Planning A* **30**, 1149-1150.

Whatmore, S. 1999a: Hybrid Geographies: Rethinking the 'Human' in Geography. **In:** D. Massey, J. Allen og P. Sarre (ritstj.): *Human Geography Today*. Cambridge, Oxford og Malden: Polity Press.

Whatmore, S. 1999b: Culture-nature. **Í:** P. Cloke, P. Crang og M. Goodwin (ritstj.): *Introducing Human Geographies*. London: Arnold.

Whatmore, S. 2002: *Hybrid Geographies. Natures, cultures, spaces*. London, Thousand Oaks & New Delhi: Sage Publications.

Wilson, A. 1992: *The Culture of Nature. Noth American Landscape from Disney to the Exxon Valdez*. Cambridge og Oxford: Blackwell.

Williams, R. 1972: Ideas of Nature. **Í:** J. Benthall (ritstj.) *Ecology: the shaping enquiry*. London: Longman.

Þ. Ragnar Jónasson, Björn Þór Ólafsson, Hjörtur E. Þórarinnsson og Bjarni E. Guðleifsson 1990: *Árbók 1990. Fjallendi Eyjafjarðar að vestanverðu*. Reykjavík: Ferðafélag Íslands.

Þorsteinn Jósefsson, Steindór Steindórsson, Björn Þorsteinsson og Guðjón Ármann Eyjólfsson 1984: *Landið þitt Ísland*. Reykjavík: Örn og Örlygur.

VIÐAUKI I

Viðtalsrammi vegna rannsóknar á áhrifum Blöndulínu 3 á ferðapjónustu og útivist

1. Kynna framkvæmdina Blöndulína 3 og kortið í *Tillögu að matsáætlun* sem sýnir fyrirhugaða legu línunnar.
2. Kanna hvaða starfsemi/útivist er stunduð í sveitarfélaginu, hvar hún fer fram, fjölda ferðamanna, og mikilvægi miðað við aðrar atvinnugreinar.
3. Aðdráttarafl og sérstaða svæðisins fyrir ferðamennsku og útivist. Hvað eru menn að sækjast eftir að upplifa í gegnum ferðamennsku sína á svæðinu? Hvað fá menn út úr ferðum sínum? Mikilvægir áfangastaðir, fyrirbæri eða svæði innan sveitarfélagsins.
4. Núverandi stefna og framtíðardraumar í tengslum við ferðapjónustu og útivist.
5. Mat á hvort og hvaða áhrif Blöndulína 3 eins og hún kemur fyrir í *Tillögu að matsáætlun* muni hafa á ferðahagi, nýtingu og upplifun ferðamanna/útivistarfólks.
6. Hvernig samræmist Blöndulína 3 núverandi þörfum ferðapjónustufólks og ferðafólks/útivistarfólks?
7. Tillögur viðmælenda um hvernig megi fella Blöndulínu 3 að þörfum ferðapjónustu og útivistar í sveitarfélaginu/á Íslandi.

VIÐAUKI II

Listi yfir ferðaþjónustufyrirtæki og áhugamannafélög um útivist á megináhrifasvæðinu:

	Tegund
HÚNAVATNSHREPPUR	
Nýsköpunarverkefni:	
Söguslóðir Vatnsdælu	
Afþreyingarfyrirtæki:	
Hvammur II	Hestaferðir Trail of Hope/Hrossaréttir
Hæli	Hestaferðir
Önnur ferðaþjónustufyrirtæki:	
Áfangi	Svefnpokapláss
Galtarárskáli	Svefnpokapláss
Ströngukvíslarskáli	Svefnpokapláss
Hveravellir	Svefnpokapláss
Dalsmynni	Félagsheimili/Svefnpokapláss
Húnaver	Félagsheimili/Svefnpokapláss/Tjaldstæði
Ferðaþjónustan Torfalæk	Gisting
Hof	Gisting/Jónsmessugönguferð
Húnavallaskóli	Sumarhótel
Stekkjardalur	Gisting
Stóra-Giljá	Gisting
Pingeyrabúið	Gisting
Áhugamannafélög um útivist:	
Hestamannafélagið Neisti	Hestamennska
Veiðifélag Blöndu og Svartár	Laxveiði
Veiðifélag Vatnsdalsár	
Veiðifélag Laxá í Ásum	Laxveiði
Stafn	Skotveiði (leiðsögn)
SVEITARFÉLAGIÐ SKAGAFJÖRÐUR	
Nýsköpunarverkefni:	
Gönguleiðir á Tröllaskaga	
Afþreyingarfyrirtæki:	
Ferðaþjónustan Bakkaföt	Flúðasiglingar, göngleiðir, gisting
Golfklúbbur Sauðárkróks	Golf (áhugamannafélag)
Hestasport – Ævintýraferðir	Flúðasiglingar, hestaferðir
Krókaleiðir	Vélsleðaleiga
Drangeyjarferðir	Siglingar
Málmeyjarferðir	Sjóstangaveiði/siglingar
Skíðaskáli	Skíðaiðkunn
Sundlaug Sauðárkróks	Sund
JRJ jeppaferðir	Jeppaferðir
Topphestar ehf	Hestaleiga/ferðir
Íslenskar Hestasýningar	Hestasýningar
Reiðhöllin Svaðastaðir	Hestasýningar

Alþýðulist	Safn
Byggðasafn Skagfjarðar	Safn
Bænhúsið Gröf	Safn
Handverkshópurinn Fléttan	Safn
Héraðsbókasafn Skagfjarðar	Safn
Héraðsskjalasafn Skagfjarðar	Safn
Listasafn Skagfirðinga	Safn
Minjahúsið Sauðárkróki	Safn
Söguminjasafn Skagafjarðar	Safn
Vesturfararsetrið á Hofsósi	Safn
Víðimýrarkirkja	Safn
Önnur ferðapjónustufyrirtæki:	
Ferðapjónustan Lónkoti	Gisting, veitingar, tjaldstæði
Ferðapjónustan Hólum	Hótelgisting, sundlaug, söfn, kirkja
Fræðslusetrið Langamýri	Gisting, kirkja, safn
Hótel Tindastóll	Hótelgisting
Hótel Varmahlíð	Hótelgisting, sundlaug
Gistiheimilið Mikligarður	Gistiheimili
Gistiheimilið Sunnuberg	Gistiheimili
Hábær	Gisting
Keldudalur Hegranesi	Gestahús
Keldudalur Hegranesi	Leifshús
Lauftún	Gisting
Lýtingsstaðir	Gisting og hestaleiga
Steinsstaðir	Gisting, sundlaug
Stóra-Vatnsskarð	Gisting
Sölvanes	Gisting
Sólgarðar Ökrum	Gisting
Tjaldstæði Hofsósi v/grunnskólann	Tjaldstæði
Tjaldstæði Sauðárkróks v/sundlaugina	Tjaldstæði
Tjaldstæði v/Skagasel	Tjaldstæði
Orlofshúsin V/Reykjarhól	Orlofshús
KS Varmahlíð	Sölskáli
KS Fljót	Sölskáli
N1 Ábæ	Sölskáli
Shell sport	Sölskáli
Ólafshús	Veitingahús
Áhugamannafélög um útivist:	
Ferðafélag Skagfirðinga	Gönguferðir
Skotfélagið Ósmann	Skotveiði
Hestamannafélagið Léttfeti	Hestamennska
Ferðaklúbburinn 4x4	Jeppaferðir
AKRAHREPPUR	
Nýsköpunarverkefni:	
Sturlungahópur	
Afþreyingarfyrirtæki:	
Dýrfinnustaðir	Hestaleiga
Flugumýri	Hestasýningar, hestaferðir, hestaleiga

Höskuldsstaðir	Hestaleiga
Önnur ferðapjónustufyrirtæki:	
Merkigil – eyðibýli	Svefnpokapláss
Syðsta Grund	Gisting
Miðsitja	Gisting
Áhugamenn og félög um útivist:	
Hestamannafélagið Stígandi	Hestamennska
Veiðifélag Norðurár	Laxveiði
Leiðsögn - Þórarinn Magnússon	Ganga

HÖRGÁRBYGGÐ

Nýsköpunarverkefni:

Gásir

Afbreytingarfyrirtæki:

Ferðapjónustan Engimýri

Skotveiði, gisting, veitingar

Önnur ferðapjónustufyrirtæki:

Fagravík

Gisting í sumarhúsum

Gistiheimilið Pétursborg

Gisting

Gistiheimilið Lónsá

Gisting

Veitingahúsið Halastjarna

Veitingar

Áhugamannafélög um útivist:

Veiðifélag Hörgár

Laxveiði

Ferðafélag Hörgdæla

Gönguferðir

Félag Vélsleðamanna í Eyjafirði

Vélsleðaferðir

AKUREYRARKAUPSTAÐUR

Nýsköpunarverkefni:

Glerárdalshringurinn 24 x 24

Fjallgöngur

Afbreytingarfyrirtæki:

Húni II

Bátsferðir

Haffari

Bátsferðir, sjóstangaveiði

Gengið með leiðsögn

Gönguferðir innanbæjar

Draflastaðir

Fjórhlólaferðir

Hestaleigan Kátur

Hestaleiga

Norðanhestar

Hestaleiga

Pólar hestar

Hestaleiga

Hlíðarfjall

Skíði

Kaldbaksferðir

Skíði

Keilan Aey

Keila

Kjarnaskógur

Alhliða útivist

Reiðhjólaleiga Vikings

Hjólaleiga

Skautahöllin

Skautar

SBA – Norðurleið

Skoðunarferðir

Sundlaug Aey

Sund

Sundlaug Hríseyjar

Sund

Amtsbókasafnið

Safn

DaLí Gallery

Safn

Davíðshús

Safn

Festarklettur listhús

Safn

Flugsafn Íslands

Safn

Friðbjarnarhús	Safn
GalleríBox	Safn
Héraðsskjalasafnið	Safn
Iðnaðarsafnið á Aey	Safn
Jónas Viðar gallery	Safn
Kunstraum Wohnraum	Safn
Listasafnið á Aey	Safn
Minjasafnið á Aey	Safn
Nonnahús	Safn
Sigurhæðir	Safn
VeggVerk	Safn
Populus tremula	Menningarsmiðja
Önnur ferðaþjónustufyrirtæki:	
Hótel Akureyri	Hótelgisting
Hótel Edda	Hótelgisting
Hótel Harpa	Hótelgisting
Hótel KEA	Hótelgisting, veitingar
Hótel Norðurland	Hótelgisting
Gistiheimili Akureyrar	Gisting
Gistiheimilið Akurlinn	Gisting
Gistiheimilið Brekkusel	Gisting
Gistiheimilið Gula villan	Gisting
Gistiheimilið Sólgarðar	Gisting
Gistiheimilið Súgur	Gisting
Gistihús Brekkugötu 4	Gisting
Glerá	Gisting
Hótel íbúðir	Gisting
Stórholt	Gisting farfluglaheimili
Sæluhús Akureyri	Orlofshús
Tjaldsvæðið við Hamra	Tjaldstæði
Tjaldsvæðið við Þórunnarstræti	Tjaldstæði
Allinn Café	Veitingar
Amts-Café	Veitingar
Bautinn	Veitingar
Friðrik V	Veitingar
Greifinn	Veitingar
Krua Siam	Veitingar
La Vita é Bella	Veitingar
Litla kaffistofan	Veitingar
Rub 23	Veitingar og kaffihús
Staðurinn	Veitingar
Strikið	Veitingar
Ak-inn	Skyndibiti
Domino's Pizza	Skyndibiti
Hamborgarabúlla Tómasar	Skyndibiti
Hlöllabátar	Skyndibiti
Indian Curry Hut	Skyndibiti
Jón sprettur	Skyndibiti
Leirunesti	Skyndibiti
Mongo sport bar	Skyndibiti

Nætursalan	Skyndibiti
Subway	Skyndibiti
Tikk takk	Skyndibiti
Veganesti	Skyndibiti
Bakaríð við brúna	Kaffihús
Bláa kannan	Kaffihús
Brauðbúðin	Kaffihús
Café Amor	Kaffihús
Flugkaffi	Kaffihús
Kaffi Akureyri	Kaffihús
Kaffi Jónsson	Kaffihús
Kaffitorg	Kaffihús
Kristjánskaffi Conditori	Kaffihús
Te og kaffi	Kaffihús
Höldur	Bílaleiga
Hertz	Bílaleiga
Avis	Bílaleiga
Áhugamannafélög um útivist:	
Ferðafélag Akureyrar	Gönguferðir
Golfvöllur Akureyrar Jaðri	Golf
Hestamannafélagið Léttir	Hestamennska
Ferðafélagið 4x4 Eyjafjarðadeild	Jeppamennska
Skíðafélag Akureyrar	Skíðamennska

VIÐAUKI III

Staðfesting á viðtali send með tölvupósti

Efni: Blöndulína 3

Sæl(1) xx,

Hér með kemur staðfesting á stað og stund fyrir viðtalið:

Hjá:

xx - að (heimilisfang, dagsetning og tímasetning).

Sendi einnig tillögu að matsáætlun f. Blöndulínu 3 eins og ég lofaði (sjá viðhengi).

Bestu kveðjur og góða helgi,

Gunnþóra Ólafsdóttir

Gunnþóra Ólafsdóttir, Ph.D. landfræðingur,
ReykjavíkurAkademían,
Hringbraut 121,
107 Reykjavík.

**RANNSÓKNAMIÐSTÖÐ
FERÐAMÁLA**

SEPTEMBER 2009